هاوكاری

التضامن

ژمارە – ١١ – نرخی ٢٠ فلسە

رۆژنامەیەكی هەفتانەی گشتییە دەزگای گشتی چاپەمەنیو بڵاوكردنـەوە دەری ئەكات

١٩٧١-٣-٢٧

بەكری تێكۆشەر قوتابیان بانگ ئەكات بۆ بەهێز كردنی هاوكاری قوتابیانی كوردو عەرەب

سەرەكی تێكۆشەر كاك احمدحسن البكر وە فریق حمـادشهاب ئەندامی ئەنجومـەنی سـەركردایەتی شۆڕش وە وەزیری بەرگری ئێوارەی پێنج شەممەی ڕابوردوو سەریان داودلە بارەگای یەكێتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق وەسـەرەك راسپاردەو ئامۆژگاری ئاراستەی قوتابیەكان كردوە كە سووربن لەسەر پاراستنی سـوودی قوتابیانو رێكەوتنی نێوانیانو بەهێز كردنی هاوكاری نێـوان قوتابیانی كوردو عەرەب ٠

وە محمد دبدب سـكرتێری یەكیتی سوپاسی سەرەكی كرد بەرامبەر گرنگیدانی بەڕێزی بەرۆڵە قوتابیەكانی وەپێویستیەكانی یەكیتی بەرچاوی سـەرەك خست ٠

وە سەرەكی تێكۆشـەر ئامادەی حكومەتی شـۆڕشی پیشاندا بۆ لابردنی هـەموو گرانیـەك لەبەردەم كاروانی بزوتنەوەی قوتابیان لـەووڵاتاو جێبەجێ كـردنی هـەموو پێویستیەكانی یەكتیـەكەیان ئەمەو سەردانەكەی سـەرەك سەعاتێكی خایان ٠

سەرەك بەكری تێكۆشەر
سەر لە پڕۆژەی ڕەزوانیە ئەدات

بە سەرۆكایەتی كاك احمـدحسن البكر ئەنجومەنی بەرزی كشتوكاڵ لە كوشكی كۆمـاری كۆبوەوە و لەو كاروبارانە دوا كە پیویستە بۆ تەواو كـردنی پڕۆژەی ئاودانی ڕەزوانیـەجێبەجێ بكرێن ٠

ئەم كۆبونەوەیە نزیكـەی چوار سەعاتی خایانو باسـی بەرنامەی بەرهەمەكانی كـەرتی كشتوكاڵیش كـراو بڕیار درا تەواو كردنی ئەم باسە لـە كۆبونەوەی هەفتەی داهاتودا بێت ٠

ئەوەی شـایانی باسـە بەرنامەی بەرهەمەكانی كـەرتی كشتوكاڵ بۆ سـاڵانی ٧١-١٩٧٤ ، ٤٥ ملیۆن دیناری بۆ دانراوە ٠ كە ١٧ ملیۆنی لە ساڵی پیشو زیاترە ٠

ئەمەو سەرەك كۆمار كـاك احمد حسن البكر بەیانی رۆژی چوار شەممەی رابوردوو سەریدالە پرۆژەی رەزوانیە ، ئـەم سەردانە نزیكەی سێ سەعاتی خایانو سەرەك كاك عزت دوری وە زیری چارە سەركـردنی كشتوكاڵو ئەندامانی ئەنجومەنی بەرزی كشتوكاڵی لە گەڵابو ٠

بە گەیشتنی سەرەك لەگەڵ ئەندازیارانو لێپرسراوەكـانی پرۆژە كـە كۆبوە وە ، وەسەبارەت چونیەتی ئیشو كار لەو پرۆژەیەدا گفتوگۆیان كرد ٠

ئەمـەو بڕیار درا پارەی زیادەی خواردنو خـەرجی رۆژانە بدرێ بە كرێكـارانو ئەندازیاانی پرۆژەی رەزوانیـەو رەمادیو پرۆژەی ٣٠ تەموز ٠

ئا٠د٠ع

مامۆستا یوسفی دەربارەی ئەركەكانی قۆناغی ئێستا ئەدوێ

بەم زوانە پارتی دیمكـراتی كوردستان ناوی پاڵێوراوەكانی بۆ ئەندامیـەتی ئەنجومـەنی نیشتمانی پێش كەش ئـەكات ، ئەم هەواڵە كاك ساڵح یوسفی وەزیری دەوڵـەتو ئەندامی مەكتەبی سیاسی پارتی دیمكراتی كوردستان ئاشكرای كـرودە ، ووتویە : ژمارەی پاڵێوراوەكانی پارتی لەنیوان ٢٠ ـ ٢٥ ئەندامـا ئەبێت لە راستی ١٠٠ ئەندام كەژمارەی راستی ئەندامەكـانی ئەنجومەنە كەیە ٠

هەروەهـا ووتی : پارتی دیموكراتی كوردستان ئـەو ئەندامانە لە رێكخـراوە میللیو پیشـەیەكانی كوردسـتان هەڵئەبژێرێ بێجگە لە چـەندكەسێكی ناسراوو سـەربەخوی كورد ٠

وەكاك یوسفی : هیـوای خواست ئەنجومـەنی نیشتمانی هیزە نیشتمان پەروەركـانی تریش « بێجگە لـە پارتیو بەعسی » بگرێتەوە ٠

بێجگەلەوە وەزیری دەوڵەتو ئەندامی مكتبی سـیاسی پارتی دەربارەی بەرەی نیشـتمانیو دوانەكەی ئەم دوایەی سەرەك احمد حسن البكرو صدام حسین لەم بارەیەوە ووتویە : بـەرەی نیشتمانی لەم رۆژگارە ناسكەدا پیویستی هـەرە گرنگی ووڵاتـەكەمانەو هێنانەدی هەنگاوێكـی شۆڕشگێڕانەیە ئەخرێتە سـەر ئەو هەنگاوانەی كە حكومـەتی نیشتمانی ناویەتی ٠

شكانی نێروە بەكرێ گیراوەكانی سایگۆن لە لاووس

ئاژانسی چینی نوێ :
شكاندنی هێزەكانی سایگونی بەكرێ گیراو زللەیەكی توندە بـە رووی نیكوسن دا

سەر چاوەیەكی سەربازی لە سایگونەوە بڵاوی كردوە كـە هێرشە داگیركاریەكەی حكومەتی بەكرێ گیراوی سایگون بۆ سەر لاووس كە ٤٥ رۆژی خایان بوەهوی كوشتن و بریندار كردنو لە ناوبردنی دە هەزار سەرباز، وە سەرچاوەكە ووتویە سێ هەزارو سێسـەد سـەرباز كوژراوەو پێنج هەزار بریندار بوەو ئەوانەی تر بێ سـەرو شوێنن ٠

هەر لەبارەی شكاندنی هێزە بەكرێ گیراوەكانی سایگونـەوە كە بەیارمەتی هێزەكانی ئەمریكا هێرشیان بردە سەر لاووس ، ئاژانسی دەنگو باسی چینـی نوێ ووتویە : ئەم ئەنجامە زللەیـەكی توندبو درا بەروی سەرەك نیكسوندا ٠ وە ووتویە هێزەكانی سایگونو ئەمریكا بە شكاویو سـەر لێشێواویـەوە لە هەموو لایەكەوە هەر بەوەدا ئەگەیشتن رابكەن ٠

هێرشـیكی گەورەی شۆڕش گێڕەكانی ڤێتنـام

شۆڕش گێڕەكانی ڤیتنـام بەردەوامن لە بوردومان كردنی بنكەكانی حكومەتی بەكرێ گیراوی سایگونو هێزە دەست درێژی كەرەكانی ئەمریكا ٠

سەركردایەتی سـەربازی حكومەتی سایگون بڵاوی كردەوە كە دوو بنكەی سـەربازی هێزەكانی ئەمریكا لە بەشـی سەرووی ڤێتنـامی خوارو كەوتۆتە بەر دەس ڕێژی شۆڕش گێرەكان ٠

هەروەها ووتویە شـۆڕش گێرەكان جارێكی كە هێرشـیان بردۆتە سەر بنكەی (خیسانە) و لەم هێرشەدا ساروخیـان بەكارهێناوە ٠

لەلایەكی كەوە سەركردایەتی سەربازی ئەمریكا بڵاوی كردەوە كە پێرێ شەڕێكی توند لەنێوان هێزەكانی ئەمریكاو شۆڕش گێڕەكانا رووی داوە لەئەنجاما پێنج سەربازی ئەمریكـای كوژراونو ژمارەیـەكی تر بریندار بون ٠

هەروەها سەركردایـەتی سەربازی ئەمریكا دانی بەوەدا ناوە فروكەیەكی هیلوكۆپتـەر ١٥ میل لەسەرووی بنكـەی (خیسانە) خراوەتە خوارەوە٠

وەفـدی پارتی دیموكراتی كوردستان بۆ كۆنگرەی پارتی كۆمونیستی سۆڤیات

بڕیاردرا وەفـدی پارتی دیمكراتی كوردستانی بـۆ كۆنگرەی بیستو چوار هـەمی پارتی كۆمونیستی سوڤیەت كەلە ٣٠-٣-١٩٧١ دا ئەبەسترێ پیك بێت لە كاك محمد محمـود عبدالرحمن وەزیری كاروباری باكوور وە ئەندامی مەكتـەبی سیاسی ، لەگەڵ كاك دارا توفیق ئەندامی لیژنەی مەركزی ٠

ئەوەی شایانی باسە ئەمـە یەكەم جارە وەفدی كـورد ، نوێنەرایەتی پارتی بكات بـۆ ئەم جۆرە مناسەباتە بانـگ ئەكرێت ٠

گەڕانەوەی دوكتـۆر مستەفا لـە پاریس

ئێوارەی ٥ شەممەی ڕابوردوو دوكتۆر عزت مستـەفا ئەندامی ئەنجومەنی سـەر كردایەتی شۆڕشو وەزیری تەندروستی لە پاریسەوە گەڕایەوە بۆ بەغدا ٠

وە بە « ئا٠د٠ع٠ » راگەیاند كە گفتوگوی سەركەوتوانـەی لەگەڵ وەزیری تەندروسـتی فرنسا داكردوەو سـەرنجی پیشەسازی دروست كـردنی دەرمانی داوە ٠

هەروەها ووتی : حكومـەتی عەرەب گەیشتوە ، ئەمـەش لەكاتی گفتوگۆكانیا لەگـەڵ وەزیری دەوڵـەت بۆ كاروباری دەرەوە لـە فرنسـا بوی دەركەوتوە ٠

ئەمەو لە فرۆكەخانەی بەغدا لەلایـەن لێپرسراوەكـانی وەزارەتی تەندروستیەوە پێش وازی دوكتۆر مستەفا كرا ٠

سـەهیۆنی دوژمن بەردەوامەلەكاروباری نارەوای ٠٠٠٠

دەسەڵات داریەتی سەهیونی دوژمن دەستی كردوە بە محكمە كردنی ٥٠ هاووڵاتی عـەرەب بەگوناهی بەشداربونیان لـە بزوتنەوەی بەرگری فەلەستیندا ٠

هەروەها لـە هەریمی غـەزەی داگیركـراو سـەهیونی دوژمن دوو خانوی عەرەبەكانی ویران كردوە ، وە پۆلیسی سەهیونی ئەڵی گوایـە خاوەنەكانی ئـەم دوو ماڵـە یارمەتی فیداكارە عەرەبەكانیان داوە ٠

غەزە ـ ئا٠د٠ع

ئۆتۆنۆمی بۆ پاكستانی ڕۆژ هەڵات

سەرچاوەیەكی ئاگادار لـە دەكا بڵاوی كـردە وە كـە سەرەكی پاكستان ڕازی بوە لەسەر دانی سەربەخوی ئۆتونۆمی بۆ پاكستانی ڕۆژ هەڵات لـە چوار چیوەی یەكیتی فیدارلی گشت پاكستانا ٠

ئەمەو ڕۆژی چوار شەممەی ڕابوردووش هەموو پێشەواكانی پاكستان «یحیی خان» سەرەكی دەوڵەت ، ذو الفقار علی بۆتەوە پێشەوای پارتی گەل ، مجیب رحمـان پێشەوای كۆمەڵـەی عوامی ، خان عبد قیوم خـان پێشەوای كۆمەڵەی ئیسـلامی كۆبونەوەیەكی فراوانیان بەست بۆ دوان لە مەسـەلەی دوای هێنـانی باری تیك چـوی پاكستان ٠

دەكا رۆیتر : ئا٠د٠ع

شەڕی بەینی قوتابیانو پولیس لە دانیشگای ئەستنبول

پێری لە دانیشگای ئەستنبول لیكدانیكی توند لە نێـوان هیزەكانی پولیسو قوتابیەكانی ئەو دانیشگایەدا رووی داوە ٠

ئەمشەڕە لەدوای تەقەینەوەیەكی توند بوە كە لـەو ناوە رووی داوە ئەمەش یەكـەم رووداوە دوای روخـاندنی حكومەتەكەی دیمیرێل ٠

سەرۆكی یەكیتی قوتابیانی كوردستان چۆ بۆ لندن

رۆژی چوار شـەممەی رابوردوو ، كـاك عادل مراد سەرۆكی یەكیتی قوتابیـانی كوردسـتان ـ عیراق ، چو بۆ لندن ، بۆ ئامادە بوون لـە كونگرەی یەكیتی قوتابیـانی عەرەب لەبەریتانیاو ئیرلندە ٠٠

وە لە فرۆكەخانە ، ئەندامانی مەكتەبی سكرتاریەتو لیژنەی تەنفیزی یەكیتی قوتابیـانی كوردسـتان ئامادە بوون بۆ بەڕی كردنی ٠

كورتە هەواڵ

● دوێنێ لە جەزائر بڵاو كرایەوە كە نوێنەرێكی فەرەنسی سەر لە جەزائر ئەدات بۆ دوان لە گیروگرفتـەكانی بەینی فرنساو جەزائر ٠

● سەرەكی یوگسلافیـا جوزیف تیتو گەیشتە رۆمـا بەسەردانی بۆ ئیتالیا كە دوو رۆژ ئەخایەنێ وە لەلایـەن ساراگات سەرەكی ئیتالیـاوە پیشوازی لێ كرا ٠

● دوكتۆر حسن صبری خولی نوێنەری تایبەتی سەرەكی میسر انور سادات گەیشتە كوێت تانامەیەكی سـەرەكی ناوبراو بدات بە ئەمیری كوێت ٠

● ئەنجومەنی زانكـوی عەرەبی لەسەر بودیجەی ساڵی ١٩٧١ ـ ١٩٧٢ موافقـەتی كردوە ، كە ئەم بودیجـەیە ئەگاتە ١٥١ هەزار جنیـە میسری ٠

● وەفـدەكانی ووڵاتـە ئەفریقایەكان نارەزای توندیان دەربریوە بەرامبەر ئامادە بونی وەفدی ئوگندا بۆ گونگرەی بەرزی ئەفریقا ٠ چونكە ووڵاتە ئازاد خواكانی ئەفریقا دان بـە شرعیەتی حكومەتە عەسكریەكەی عیدی أمیندا نانی ٠

● « شوان لای » سـەرەك وەزیرانی چینی میللی لەگـەڵ سكرتێری بەرەی رزگاری لاووس كۆبۆتەوە بۆ دوان لـە باری ووڵاتانی هیندی چین لـەدوای شكاندنی هێزە داگیركەرەكـانی حكومـەتی بەكـری گیراوی سایگون لە لاووس ٠

● ئەمسـاو چینی میللی لەسـەر خواستی ئەمسـا پەیوەندیان دەست پێكردوە بۆ ئەوەی پەیوەندی دبلوماسی لە بەینیانا ببەسترێ ٠

دوو هەزارو چوار سەد خانوو بۆ لێقەوماوەكانی كوردستان

وەزارەتی كاروباری باكووردوو هەزارو ٤٠٠ خانوی لادێی كردۆتەوە بۆ دابەش كـردنی بەسـەر لێقەوماوەكـانی رووداوەكانی كوردستاندا كـە ٧٢٠ هـەزار دیناریان تێچوەو لە مانگی تموزی رابوردوەوە دەستیان پێ كرابو ٠

ئەم خانوانە لە ناوچەكـانی هەولێرو دهۆكو كەركـوكو دیالەو نەینەویو سـلێمانیدا كراونەتەوە ٠

هەروەها لەماوەی دوو مانگی داهاتوشا ١٢٥٩ خانوی تر كە ٢٧٧ هەزارو ٧٠٠ دیناریان تێ ئەچێ كە بە هاوكاری لەگـەڵ بەرنامەی خواردەمەنی دەوڵـەتا دروست ئەكرێن ٠

ئا٠د٠ع

سیهانۆك نامـەیە ئاڕاستەی گـەلی كەمبۆدیا ئەكات

سەرەكی رەوای كەمبـۆدیائەمیر نۆردۆم سـیهانۆك پێری نامەیەكی ئاڕاستەی گـەلی كەمبۆدیا كردوە لەونامەیـەدا ووتویە سەركەوتن هەربۆگەلەوە حكومەتی بەكری گـیراوی « لۆن نۆڵ » هەر ئەڕوخێ ٠

وەسـیهانۆك ووتویـە ئیمپریالزمی ئەمریكـا ناتوانی بەردەوام بێبیت لەیارمەتی ئـەوحوكمە بەكری گیراوەی خۆی لە كەمبودیا دایمەزراند وە ووتویەزوبێ یادرەنگ حكومەتی بەكرێ گیراوی « كاوكی » یش لـە ڤێتنامی خوارو ئەڕوخێ ئەوسا حكومەتی « لون نۆل » هـەرلەخۆیەوە بەلادا دێت ٠

ئەمەو دوێنێ بڵاو كرایەوە كەشۆڕش گێڕەكـانی كەمبودیا فرۆكەخانەی دوملی فنۆم پنەیان گوللە باران كردوە ، لە ئەنجاما ٥ سەربازی حكومەتی بەكرێ گیراو بریندار بوون ٠

كۆبونەوەی ئـەنجومەنی ئاشتی جیهان

هەشتا ووڵات لە كۆبونەوەی ئەنجومەنی ئاشتی جیهاندا بـەشداری ئەكەن كـە مانگی ئایاری داهاتو لە (بۆدابست) ئەبەسترێ ٠

ئەم هەواڵە سەرەكی وەفدی ئەنجومەنی ئاشتی جیهان « جان شیڤیر » لەكونگرەیەكی رۆژنامە نوسی دا بڵاوی كردەوە ٠ كە لەستوكهولم بەستی ٠

وە « شـیڤیر » ووتویە : كۆبونەوەكەی ئەنجومەن لـە (بۆدابست) بۆ لێكۆڵینەوەی كاروباری ئاشتیو ئاسایشـی هەموو گەلان ئەبێت ، لەمانـە جێگیركردنی ئاشتی لە ناوچەی هندی چینیو زامن كـردنی ئاشتیەكی عادلانە لە رۆژهەڵاتی ناوەراست ٠

تاس ـ ستۆكهولم

پێك هێنـانی ئەنجومەنی گـەل لـە یەمـەنی دیموكراتی

عبدالفتاح اسماعیل ئەمینداری گشتی بەرەی رزگاری نەتەوایەتی لە یەمەنی دیموكـراتی بڵاوی كردەوە كە سەركردایەتی گشتی بەرە لە كۆبونەوەی دوێنێی دابڕیاری دا بە پیك هێنـانی ئەنجومەنی گەل لە سەدو یـەك ئەندام ٠

دیسان بەرە نەخشـەی گەشەپێدانی گشتی پەسـەند كرد كە بە مەبەستی پەرەپێدانی ئابوری دانراوە ٠

institutkurde paris

ژمارە - ١١ -
٢٧-٣-١٩٧١

یادی سەد ساڵەی کۆمۆنەی پاریس

لەژمارەی پێشوی هاوکاریدا بڕیارمان دا کە باسێك سەبارەت بە بیرەوەری تێپەڕبوونی سەد ساڵ بە سەر دامەزراندنی کومونەی پاریسدا بلاوبکەینەوە .. کومونەی پاریس بەیەکێك لەهەرە گرنگترین ڕوداوەکانی مێژوی ئادەمیزادی پێشکەوتوخواز ئەژمێرێ ، ئەو ڕوداوەی کە بۆ یەکەم جار بەهۆیەوە چینی کارگەران دەسەلاتی فەرمان ڕەوایەتی لەساڵی ١٨٧١ لەپاریس ئەرەنسا هێنایە دەست . دوای شکانی فەرەنسا لەجەنگا دژ بە بروسیاوە هەڵسانی چینی کریکاران بەڕاپەرینێکی چەکدارانەو دەرکردنی کونە پەرستان بۆ ڤەرسای . هەر چەندە تەمەنی کومۆنە کورت بوو بەڵام هەر هەنگاوێکی تاقی کردنەوەو دەرسێك بوو گەلانی چەوساوەو چینە زەحمەت کێشەکان لەپێناو دوا ڕۆژێکی بەختەوەرتردا وە لەم ڕۆژانەشدا کەیادی ئەو بیرەوەریە مەزنە ئەکرێتەوە لەژێر سایەی سێبەری بارو ز روفێکی نوێترو پێشکەوتوتردا ، ئەم یادە مەزنە هاندەرێکە بۆ زیاتر خوشکردنی مەشخەڵی شۆڕشی رزگاری خوازی گەلانو سوربون لەسەر ڕێگای سەختی خەباتە بۆ هێنانە دی ئەو ئامانجە بەرزانەی کومونە دەست نیشانی کردبوون و هەنگاویکی تر کە شێرە بەفرینە لەسەر روخی گۆر نزیك ئەکاتەوە . ئەمەش بەشێکە لەووتارەکە .

هاوکاری

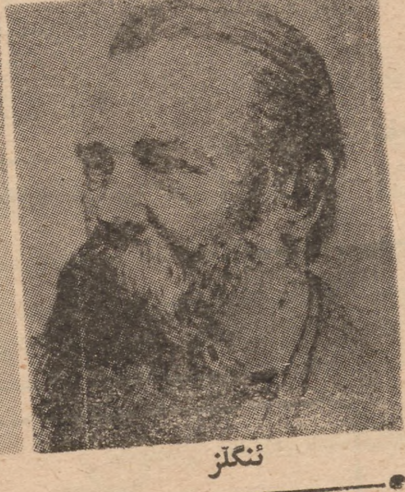

ئنگلز — لینین — ماوتسی تونگ

١ - بیروباوەڕی کۆمۆنەی نەمر :-

ڕۆژی ١٨ی مارتی رابردوو بیرەوەری تێپەڕ بوونی سەد ساڵ بوو بەسەر دامەزراندنی کۆمونەی پاریس . گەلی چین ئاهەنگێکی ساز کرد بەبۆنەی ئەم جەژنە پیرۆزەوە « جەژنی پرولیتاریا » .

سەد ساڵ لەمەوبەر بروليتارياو کۆمەڵانی خەڵکی زەحمەت کێش لەپاریس - فەرەنسا هەڵسان بە ڕاپەرینێکی چەکدارانەو کۆمونەی پاریسیان دامەزراند ، ئەمەش یەکەم دەسەڵاتی فەرمان ڕەوایەتی پرولیتاریا بو لەمێژوی ئادەمیزاداو تاقی کردنەوەیەکی گرنگ بو پرولیتاریا پێی هەڵسا بۆ راماڵینی دامو دەزگای بۆرژوازیەتو دامەزراندنی دیکتاتوریەتی پرولیتاریا . کۆمونەی پاریس شیرازەی سوپاو پۆلیسی میری بۆرژوازیو کونەپەرستی تێکداو گەلی خستە جێگایی و چەکی دایە دەست چینی کارگەران و دامو دەزگای بیروکراسیەتی هەڵوەشاند کە بۆرژوازیەت بەکاری ئەهێنا بۆ چەوساندنەوەی گەل . هەروەها حکومەتێکی تایبەتی بۆ چینی کریکاران دامەزراندو ، هەڵسا بەچەند چالاکیەك بۆ پاراستنی بەرژەوەندی گەلی ڕەنجدەرو ریکو پیك کردنیان بۆ بەشدار بوون لە کاروباری دەوڵەت .

لەجەنگی تەقەلای دامەزراندنی فەرمانرەوایەتی پرولیتاریاو پاراستنی ، پاڵەوانانی کومونەی پاریس نمونەی گیانی شورشگیریو لەخۆ بوردنو قارەمانیو قوربانی دانیان نواندو بون بە جێگای شانازی گەلانی شورشگیر . هەر چەندە کومونەی پاریس تێك چوو لەئەنجامی هێرشە سەربازیو کوشتنو برینە خوێناویەکەی کە خوێنڕێژ (تییر) بە یارمەتی بسمارك پێی هەڵسان . شوێنەوارە مێژوییەکەی هەرگیز بەڵام هەروەکو مارکس ئەڵێ ناسرێتەوە . بزوتنەوەی ١٨ی مایس مەزن .

(بەرەبەیانی شورشێکی کومەلایەتی مەزنە کە مروڤایەتی ، ئادەمیزاد ، هەتا هەتایە لەڕژێمی چینایەتی رزگار ئەکات) .

وە لەکاتێکا چرە دوکەڵی جەنگ ئاسمانی پاریسی گرتبوو کوشتو کوشتار هەر بەردەوام بوو مارکس نیشانی داوە کە (کومونەی پاریس هەرچەندە تێکچووە بەڵام بەتەنها خەبات کردن توزی دوا ئەخرێ . بیروباوەرە نەمرەکانی کومونە هەرگیز لەناو ناچێو جار لەدوای جار خۆ ئەنوێنێو گوزارشت لەخوی ئەکات تاوەکو بەیەکجاری چینی کارگەران رزگار ئەبێت) .. بەڵام ئەبێ ئەو بیرو باوەرە شۆرشگیریانە ، ئەو دەرسانەی کە مارکسو ئنگلز ماموستایانی چینی کریکاران کە بە هۆی پراکتیکی کومونەوە وەریان گرتووە چی بێ ؟ ئەم دەرسانەش بەکورتی ئەمانەیە :

(هیچ کاتێك نابێ چینی کارگەران تەنها بەدەستگرتن بەسەر دامو دەزگای دەوڵەتو هەڵسوڕاندنی بۆ ئامانجە تایبەتیەکانی خۆی وازبێنێت) . بەڵکو ئەبێ بروليتاريا دارو پەردوی دامو دەزگای دەوڵەتی کون بەکورجی و چالاکیەکی شۆرشگێرانەو کارگوزاری دیکتاتوریەتی پرولیتاریا رایماڵێو تێکی بدات . مارکس بۆ ڕون کردنەوەی ئەو باوەڕەی ئەڵێ :

(گرنگترین مەرجی دیکتاتوریەتی پرولیتاریا سوپای پرولیتاریایەو پێویستە چینی کارگەران مافی خۆی وەدەست بێنێ لەکاتی زاڵ بونیا لەمەیدانی جەنگ) .

بە تەنها پشت بەستن بەهێزی چەکداری شۆرشگێر ، پرولیتاریا ئەتوانێ دەسەڵات لەدەست چینە کۆنەپەرستەکان دەرهێنێو پەیامە مێژوییەکەی بێنێتە دی و بیچەسپێنێ . مارکس ئەڵێ :

دەوڵەتی دیکتاریەتی پرولیتاریا (پێویستە کە ڕیکخراوێکی پەرلەمانی نەبێت بەڵکو ڕیکخراوێکی کاریگەری تەنفیذیو تەشریعی بێت لەیەك کاتدا)

وە هەروەکو لینین ئەڵێ : **لێرەدا گرنگترین باوەڕێك ئەبینین لەبیروڕای مارکسیزمدا سەبارەت بە مەسەلەی دەوڵەت ئەویش دیکتاتوریەتی پرولیتاریایە .**

مەسەلەی سوربونو بەردەوام بەکارهێنانی توندوتیژی شۆرشگێرانەو تێك دانی دەزگای دەوڵەتی بۆرژوازیەتو

بروانە : ل ٧

پەکین : شینخوا :

دەستەی نووسەرانی : ڕۆژنامەی گەل ، گۆڤاری بەیداخی سور ، ڕۆژنامەی سوپای رزگاری

« بژی سەرکەوتنی دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریا » .

فەرهەنگی سیاسی

« بیرۆکراسیەت »

● بیرۆکراسیەت شێوەیەکە لە سەرکردایەتیو کارکردن ، بەوە ناسراوە کەزۆر گرنگی ئەدات بە کاری سەرمێزو بەڕوالەت ئیش کردنو پشت گوێ خستنی ناوەرۆکی ئیشو کارو پوختەی مەبەستەکانی . بۆیە داواکاریەکانی گەل ، پێویستیەکانی فەرامۆش ئەکاتو گوشەگیر ئەوەستێ .

● وڵاتە سوسیالستەکان پاش ئەوەی دەستگای بیروکراسی یەکانیان لەناوبرد ، تێ ئەکۆشن بۆ نەهێشتنی شوێنەواری بیرۆکراسیەت بۆ ئەوەی لەمەترسی هەڵدانەوەی رزگاریان بێت .

● بیرۆکراسیەت ، کۆسپێکە لەرێگای کۆمەڵانی خەڵکیداو ئەبێتە هۆی بەربەست کردنی خەباتو پێشکەوتنیان هەروەها هیوای کۆمەڵانی خەڵکی کزو لاواز ئەکات بە دەسەڵاتی دەولەتو کردارەکانی .

لینین - لەم بارەیەوە ، واتە لەبارەی چارەسەرکردنو چاك کردنی دەستگاکانی دەولەتو نەهێشتنی بیروکراسیەت چەند پەراوێکی گرنگی نوسیوە وەکو :-

١ - فەرمانەکانی ئیستای سوڵتەی سوڤیات .

- باشتریکی کەم بەڵام باشتر .

● تێکۆشان ، دژی بیرۆکراسیەت لەناو ڕیکخراوەکانی حزبە سوشیالستیەکانو دەستگاکانی دەوڵەتە سوشیالستەکان یەکێکە لەهەرە گرنگترین ئەرکی سەرشانو بریارو پەیرەوەکانیان . بەتەنگ بەختیاری گەنەوە بونو تێکەڵ بوونێکی بەتین لەگەڵ کۆمەڵانی خەڵکدا بۆ بەشدار کردنیان لە سەرکردایەتیو چاودێری چالاکیەکانی ڕێکخراوەکانی پارتیو دەستگاکانی دەولەتیدا . وەپاراستنی ناوەندیەتی دیموکراتیەتو ڕێزگرتنێکی تەواو لە شۆڕش پتەوترین کۆڵەکەی ئەم پارتو دەولەتانەیە .

● پێش خستنی ئیشو کار لەدەستگاکانی دەولەتو پارتیدا زۆر توند بەستراوە بەرێك خستنیو لێکۆڵینەوەو سەرپەرشتی کردنو بەجێ هێنانی بڕیارەکانو ڕەخنەو ڕەخنە لەخۆگرتن کە لە ڕێکخراوەکانی خوارەوە بۆ سەرەوە دێت .

بە بۆنەی ساڵی بەگژاچوونی جیاوازی ڕەگەزایەتی یەوە

نوسینی : عبدالله عباس

ساڵی ١٩٧١ :

ڕۆژی ٢١ی ئەم مانگە بەپێی بڕیارێکی « کۆمەڵی گشتی نەتەوە یەکگرتوکان » دانرا بە ڕۆژی دەست پێ کردنی خەبات لە هەموو جیهاندا (دژی ڕەگەز پەرستی) ، کە سیاسەتێکی دڕندانەی نا مرۆڤایەتیەو دژی ئاواتو خواستی گشتی مرۆڤە لە ژیانێکی سەربەستو ئازا داوەك « مرۆڤ بەمانای ووشە » وە وولاتانی بێلایەنو پێش کەوتن خوازەکانو وولاتانی ئوردووی سوشیالستی دەورێکی بالایان بینی لە ڕاکێشانی نەتەوە یەکگرتوەکان دا بۆ دانی ئەم بڕیارە گرنگە .

٢١ی مارت ، بۆچی ؟

هەڵبژاردنی ئەم ڕۆژە ، لەبەر ئەوەیە لە (٢١ی مارتی ساڵی ١٩٦٠)دا هێزکانی ڕەگەز پەرستو هەڵگرانی دروشمی جیاوازی ڕەگەزایەتی لە شاری « شاریڤیل » لە خواروی ئەفریقا دەیان نیشتمان پەروەری ئەفریقایان لەو دەست ڕێژەدا کوشت کە ئاڕاستەی خۆپیشان دانێکی جەماوەری گەورەی - قولە ڕەشەکانیان - کرد .

* * *

جیاوازی ڕەگەزایەتی چۆن ، وە مانای چی ؟ وە ئێمەی کورد چی لێ ئەزانین ؟

گومان لەوەدا نیە ، ئیمپریالزم لە دێر زەمانەوە ، بیانوی بۆ دەست بەسەرا گرتنی گەتنی گەلانی ژێردەستەو چەوساوە ، لە سەر بنەڕەتی باوەڕێکی پوچی نامرۆڤایەتی بوە ئەویش ئەوەیە :

« بەهێز مافی خۆیەتی دەست بەسەر بێهێزا بگرێ و چۆنی ئەوێ وای لێبکاتو بەرەو کوێ ئەیەوێ بیبات » .

ئەم باوەڕە نا مرۆڤایەتیە لەگەڵ ڕۆژگاری ڕێگاو شوێنی ئیمپریالزما گۆڕاوەو بۆ بەربەستی کردنی تواناو دەستەڵاتی ئەو گەلانەی ویستویانە دەستیان بەسەردا بگرن بەکاریان هێناوە .

وە نەبێت گەلانی ئەفریقا « قولە ڕەشەکان » تەنیا گەلانێك بوبن لەم جیهانە فراوانەدا بوبنە قوربانی ئەم باوەڕە چەپەڵە ، بەڵکو هەتا ئێمەی کوردیش دابەش کردنمانو ئەو سزاو تاڵاوەی لە دوای جەنگی جیهانی یەکەمەوە تا ڕابوردویەکی زۆر کەم لەهەندی پارچەی کوردستانو تا ئیستەش لە هەندێکی تری قەباعەتی ئەو سیاسەتە نامرۆڤایەتیەیە ، جیاوازی ڕەگەزایەتیو ڕەگەزپەرستی .

مەگەر ئێمە « ملیونێك کەسمان » لێ نەبوە سوتوی بیروباوەڕی تەسکی جیاوازی ڕەگەزایەتیو ڕەگەز پەرستی لە خنکاندنی شۆڕشەکەی « شێخ سەعیدی پیران دا ؟! » . ئایا دابەش کردنی وولاتەکەمان بەچوار پارچەوەو بەکار هێنانی بیانوە « کۆنەکەی » ئیمپریالزم نەبوە بەوەی « گەلێکی گوایە!! بێ هێزو پێ نەگەیشتوینو نەمان ئەتوانی کاروباری خۆمان بەڕێ وەبەرین ؟! ئایا لەو هەموو کارەساتانەی بەسەر نەتەوەی کوردا هاتووە هەمووی دەستی ئیمپریالزمی چەپەڵی لەپشتەوە نەبوە و بۆ هاندانی ئەوە نەبوە جیاوازی ڕەگەزو ڕەگەز پەرستیمان لەگەڵا بەکار بهێنرێ ؟!

ئێمەی کورد هەست بە نارەوایو بێ ڕەوشتی ئەو بیرو باوەڕە نا مرۆڤایەتیە زۆر ئەکەین ، وە ڕاستەو خۆ دڵ گران ئەبین بەو کارەساتانەی بەسەر « قولە ڕەشەکانالە ئەفریقا » یەت یان بەسەر هەر مرۆڤێکی تری سەر ڕووی ئەم زەمینەدا یەت بەهۆی بەکار هێنانی سیاسەتی ڕەگەز پەرستیو جیاوازی ڕەگەزایەتیەوە .. بۆیە زۆر دەمێکە بەگژا چونی ئەم بیروباوەڕە نارەوایە بۆتە ناوەڕۆکی بەرهەمی مێشكو بیری ڕوشنبیرو نووسەرانی کورد .

بۆیە ڕوشنبیرەکانی کوردیش لەگەڵ هەموو مرۆڤی سەر ڕووی زەمیندا نارەزایو تورەی خۆی دەرئەبڕێ بەرامبەر بەبەکار هێنانی ئەو سیاسەتەی ئیمپریالزم لە هەرشوێنو کاتێکدا بێت ، لە فەلەستینی زەوت کراو ، کە خانو ماڵی خاوەنە ڕاستە قینەکانی بەدەستی ڕەگەز پەرستە سەهیونیەکان ویران ئەکرێو خۆیان دەر بەدەر ئەکرێن ، لە ئەفریقای ڕەش کە بەنارەوای « قولە ڕەشەکان » لە هەموو مافێکی مرۆڤایەتیان بێ بەری ئەکرین ، لە ناو جەرگەی ئەمریکادا کە سەرمایەدارەکان ئەیان چەوسێننەوە ..

جا ئەم ساڵ کە ساڵی بەگژا چونی جیاوازی ڕەگەزایەتیو ڕەگەز پەرستیە ، ڕوون کردنەوەی زیاتری ئەم سیاسەتە نا مرۆڤایەتیە بۆ خوێندەواری کورد ، بە مەسەلەیەکی بایەخ دار ئەزانین بۆیە ئەم باسە پێش کەش ئەکەین .

* * *

جیاوازی ڕەگەزایەتی :

جیاوازی ڕەگەزایەتی ، مەسەلەیەکی کۆمەڵایەتیو مرۆڤایەتی پڕ ئێشو ئازارە ، زۆر لای هەیە ، هەندێکی شاراوەیە ، زۆر لە وڵاتە ئیمپریالزمەکان ، ڕێگایان بۆ کردوە ، وە لە شکری ئەم شەڕە پڕ ئافاتە دەستەو کۆمەڵانی کۆچ کردوو بوون لە گەلی شوێنەوە .

ترسناك ترین بیروباوەڕی کۆمەڵایەتی کە هەبێو زیان بدات لە مرۆڤایەتی ئەو بیرو باوەڕەیە « بەشێوەیەکی جەوهەری » جیاوازی ئەخاتە بەینی ڕەگەزکانی مرۆڤەوە .

جا ئەم بیروباوەڕە نا پەسەندە لە لایەن حکومەتی خواروی ئەفریقاوە کراوە بە وەسیلەی جێ گیر کردنی پەیوەندیەکی نامرۆڤایەتی لەنێوانی خەڵکەکانی خاکی ئەو وولاتە کە بریتیە لە دەستەڵاتی تەواوی بۆ کەمایەتی سپی ، وەمل کەچیو کڕنوش بۆ ڕەشەکان ، بەجۆرێ ئەم باوەڕە چەسپاوە گەیشتۆتە ئەو ڕادەیە کەمایەتی سپی لەو وولاتەدا وا هەست ئەکات ئەو پەیوەندیەی دیاری کراوە « لەنێوان ئەو ڕەشێکا » یاسایەکی سەختی سروشتەو گۆڕانی بۆنیە !! بێ گومان ئەم سیاسەتەش هەروا بە ئاسانی نە چەسپاوە ، بەڵکو سپیەکان هەموو جۆرە ڕێگاو شوێنو هێزو توانا یەکیان بەکار هێناوە لە فەرز کردنی سیاسەتی جیاوازی ڕەگەزایەتیا بەسەر ئەفریقایەکانا .

ئەم دروشمە نیشانەی باوەڕی یەکسانیو کارکردنە دژی جیاوازی ڕەگەزایەتیو ڕەگەز پەرستی .

ڕژێمە سەرمایەدارەکان گوناهباری یەکەمن :

هەروەك لە سەرەتاوە وتمان **بیانوی داگیرکەرەکان بۆ دەست گرتنیان بەسەر گەلێکا ، لە هەر وولاتێکا دەستیان پێی گەیشتبێ ئەوە بوە گوایە** گەلی ئەو وولاتە بێ هێزو نەشارەزاو لێ نەهاتوونو لەبەرئەوە مافی ئەوەیان هەیە « وە هەروا بە ئاسانی » کە کارو باریان بە ئارەزوی خۆیان بەرن بەڕێوە ، کە لەبەشت ئەم باوەڕە پوچەوە ئیمپریالزمەکان مەبەستی چاو برسیەتیو نارەوای خۆیان شاردۆتەوە ، ئەویش چەوسانەوەی گەلانی بێهێزو خنکاندنی توانای بێ گەیشتنو پێش کەوتنیان تاماوە بۆ خۆیان فراوان بێ چیان ئەوی بیکەن .

« کەواتە جیاوازی ڕەگەزایەتی جۆرێکە لە جۆرەکانی ئیستغلال سەرمایەداری بەرامبەر گەلێکی ژێر دەستە لەسەر بنەڕەتی ڕەگەزو ڕەنگ » .

نارەوا ترین نمونەی جیاوازی ڕەگەزایەتی : خواروی ئەفریقایە .

گیروگرفتی جیاوازی ڕەگەزایەتی لە خواروی ئەفریقا بارێکی یەکجار گرانو سەختی وەرگرتوە ، کە لە دەسەڵاتی کەمایەتیە سپیەکانا « کەلە هولەندیەکانو ئێرلەندیەکانو ئینگلیزەکانو جولەکەکان پێك هاتوون » بەسەر قولەڕەشەکانا دەر ئەکەوێ ، کە لە ئەنجامی هێرشی ئیمپریالزمیەکانا لە ئەوروپاوە بۆ سەر ئەفریقا پەیدا بوە ، لێرەوە ئەفریقایەکان لە بچوك ترین مافی ژیان بێ بەری بون ، هەتا

بروانە : ل ٧

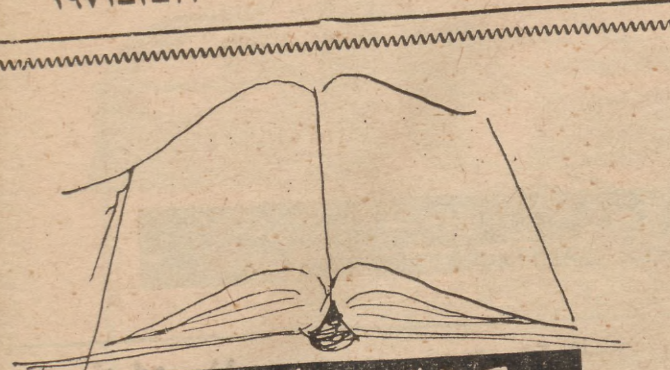

کتێبی هاوکاری

ڕاستی بوونی گەلانی ئێران و ئەفسانەی م . ماکان

وەرگێڕ : ف . أ . ق .

سۆڤیەت کە بە چەند زمانێکی جیا جیا ئەدوێن ، لەبەر ئەوەی لەم وولاتانەدا یەکێتی ئابووری هەیە ، ئەبێت یەك نەتەوە بن ! کاتێك کە یەکێتی سوڤیەت لەساڵی ١٩٢٢دا دروست بوو زوربەی کۆمارەکانی ئاسیای ناوەندیو قەفقاز لەپلەیەکی زۆر دواکەوتووی گەشەکردنو پەیوەندی ئابووری بوون بەڵام ئەمە ڕێگەی نەگرت لەوەی کە کۆمارە گەلیەکانی کازاخستانو تورکمەنستانو تاجیکستانو ئەرمەنستان ... هتد دروست ببن . نەتەوە دەرکەوتێکە (ظاهرە) کە لە ڕەوتی قۆناغێکی مێژوویی دوورو درێژدا پەیدا ئەبێت . کۆمەڵێك مرۆڤ کە لە مێژوودا لەسەر زەویەکی ناوکۆیی پێکەوە ئەژینو زمانی ناوکۆییو ڕەوشتو خوونەریتی ناوکۆیی یان هەیە بەشێنەیی لە ئەنجامی گەشەکردنی ئابووری کۆمەڵدا ئەبنە خاوەنی ئابووری ناوکۆیی لەپێش سەرمایە داریدا ، کەئابووریەکی وای گەرەکە ناتوانێت دروست ببێت جائەوەی کە کورد ئابووریەکی ناوکۆیی نیە یەکەم بە هۆی دواکەوتوویی کۆمەڵی کوردە کەئیستا خەریکی پەرینەوەیە لە دەرەبەگایەتیەوە بۆ کۆمەڵەکانی دوایەوە . دووەم لەکاتیکا کە کوردستان لەنێوان چەند دەوڵەتێکی جیاجیا دابەش کراوە چۆن ئەتوانین چاوەڕێی ئەوەبکەین کە خەڵکی کوردستان ببنە خاوەنی ئابووریەکی ناوکۆیی . یەکیتی ئابوری تەواو پێش دروست بوونی دەوڵەتی سەربەخۆی نەتەوایەتی پەیدا نابێت بەڵکو بوونی دەوڵەتی سەربەخۆی نەتەوایەتیە کە پەلە ئەکات لە پێك هێنانی ئابووری ناوکۆیی . ماکان بڕوای وایە کە لەبەر ئەوەی زمانی کوردی چەند لەهجەیەکی هەیە ، ناتوانرێت ناوی لێ بنرێت زمان . یەکەم بوونی چەند لەهجەیەك هەر تایبەتی نیە بەزمانی کوردیەوە . زمانی ئەڵمانی کەیەکێکە لە زمانە نوێیە گەشە کردووەکان هێشتا هەر چەند لەهجەیەکی جیاجیای هەیە . کەمو کوڕیەك کە لە زمانی کوردیدا هەبێت ئەوەیە ئەلفو بێیەکی یەکگرتووی نیە کە ببێتە بنچینەی زمانێکی یەکگرتوو . ئێستا لە کوردستانی عێراق بەزمانی کوردی ئەخوێنرێت ، ڕۆژنامەو گۆڤارو کتێب بەم زمانە بڵاو ئەکرێتەوە لەیەکیتی سۆڤیتیش هەر بەو جۆرەیە . هەموو ڕۆژهەڵاتناسەکان ، لەڕۆژهەڵاتەوە تا ڕۆژئاوا ، هەموو یەکانگیرن لەوەدا کەزمانی کوردی زمانێکی سەربەخۆیە . نزیك بوونی زمانی کوردی لەگەڵ زمانی فارسی بەڵگەی ئەوە نیە کە زمانی فارسی یەکێکە لە لەهجەکانی زمانی کوردی وەیا بەپێچەوانەوە زمانی کوردی یەکێکە لەلەهجەکانی زمانی فارسی . ئەی زمانی ڕوسیو بیلوروسی وە یا زمانی ڕوسیو ئۆکرانی جیاوازی یان کەمتر نیە لەجیاوازی میانەی زمانی کوردیو فارسی تەنانەت دوو نەتەوەی جیاوازیش ئەتوانن بە یەك زمان بدوێن وەکو نەمساوی یەکانو ئەڵمانی یەکان ، فەرەنسی یەکانو بەلچیکی یەکان ، ئینگلیزەکانو ئەمریکایی یەکان .. تاد .

ئەوەی کە کوردەکان زەوی ناوکۆیی خۆیان هەیە ، پێویست بەباس کردنی ناکات . تەنانەت ماکان کە بەو چاو قایمیەوە نکوولی ڕاستی ئەکاتو ئەی شیوێنیو هەڵی ئەگێڕێتەوە ، لەم بارەیەوە بێ دەنگی لێ کردووە . بەڵام ئەوەی کە هەرگیز ئاغای ماکان بەلایانەرۆیشتووە ئەوەیە کە خەڵکێك هەیە لەسەر زەوی یەکی ناوکۆیی ئەژینو زمانێکی ناوکۆیی یان هەیەو خۆیان بەکورد ئەزانن . ڕەوشتو نەریتی ناوکۆیی کورد وەخەباتیکی دوورودرێژایی مێژوو لەپێناوی پاراستنی بوونی خۆیاندا کردوویانەو ئەیکەن ، وەها یەکیتی نەتەوایەتی لەناو کوردەکاندا دروست کردووە کە لەنێوانی گەلانی کەدالەوێنەی کەمتر هەیە .. کوردەکان خۆیان بەکورد ئەزاننو بۆ بەدەست هێنانی مافە نەتەوایەتی یەکانیان خەبات ئەکەن . ئەم ڕاستیە نەك هەر ناتوانرێت نکوولی لێ بکرێت بەڵکو بەهۆی هەرە گرنگو بنچینەییش ئەژمێرێت . ماکان وا ئەزانێت بەخەیاڵ پڵاوو فەلسەفە کردنی چەند شوڤێنیستێك ئەتوانێت هێلێکی ڕاستو چەپ بکێشێت بەسەر بوونی نەتەوەیەکدا .

لەلێك دانەوەی مەسەلەی کوردیشدا ماکان لە سەر ڕەوشتی خۆی ئەڕواتو پشت لە ڕاستگۆیی زانستی ئەکات لە لاپەڕەی ٣٣ دابەم جورە ماکان لەکتێبەکەی عبد الرحمن قاسملو « کوردستانو کوردەکان» شت وەر ئەگرێت « هەندێکی کە بەخراپە نزیك بوونی زمانی کوردیو فارسی لە یەکەوە لێك ئەدەنەوە ، کوردەکان بەئێرانی ئەزانن واتە بەفارس وە زیاتریش لەوە ئەڵێن کوردەکان ئێرانی نین » لەهەموو کتێبەکەی قاسملو دا ئەم ڕستەیەکە « کوردەکان ئێرانی نین »ی تیانیە . لەدوای ئەمە ماکان ئاوا ڕای خۆی دەرئەبڕێ کە « ئاری پانە کوردیستەکان (*)

ماویەتی

دەریای چاو

محمد بدری

- ١ -

لە دەریای چاوی بێ بنکت
وێنەی ڕزگاریم ئەبینم ..
ڕۆژ ئەبینم ..
مانگ ئەبینم ..
کەژاوەی سەربەستی ژینی دڵ خوێنینم ..
لە دەریای پڕ تەمی ژینا
کەشتی هیواکانم وون بوو ..
ئەستێرەی ئاواتم کوژرا ..
ئاسوی هاوارم کون کون بوو ..

- ٢ -

ئەستێرەکان ..
لەبن دەریای هەڵبەستەکان ،
هەڵئە پەڕن ..
ئاواتەکان ..
لە ئاوێنەی ئاسوی ئاشتی
بێ خەبەرن ..
هاوارەکان ..
لەدەشتی ئازارووزاما
بەند کراون ..
ڕووبارەکانی ڕوناکو پڕشنگدارم
تێك دراون ..
کزو ماتن .. بێ ئاواتن ،
ماف خوراون ..

- ٣ -

لەناو بێژنگی ئازارا ،
چرای هەوارەکانم دیی ..
ئەلەرزی وەك گەڵای ژینم
دڵی سێدارەکانم دیی ..

ئەدەب و ژیان

صدرالدین عارف

سێ گۆشەی باسێکی کۆن

چیرۆکی ژمارە

١ - گۆشەی سەرسوڕمان

هەندێ جار وا هەست ئەکەم کە ژوورەکەم زیندانەو منیش بەندکراوێکم فڕێدراومەتەناوی‌و لە بیر چوومەتەوە . کاتێ کە تێکەڵ بە خەڵك ئەبم‌و نوقمی ئیش‌و کاری خۆم ئەبم جۆرە بیرکردنەوەیەم لە بیر ئەچێتەوە، بەڵام هەر کە تۆزی سەرم سووك بوو ، یەکسەر ئەکەومەوە داوی گومان‌و سەر شێوانو ، وا دێتە بەرچاوم کە من بەراستی بەندکراوم‌و ئەو سەربەستییەی کە هەمە ، بۆ دەرچوون‌و گەڕان بە ناو شارە بچکۆلەکەمانا ، دوور نییە پیلانێکی چەپەڵ بێت کە لەلایەن کاربەدەستانی بەندیخانەکەوە دانراوە بۆ ئەوەی دەرچم‌و بکەومە ئەو داوەی کە بۆیان تەنیوم بۆ ئەوەی گوناهم گەورەتر بێت‌و سزام زیاتر بێت .

ئەم بەیانییەش یەکێ لەو بەیانییانە بوو کە ترس چۆکی بەستبووم‌و نەم ئەویست لە ژوورەکەم دەرچم . هەرچۆنێك بوو ، پاش چەند جارێك جل گۆڕین‌و دوو دڵی ، دەرگای ژوورەکەم کردەوەو چوومە دەرەوە . لەسەر پێپلکانەکە تووشی خێزانی خاوەند خانوەکەمان بووم بە کراسێکی ژاکاوی تەنکەوە لە ژوورە تەنیاکەی سەرەوە ئەهاتە خوارێ‌و چاوی هەر لە دەرگا داخراوەکەی سەرەوە بوو . کاتێ کە گەیشتە دوا پێی پێپلکانەکە خاوەندی ژوورەکە لە توێی دەرگاکەوە سەری دەرهێنا‌و هەردووکیان دایانە قاقای پێکەنین . پاشان دەرگاکە سەری کابرای شاردەوەو ژنەکەش نوقمی تاریکیی ژوورەکەی لای دەستە ڕاستی داڵانەکە بوو .

تاریکیی داڵانەکەم بڕی‌و چوومە دەرەوە . خاوەندی خانوەکەمان بەو بەیانییە لەبەر دەرگاکە دانیشتوو . کابرایەکی مل چرچی کورتە باڵا بوو . بە دەگمەن لەژوورە بچووکەکەی ناو داڵانەکە ئەچوە دەرەوە . هەڵسوڕاندنی ماڵ‌و بەکرێدانی ژوور بە دەست ژنەکەی بوو . بە ئاشکرا ئەیزانی کە ژنەکەی ئەوە نییە پشتی پێ ببەسترێت خەڵکی کۆڵانەکە زۆر قسەی سووکیان بە خۆی‌و ژنەکەی ئەووت ، بەڵام ئەم پشتی لێ ئەکردن‌و ئەچوە ژوورە تاریکەکەیەوەو بۆ ماوەیەك خۆی لەوێ مەڵاس ئەدا ، تا خەڵکەکە بەر دەرگاکەیان بەر ئەدا ، ئینجا ئەهاتە دەرەوەو لەبەر دەرگاکە دائەنیشت . ئەم بەیانییە کە منی دی هەستایە سەرپێ‌و دەسێکی گرتم‌و بە دەستەکەی تری کەوتە گەڕان بە ناو گیرفانەکانیا . هەردوو چاوی سوور هەڵگەڕابوون . وادیاربوو شەوی پێشوو چاوی لێك نەنا بوو . کاغەزێکی دەرکردو ، ویستی زەردەخەنەیەك بخاتە سەر لێوە چرچە زەردە هەڵگەڕاوەکانی . ووتی :

« **کابرایەك ، ئەم بەیانییە، ئەم نامەیەی بۆت هێناوە .** »

لە سەیرکردنەکەیا وا دەرئەکەوت کە ئەیەوێ ناوەڕۆکی نامەکەی پێ بڵێم . سەرم بادا . پرسیم :

« **نەیووت کێیە ؟** »

ووتی : « **نەء** »

« **نەتناسی ؟** »

ووتی : « **داڵانەکە تاریك بوو ، باش سەرو سیمایم بەدی نەکرد .** »

نامەکە چاپ کراو بوو . نامەیەکی کورت بوو ، ناوی نووسەرەکەشی لەسەر نەنووسرابوو ، بەڵام ئاشکرا بوو کە نووسەرەکەی بەتەواوی هەست بە دەسەڵاتی خۆی ئەکات . نامەکە بەم جۆرە بوو :

« **بۆ : بەرێز کاك (س) .**

لەبەر بەرژەوەندی شارە بچکۆلە پیرۆزەکەمان‌و لەبەر ئەوەی مانەوەت لێرەدا ئەبێتە هۆی پەیدابوونی ئاژاوەو ترس هەروەها لەبەر ئەوەی ئێمە هیچ جیاوازییەك نابینین لە نێوان بوونت‌و نەبوونتدا ، بڕیاری لەناوبردنتمان دا . بەڵام ئێمە سەربەستیی تەواوت ئەدەینێ بۆ هەڵبژاردنی جۆری مردنت . تکایە تا نیوەڕۆی ئەمڕۆ هەر داخوازییەکت هەیە لەم بارەیەوە پێمان ڕابگەیێنە - بەپێچەوانەوە ئەگەر تا کاتی دیاری کراو نەگەیشتییە هیچ بڕیارێك ، ئەوسا ئێمە مافی تەواوی هەڵبژاردنی شێوەی لەناوبردنتمان ئەبێت .. »

نامەکەم دوو سێ جار خوێندەوە . خاوەند خانوەکەمان خۆی بەرز ئەکردەوەو لووتی بۆ سەر نامەکە درێژ ئەکرد . نامەکەم نووشتاندەوەو نامە گیرفانم . خاوەند خانوەکە سەیرێکی کردم . چاوە لێڵەکانی لە هی سەگێك ئەچوو کە چاوەڕێی ئەوەبێت شتێك فڕێبدەیتە بەردەمی . قیژاندم :

« **چاوەڕێی چی ئەکەی ؟** »

سەری دانەواند . ویستم هەرچی قینێك لە دڵمایە لەوی دەرکەم . کابرا ، وەك بڵێی هەستی کردبێ کە نیازم خراپە بەرامبەری ، پاشەو پاش کشایەوە ناو تاریکیی داڵانەکە .

٢ - گۆشەی وێڵ بوون .

ئەو ژوورەی کە ئیشی تیا ئەکەم ژوورێکی بچووکی تاریکە لەبەر ئەوە شەوو ڕۆژ چرایەکی کزی تیا هەڵکراوە . تەنیا مێزێك‌و ئەسکەمیلێك لە ژوورەکە هەیە چونکە میوانم نایەت . دۆڵابێکی بچووکیش بەردەممی بە تەواوی داپۆشیوە هەرچی کاغەزێکم هەیە ، پاش دەس هەڵگرتن ، ئەیخەمە ناو دۆڵابەکەو ڕۆژی دوایی ، کە دێمەوە سەر ئیش ، ئەو کاغەزانەهیچی نامێنی‌و کۆمەڵێك کاغەزی تازە لەسەر مێزەکەم ئەبینم . منیش ، بێ‌بیرکردنەوە ئەکەومە ناویان : لەسەر ئەمیان ژمارەیەك ئەنووسم ، لەسەر ئەویان ووشەیەك یا دوان ئەنووسم تا دنیا بە تەواوی تاریك ئەبێت‌و کاغەز لەبەردەمما نامێنێ . ئنجا ئەو کاغەزانەش، وەکوو ئەوانی پێشوو ، ئەخەمە ناو دۆڵابەکەو ئەچمە دەرەوە . من لە هەموو هاوڕێکانم زیاتر ئیش ئەکەم‌و لەوان درەنگتر دەس لە ئیش هەڵ ئەگرم ، لەبەر ئەوە ، کاتێ لە ژوورەکەم ئەچمەدەرەوە، جگە لەپاسەوانی دایەرەکەمان ، کە هەموو ڕۆژێك بە هەمان زەردەخەنە بەڕێم ئەخات‌و دەرگاکان دائەخات ، کەسی تر نابینم . هەر لەبەر ئەوەشە کە کەس لە دایەرەکەمان ناناسم‌و کەسیانم ڕوو بەڕوو نەدیوە . بەڕێوەبەری دایەرەکەشمان بە تەلەفۆن یا بە پسوولە لەگەڵما ئەدوێ‌و تا ئێستا ژوورەکەیم نەدیوەو ناوی نازانم . ماوەیەك لەمەو پێش ویستم پاسەوانی دایەرەکەمان بدوێنم . ووتم :

« **ئەرێ ، مامۆستا (ك) چۆنە ؟** » .

« **کام مامۆستا (ك) ؟** » **کابرای پاسەوان بە گومانێکەوە پرسی .**

ووتم : « **مامۆستا (ك)ی بەڕێوەبەر .** »

« **ئا .. مامۆستا (ك) !** » **پاسەوانەکە دەستی کرد بە پێکەنین ،** « **بێ قەزابێ ، نازانی دە دوانزە ساڵ لەمەو پێش مردوە ؟** »

کە وای ووت شەرمدای گرتم‌و نەموێرا بپرسم بەڕێوەبەری ئێستا کێیە .

✱

ئەمڕۆ ئیش‌و کاری دایەرەم زوو تەواو کرد ، لەبەر ئەوە بڕیارمدا قاوەیەك بخۆمەوەو تۆزێك بحەسێمەوە ، پێش دەرچوونم . هێشتا قاوەکەم بۆ نەهاتبوو کە زەنگی تەلەفۆنەکە بێدەنگیی ژوورەکەی تێکداو ڕای چڵەکاندم‌و لەو تۆزە ئاسوودەییە بێبەشی کردم . ئەو دەنگەی کە هاتە بەرگوێم دەنگە زیقنەکەی بەڕێوەبەری دایەرەکەمان نەبوو . ئەمیان زۆر هێمن‌و لەسەر خۆ بوو :

« **مامۆستا (س) ؟ لە بیرت نەچێت . تۆ فەرمانی لەناوبردنت بۆ دەرکراوە . تکایە هەوڵی ڕاکردن مەدە . ناتوانی دەرباز بیت . ئێمە ئاگاداری هەموو کردەوەو جم‌و جۆڵێکتین .** »

لەبەر ئیش زۆری‌و سەرقاڵی مەسەلەی نامەکەم بە تەواوی لە بیرچووبووەوە . پرسیم :

« **ئێوە ؟ ئێوە کێن ؟ چ دەسەڵاتێکتان بە دەستەوەیە تا مافی لەناوبردنی هەبێت ؟ ئێوە کێن ، پێم ناڵێن ؟** »

« **تکایە ، پێویست ناکات خۆت تێك بدەیت . تکایە ، بە هێمنی ..** »

نەم ئەتوانی خۆم بگرم . بە مەیلەو پاڕانەوەیەکەوە پرسیم :

« ئاخر ، پێم ناڵێن بۆ منتان هەڵبژارد بۆ ئەم مەبەستە ؟ بۆچی تەنها منم کە ئەترسیم لێ ئەکرێت ؟ ئەگەر تەنیا من بوومایە زۆر ئاسان ئەبوو . »

ووتی :

« **ببوورە . من توانای ئەوەم نییە لەم بارەیەوە بدوێم . ئێمەیش فەرمانمان پێ‌کراوەو تەنیا ئەوەی پێمان ئەوترێ ئەیکەین . تکایە ، ببوورە !** »

تەلەفۆنەکەی داخست . بۆ ماوەیەك تەلەفۆنەکەم بەگوێمەوە ڕاگرت ، بەڵام نەم ئەزانی چی بکەم .

بە شپرزەییەوە دەرچوومە دەرەوەو کەوتمە ناو کۆڵانە تەسکەکانی شارەکەمان . چاوم بە دوای یەکێکا وێڵ بوو کە بە سەیرکردنێك ، بە نیگایەك ، بە هەر جۆرێك بێت بۆمی دەرخات کە خاوەندی ئەو دەنگەیە کە بە تەلەفۆن لەگەڵما قسەی کرد بەڵام بێ‌سوودبوو . سەروڕووی خەڵکەکەهەمووی لەیەك ئەچوون - هیچ بەڵگەیەکم بە دەس نەکەوت .

★ ★ ★

چوومە ناو کۆڵانێکی تەسك‌و تاریکەدا بکوژرێم . جارێکی تر دەنگەکە فیشکاندی . ویستم ڕابکەم ، بەڵام نەمتوانی . قسەکانی کابرام هاتەوە یاد : « تکایە هەوڵی ڕاکردن مەدە ، ناتوانی دەرباز بیت . » خشپەی پێ‌هات ، ئینجا خاوەند دەنگەکە دەسی نایە سەرشانم . کە ئاوڕم دایەوە زۆر بەسەرسامییەوە، بۆمدەرکەوت کە دەسەکەی سەر شانم هی خاوەند خانوەکەمان‌بوو . زۆر پەشۆکاو دیاربوو . بە چرپە قسەی ئەکرد :

« **ئەمڕۆ شتێکی زۆر گرنگم زانی .** »

بە کەمتەرخەمییەکەوە سەیرێکم کرد . ووتی :

« **پیاوەکە . ئەو پیاوەی ژوورەکەی سەرەوە .. خۆ ئەزانی خەڵکی ..** »

بە تووڕەییەکەوە ووتم :

« **چییەتی ؟** »

« **پیاوی کابرایەکی زۆر بەدەسەڵات دیارە .** »

بە بێ دەنگی ڕاوەستام . ووتی : « کاك (س) ، تکایە پێم بڵێ . ئەتوانم شتێك بکەم ؟ ئەتوانم - خۆت ئەزانی خاوەند خێزانم ! » پشتم لێ‌کردو ڕۆیشتم .

هاواری کرد : « کاك (س)! »

ئاوڕم نەدایەوە . بۆ ماوەیەك ئەم کۆڵان‌و ئەو کۆڵانم کرد . کە گەیشتمە ئەو چێشتخانەیەی کە هەموو ئێوارەیەك نانی لێ ئەخۆم ، بێ‌بیرکردنەوە چوومە ژوورەوەو لەسەر مێزێك دانیشتم‌و گورج کابرایەك هەندێ خواردەمەنی بۆ هێنام . چەند پاروویەکم خوارد ، بەڵام دڵم نانەکەی نەئەبرد . پێش ئەوەی هەڵسم کابرایەکی جل سپی لێم نزیك بووەوەو سەرێکی دانەواندو چرپاندی بەگوێما :

« **بەرێزتان لە تەلەفۆن داوا کراون .** »

کە تەلەفۆنەکەم هەڵگرت ، یەکسەر دەنگەکەم ناسییەوە . ویستم تەلەفۆنەکە دابخەم .

« **ببورە ..** »

دەنگەکە ووتی :

« **نامەوێ ئەزیەتت بدەم . ویستم پێت ڕابگەیێنم کە مەسەلەی مردنەکەت تا ئێستا دواخراوە لەبەر ئەوەی هێشتا نەگەیشتوونەتە بڕیارێك دەربارەی چۆنێتی کوشتنت . بەڵام حەزئەکەم بزانی کە هەر بەم زووانە ئەبێت .** »

موچڕکەیەك بە لەشما هات . تەلەفۆنەکەم داخست‌و چوومە دەرەوە . بڕیارمدا نەچمەوە بۆ ماڵ‌و شەو بەگەڕان بەکۆڵانەکانا بەرمە سەر .

٣ - گۆشەی سەرەتا

کاتێ لە خەو هەڵسام لەشم وەکوو دار ڕەق بووبوو وام بۆ دەرکەوت کە شەوی پێشوو ، پاش گەڕانێکی زۆر ، لە کەنار شەقامەکە لەبەردەم مزگەوتێکا خەوم لێ‌کەوتبوو . دەرگای مزگەوتەکە داخرابوو، شەقامەکەش چۆڵ‌و بێدەنگ‌بوو . هەڵسام بچمەوە ماڵ ، چونکە زۆر برسیم بوو . ماڵەکەمان زۆر لە مزگەوتە داخراوەکەوە دوور نەبوو .

★ ★ ★

خەڵکێکی زۆر بەر دەرگای ماڵەکەمانیان گرتبوو . کەوتمە پاڵ نان ، بەڵام خەڵکەکە ئەتووت لەسەر ڕێگاکە داکوتراون .. زۆر بەگرانی لائەچوون . لە ناوەڕاست خەڵکەکەدا بووم کاتێ لە دواوە دەنگێك بەرزبووەوە :

« **ڕێبدەن . ئێستا دەری ئەکەن .. ڕێبدەن !** »

چوومە ژوورەوە . کابرای ژوورەکەی سەرەوە لەسەر دووەم پێی‌پێپلکانەکە ڕاوەستابوو، ژنی‌خاوەند خانوەکەش لە خوارەوە ، لە بەردەمیا خۆی مەڵاس دابوو . ناو بەناو ،

بروانە : ل ٧

خێوی شەڕ

کوردستان موکریانی

دایە .. دایە
پرسیارم هەیە تکایە
مانای چیە ..
مانای چیە !؟
عشق .. عشقباز !؟

×

کچم ووس‌بە
ناوی مەبە
خێوی شەڕە
لێی بەدووربە
نازانم دەڵێن :
بەڵایە
بۆ کچ تاوان‌و خەتایە
عشق بازو ئاگر باز
لەلای من هەمان واتایە

×

ووتەکەی دایکم لەبەر کرد
لە ترسی ئەو
لە پێشی ئەو
بۆ دڵی ئەو
ئیتر ناوی عشقم نەبرد

×

ڕووم کردە لای پیری ژنێ
خاوەن بیرێکی دوور بینێ
لێم پرسی تکا .. تکایە
لەلای تۆ عشق چی واتایە ؟
ووتی :
شتێکی شرین‌و تاڵە
لەنێو دڵا
نوقتێکی ڕەشە وەك خاڵە
هۆی لابردنی مخاڵە
بۆ کچ وێراندنی ماڵە

×

ئیتر ترسام
ئەمن بە دەم
لەلای کەس ناوی عشق ببەم

×

بۆیە خوێندمەوە دیوانێ ..
خاوەنەکەی بوێژێ بوو
ئەویندارێ
گیرودەی دڵی کچێ بوو
زۆر نازدارێ
لە بۆ کرووزی دیوانەکەی
سۆزو گودازی دڵەکەی
هەست پێ دەکرا

بۆیە دیوانم پێوەدا
دڵ سوتاوە !
کڵپەی ئاگرەکەیم لادا
لەبەر چاوا ..

×

ڕووم کردە وەستای عاشقان
لەزانای عشقا فرەزان
بولبولی حەسین‌و عاشق
تکایە ..
لەلای تۆ عشق
چی واتایە ؟
عشق گورانێکی بە سۆزە
سەرەتاکەی گەش بینیە
خەونە بەئاواتی بەرزا
کۆتاییکەی ڕەش بینیە
لەتاوی خەونەکەی بەرزە
ئەشك باران سوودی نیە

×

لە دواییدا بوو دوایی
واتای ڕاستی عشقم زانی
لەبەسەر هاتی
مەم‌و زین
ڕۆمیوو جولێت ..
فەرهادو شیرین ..
لامدا لەرووی ئەڤینیا ..
پەچەو کەزە
بەدەرکەوت ئەم نهێنیە
کام ئاوازە ..

×

عشق .. ئاسمانیە .. پیرۆزە
قوربانیە لەڕێگای ڕاستە دڵسۆزا
لەنێو کۆمەڵی ئێمەدا
دەڵێن عشر نیە .. پرۆزە
باوەکو ڕاستیم بۆ دەرکەوت
واتاکەی دایکم بەپێش‌کەوت
یەکەم وەڵامی پرسین بوو
لەنێو مێشکمدا ..
هەڵ قەندرا .. نەخشا ..
نووسرا ..
عشق .. ئاورە
خێوی شەڕە
جیهانێکی پڕ کەسەرە
بۆ کچ کارێکی بەدفەڕە

× **پەخشان** ×

لە زەردە پەڕی دوو ئێوارەدا

شێرکۆ بێکەس

- ١ -

لەزەردەپەڕی ئێوارەیەکی ، هەزارو نۆسەدو شەستو پێنجا!
کە خەمی ناکۆکیمان .. نە ئەشکەوتی دەربەندەکەدا ..
دەسکەنە ئەکرد .. تا .. ئەبوو ..
بە شاخی خەرمانێکی ڕەش‌و.. کێوەکانی ،
بەر دەممانی .. دائەپۆشی ! لەو ئێوارەیەدا .. تەتەرێکی
کەڕوولاڵ !
کە لە ناو تەم‌و دووکەڵێ .. شارەوە .. هاتبوو
گەیشتە لامان ..
بەدیاریی .. چەند چاوێکی هەڵکۆڵراوو
چەند دەستێکی بڕاوی خۆمانی بۆ هێنابووین
تیا مانابوو .. حەزی ئەکرد
هەڵمەقۆ .. بەو گلێنەی‌چاوانە بکات ..
بەدەستە بڕاوەکانیش .. ئەوتەپڵە لێبات !
کە لە پێستی مێژووی خۆش‌کراومان دروست کرابوو ..
تیاشمانابوو .. گریا .. لەگەڵ زەردەپەڕا .. گریا
بۆ چاوی هەڵکۆڵراوی .. مناڵەکەی ..
بۆ دەستی بڕاوی .. براکەی !
لە زەردەپەڕی ئێوارەیەکی هەزارو نۆسەدو شەستو پێنجا
کە بەرازە ڕەشەکان .. بە ئاسمانەوە .. گرمەیان ئەهات
کە (هەندرێن) هەموو وولاتەکەم بوو
کە ئاشتیی .. ئەکرا .. بە پارووی ڕۆژوانەی درۆزنەکان
لەو ئێوارەیەدا .. کچێکی قژ هەڵپرووزاو ..بوو بە میوانمان
چیرۆکی دڵداریی خۆی بۆ گێڕاینەوە
یەکەم جاربوو .. ببینم .. ئافرەت ناگری :
لەگەڵ ئەوەشدا ..کە هەردوو مەمکی ، لەسەر خاجی
تەمەنی خۆی .. کرابوون بە بزماری ،
(٢٥) ساڵی ڕابوردویا ،
هەر ئەوەندی ووت : بۆ ئەوە هاتووم
ئەم خەرمانی ناکۆکییە ڕەشەتان .. تێك بدەمەوە
چاوی تاریکیی ناو ئەم ئەشکەوتە .. ڕۆشن کەمەوە
بۆ ئەوە هاتووم : لە ئەگریجەی سووتاوم
لە گۆی مەمکی .. هەڵوەریوم
یادگارێکتان بۆ بەجێ بهێڵم ..کە مارەکانی
ناو دەروونی خۆتان بیر بخاتەوە ،
کە ..! وورتە نەبوو
ڕاستیی .. وەك سەهۆڵی .. بناری شاخەکە ، بەستبووی
پیاوەتیی .. ژانی نەمابوو
ئەوسا ئەگریجەی سووتاوی : دەسکەنە کرد
هەردوو گوی مەمکی .. لە بەردەما دانایین ..
بێ ئەوەی ئەمجارەیان .. پرسیاربکا..لەگەرووی دەربەندەکەدا
توایەوەو بوو بە هەڵمێکی بێ‌ڕەنگ !
لە زەردەپەڕی ئێوارەیەکی ،هەزارو نۆسەدو شەستو پێنجا
دوپشکێکی گەورەمان .. لە پێخەفی پێشمەرگەیەکا کووشت،
کە ئەوەندەی نەمابوو ..بگاتە..سەر .. سەرینەکەی
دوای کووشتن کە لێی وورد بووینەوە :
لە لۆچی چزۆکەیدا .. شەوخۆی حەشار دابوو
کلکەکانی !! ڕەش بووبوونەوە ..
پیلانەکەشی لێی نووسرابوو- توکلت علی الله -
هەر لەو ئێوارەیەدا ..بەیانیمان .. لە کەژاوەیەکا ڕازانەوە
کە فریشتەکانیش .. خەویان پێوە ئەبینی
ئاوارەبوون .. ڕێگاکانی دەوروپشتی دۆزیەوە
سەرکەوتن .. پەیژەیەك بووکە دوا پلەی ،
نزیکی پایتەختەکەی خوابوو ..

- ٢ -

لە زەردەپەڕی ئێوارەیەکی هەزارو نۆسەدو حەفتاو یەکا
دوای زەردە پەڕی یەکەم ..بەشەش زستان
خەرمانە ڕەشەکەمان .. دا بەبای .. یەکگرتنەوە
لە ئەشکەوتەکەدا .. گری هەردوو مۆمەکەمان.. ،
کرد بەیەك‌و ئەو ڕۆژنامەیەمان لەبەر خوێندەوە
کە هەشت ساڵ‌بوو .. نەهەنگێکی گەورە قووتی‌دابوو !
هەر لەو ئێوارەیەدا :
تەتەرێکی زمان پاراو .. خۆی کرد بەلامانا
ئەمجارەیان بە دیاریی :
مەشخەڵێکی داگیرساوی ..لەخوێنی شەهیدان ..
وێنەی تابلۆیەکی دوو دەستی لەیەك ئاڵاوو ،
دوو چاوی .. تازەی .. هەڵهاتووی وەك خۆری ..
بۆ هێنابووین !
هەر لەو ئێوارەیەشدا بوو .. ئافرەتێکی قژ جوان
کە مناڵێکی خڕنەی ..بە بەرەوەبوو .. دەمی ،
نابوو بە گوی مەمکە پڕ شیرەکانیەوە !
بوو بە میوانمان .. ئەوسا :
ئەو زەردەپەڕی ئێوارە خەمگینەمان .. بیرکەوتەوە
کە خۆمان .. تیا وون کردئەم .. بیرکەوتنەوەیە .. لە
زەردەپەڕی ئەم ئێوارەیەدا ..کە خۆمان .. تیا دۆزیەوە ..
فرمێسکێکی .. پێڕشتین :
کەتێکەڵی زەردەخەنەی .. زەردەپەڕی
ئێوارەیەکی .. ناو .. بەیانیی بوو !

Institut kurde de Paris

ژمارە - ١١ -
١٩٧١-٣-٢٧

نامەی هەولێر

هەولێر ، شاری مێژوو، تاکە شاری مێژوویی ئاوەدانمان بە درێژایی ڕۆژگاری چوار هەزار ساڵ .. بەڵێ ، شاری « ابن المستوفی » و « ابـن خەلەکان » و «صلاح الدین ومیر سلیمان بەگ‌و خاتونـە خانزادی سۆران ، شـاری ڕاپەڕین و شورش ، مەلبەندی دەها ڕۆلەی دلێری جوولانەوەی ئازادی خوازی نیشتمان ،شاری شەهیدانی ڕێگای سـەفرازی گەل‌و نیشتمان ، بنکـەی پیشـەوەی شۆڕشی ئـازادی خوازی کورد ، جەرگـەی کوردستانی خوشەویست .. بەڵێ ، ئەم شارە قارەمانـەی ماف خوراو گیرودەی سـەدها دەردو ئازارو ئەشکەنجە ، وەون کراو لە باوەشی ڕۆژ گاری چەپەلدا ، ڕۆژ بە ڕۆژ مێژووی رابردو پاراو ئەکا و هەنـگاو ئەنێ بەرەو ئاسوی ئەرخوانی - هەر چەند ئەم هەنگاوانەش سستن - بۆ ژیانێکی باشترو کۆمەڵێکی پێش کەوتـن خواز :

هاوکاری و یەکێتی ئافرەتانی کوردستان لقی هەولێر

بێ گومـان ئافـرەتی کوردیش بە پێی توانا هەوڵ‌و کوشش ئەکات ، بۆ پێـش کەوتنی کۆمەڵی کوردستان ،وە یەکیەتی ئافرەتانی کوردستان، وەك چرایەکی ڕووناك ، لـەو ڕۆژی هاتوتە کایەوە بێ ووچان خەبات ئەکا بۆ وردو خـاش کردنی کۆت‌و زنجیرو ڕەوشتی کۆنەپەرستی ، جگـەلە لـە هاوبەشی کردن لـە مەیدانی جوولانەوەی نیشـتمانی بەشێوەیەکی گشتی .

ڕۆژنامەی هاوکاری بەپێی ڕێبـازی خزمـەت گوزاری میللەتی کوردمان - پـاش ئەوەی گفتو گۆیەکی فراوانـی کرد لەگەڵ ئەندامانی مەکتەبی سکرتاری‌یەت بە بەغدا ،نێراوی هاوکاری سەردانێکی بارەگای یەکیەتی ئافرەتانی کوردستان لقی هەولێری کرد ، وە کۆڕێکی بۆماوەی دوو سەعات لە گـەڵ تاقمێك لە ئەندامانی دەستەی بەڕیوەبەری یەکیەتی بەست ، بۆ ئەوەی باری کۆمەلایـەتی و چالاکی‌و کۆششی ئافرەتانی کورد لە شاری هەولێر بخاتـە پێش چاوی خوێندەواران .

هاوکاری :

بەختەوەر ئەبین کـەوا کۆڕێکی گشتی و سەربەست، بەپێی ڕێبازی ڕۆژنامەکەمان لەگەل ئێوەی بەڕێزان ببەستین، بۆ ئەوەی ئێمەش ئەرکـی سەرشانی خۆمان ببینین لـە تێکۆشانی ئافرەتی کورد لـە پیناوی جێبەجێ کردنی ئامانجە پیروزەکانی .

وەلامی یەکیەتی ئافرەتان :

ئیمەش خوش حال ئەبین ، هەروەها هەردەم چاوە نوارین ڕۆژنامەی کوردی ئەم داوایـە بەجێ‌یە لە ئیمە بکات ، فەرمون قسەکـردن لە ئێمـەوە ، نووسین‌و بلاو کردنەوەش لـە ئیوەوە !

هاوکاری :

شایانی سوپاسـن .. هیوادارین گشت لایەك سـەر کەوتوبین بۆ کامەرانی میللەتی تێکۆشەر .

پرسیاری یەکەم :

ئەتوانین بەکورتی شتێك دەربارەی مێژووی تێکوشانی یەکیەتی ئافرەتانی کوردستان بزانین ؟

وەلام :

بێ‌گومان مێژووی خەباتـی ئافرەتی کورد بەشێکە لـە تێکوشانی تێکرایی گـەلی کوردمان لە پیناوی وەرگرتنی مافی زەوت کراوی ، هەروەها بۆ جێ‌بەجێ کردنی ژیانێـکی کامەرانی‌و سـەربەست بۆ میللەتەکەمان .. وە یەکیەتی‌یەکەمان وەك گشت ڕێکخراوەکانی تری کوردستان نە کۆڕی خەباتی نهێنی‌دا هاتە کایەوە ، چـارە نووسـی بەند بوو بـەباری سـیاسی میللەتی کـورد بەتایبەتی‌و گەلی عیراق بەگشتی ئەوەی شایانی باسـە بەپێی توانای ٠ئا٠ك دریغی نەکردوە لە تێکۆشانی گەلەکـەمان ، بەڵکو هەردەم سووتەمـەنی هێزی خەبات بووە ..

پرسیار :

باشەکەی یەکیەتی ئافرەتانی کوردستان ، لقی هەولێر ڕێگای یاسایی‌تان‌پێ دراوەو بارەگاکەتان کرایەوە ؟

وەلام :

پاش ١١ی ئـادار ، ژیانی ئاشتی و برایەتی بۆکوردستان گەڕایەوە ، وە لەسەر ڕوشنایی بەیانی ١١ی مارت ڕێکخراوەکانی کۆمەڵایەتی وپیشەیی ، ئەوانەی بەر لە ١١ی ئاذار بە نهێنـی کاریان ئەکرد ، ڕێگای یاسـایی پیان درا ، وە یەکیـەتی ئافرەتانی کوردستانیش یەکێك بوو لەم ڕێکخراوانە ، وە ئەوەی شایانی وەلامە لقەکەی ئێمەش لەمانگی ئابی ١٩٧١دا ڕێگای شەرعی پێ‌ی درا ، هەروەها پاش ماوەیەکیش بارەگـای یەکیەتی کرایەوە .

پرسیار :

باشە ، بەرهەمی ئەم شەش مانگە ئەبی چ بێ ؟!

وەلام :

ئەگەر راسـتیتان ئەوێت چالاکی‌لەماوەی ئەم‌شەش‌مانگەدا کەم بووە، ئەویش لەبەر هەندی هوی تایبەتی کە لە وزەی‌ئێمەدا نەبووە ، جەگـەلە باری کۆمەڵایەتی تەسکی هەولێریش تەنها ئەو ئاهەنگە گەورەیـە نەبێت کـ لە ڕۆژانی جـەژنی قوربانـدا ساز کرا ، بـەلام ئەوەش ناگەینی کە ئێمـە هیچمان نەکردوەو یاخود هەروا ئەمێنین ، بەلکو سـەرەتای چالاکی‌مان دەستی‌پێ‌کردوتەوە .

هاوکاری :

بێ‌گومان ئیمەش وا هەست ئەکەین ، ئێوە هاتونەتە کۆڕی چالاکی نواندن .. هەر وەکـو کوردیش ئەلی : شیر بەرە بەرە ئەبیتە کەرە ...؟

پرسیاریکی تر :

ئەی پەیوەندیتان لەگـەڵ‌مەکتەبـی سـکرتاری‌یەتـی‌و شارەکانی کوردستان چۆنـە ؟

وەلام :

بەشێوەیەکی گشتی باشـە گشت لایەك ئاگاداری چالاکی یەکترین ، وەسود لـەتاقی کردنەوەی ئەوان وەرئەگرین .

پرسیار :

ئەی دەربارەی ڕێکخستن‌و دابەش کردنی کارو فەرمـان بەسەر ئەندامانی یەکیـەتی ئەتوانین بزانین چونە ؟

وەلام :

جگەلە دەستەی بەڕیوەبەری یەکیەتی حەوت لیژنەی تایبەتی پێکمان هێنـاوە بۆ جێ‌بەجێ کردنی کارو ئەرکی یەکیـەتی ئافرەتان ، وەلیژنەکانیش بەم جورەن :

١ - لیژنەی بەڕیوەبردن بۆ کارو فەرمانی‌ڕۆژانەی یەکیەتی .

٢ - لیژنـەی چالاکی کۆمەلایەتی ، کە سەرپەرشتی گشت چالاکی‌یە کۆمەڵایـەتی ئەکات .. وە ئاهەنگ گێران ، پێشانگاو خونیشاندان ..

٣ - لیژنەی ڕەوشن‌بیری : سەرپەرشتی جموجولی ڕەوشن‌بیری‌و ئەدەبی ئەکات .

٤ - لیژنـەی دروومـان : ئەمەش بۆ فێرکردنی ئەندامانی یەکیەتی‌یە بۆ برین‌و دوورمانی جل‌و بەرگ .

٥ - لیژنەی بەرەبەرەکانی نەخوێندەواری ، بۆ فێر کردنی خوێندەواری وزمانی کوردی ، بێ‌گومان بۆ ئەوانەی‌نەخوێندەوارو زمانی کوردی بەچـاکی نازانن .

٦ - لیژنەی دارایی (مالیە) .

٧ - لیژنـەی چالاکی تەندروستی ، ئـەم لیژنەیەش بۆ سـەرپەرشـتی باری تەندروسـتی ئەندامەکـانی یەکیەتی ، ئەوەی شایانی باسە لە نزیکانە عیادەیەکی میـللی ئەکریتەوە .

پاش ئەوەی پرسیارو وەلام تەواو بوو ، چەند پرسیاریکی سەربەست ئاراستەی ئەندامانی یەکیەتیمان کرد ، ئەوانیش بە ئارەزووی خویان وەلامی یان دایەوە ..

خوشکە جەمیلە : ئێمە پێویستیمان بە ژیانی تێکەڵاوی هەیە

خوشکە حەمدیە : پۆشی دەردێکی کوشندەی کۆمەڵایەتی یە

خوشکە نەزاهەت : بیروباوەڕی کۆن و تەسك خاوەنی زۆرە

خوشکە وەزیرە : پۆشی‌و عەبا بێگانەی داگیرکەر لەکۆنەوە بۆ ئافرەتی کوردی هێنا

هاوکاری :

باری ژیانی کۆمـەلایـەتی کوردستان چون دێتە بـەر چاوتان بەگشتی ، وە شـاری هەولێر بەتایبەتی :

خوشکە وەزیرە ووتی :

ئەوەی ڕاسـتی بێت باری ژیانی کۆمەڵایەتی کوردستان بەتایبەتی لـە هەولێر ، زۆر دوواکەوتوە بـە هیچ جۆرێك مایـەی ڕەزامەندی نی‌یە ، هەروەها لە ئاستی پێویستی پێش‌کەوتن نی‌یە !

هاوکاری : ئەی چار چیە ؟

خوشکە جەمیلە :

وابزانم‌پاش ئەوەی‌بەندەکانی بەیانی ١١ی ئادار جێ‌بـەجێ ئەکرێ ، هەروەها ڕێکخـراوە کوردستانی‌یەکـان ئەتوانن کاریکی وابکەن ، تەئسیری خۆی ببەخشی بۆ پێش‌کـەوتنی کۆمەڵ ..

هاوکاری ، بێ‌گومان ئەمـە تارادەیەك راستە ، بەلای منەوە بەندە بە گۆڕانی سیـاسی و ئابوری بەشیوەیەکی قوول لـە ژیانی چینە زەحمەت‌کیشەکانی کوردستان .. هەروەها ئیوەش ئەتوانی دەورێکی باش بگێرن !

خوشکە حەمدیە :

قسەکەراستە ، بەلام کـەی ئەم گۆڕانە ئەبێت ؟ هەروەها خومان ، واتە ئافرەتان تائیستا گیرودەی سـەدو یەك دەردو قسەو بەنـدو باوین ، و'بزانم زال بوون بەسەری‌یا کاریـکی ئاسان نی‌یە ، بەلام هەر چۆنێك بێت پێویستی هـەولو کوششە ..

هاوکاری :

ئایا ئافرەتی کـورد مافی تەواوی پێ‌ی دراوە ؟!

خوشکە نەزاهەت :

سەیریکی کۆمەل بکـەین بەگشتی بزانین ئایا سەربەستی هەیە بە تەواوی ، تاکو ئافرەتی کورد مافی خۆی بە تەواوی وە رگرێ .. ئەوەی شایانی باسە بیرو باوەری کۆنەپەرسـتی کوسپکی گەورەیە لە بـەردەمی ئێمەدا ، بۆیە بەر لە هـەموو شتێك بەربەرەکانی ئەم چەشنە بیرو باوەرانە بکەین .

هاوکاری :

کەواتە بیری کۆنە پەرستو کۆنە پەرستەکان ، بونەتە هوی پاش کەوتنی کۆمەڵی ئێمـەی کورد ؟

جەمیلە :

بێ‌گومان وایە .

نەزاهەت :

هەر چەند لە سەریکی ترەوە ئافرەتی کورد خاوەنی سەر بەستی‌و ماف بوە ، وەك ئافرەتانی لادیی ، کەوا بـە سەربەستی ئەجوولینەوە و لە تەك پیاوەکان کار ئەکەن .

هاوکاری :

ئاخـر ئەزانن ، ئافرەتی لادێیش پاش ئەوەی دێتـە ناو شار تووشی هەمان گیروگرفتی ناو شار ئەبێ ، وە بەکـار هێنانی پۆشی‌و عەباو نەمـانی پەیوەندی سەربەست لەنێوان پیاو و ئافرەت . واتـە دوور ئەکەوێتـەوە لـە مەیدانی کارکردنی تێکرایی .. چونکـە لە شارەکان پروژەی گـەورەی تیکەلاو نی‌یە ..

حەمدیە :

کەواتە دەردیکی گـەورەی ئیمە پۆشی‌و عەبایـە وابزانم ئەگـەر بیتو چاریکی باش‌و راست بکرێت ، ڕێگـا خوش ئەکریت بۆ پێش‌کەوتنی کۆمەڵ تارادەیەك .

هاوکاری :

ئەبێ ئێـوە چاك بزانن ، مەسەلەی پاش کەوتنی کۆمەڵ تەنها پۆشی‌و عەبانی‌یە ، بەلکو هوی پاش کەوتنی کۆمـەڵ ئەگەڕیتەوە سەر باری سیاسی‌و ئابوری و ڕەوشـن‌بیری ... ڕاستـە مەسـەلەی ژیانی تێکەلاوی‌و پۆشی‌و عەبا دەوری تایبەتی خۆی هـەیە بۆ پاش کەوتن‌و پێش‌کەوتن . بە کورتی ئێمە پێویستمان بە خەباتێکی بێ ووچانی ئاراستەکراو هەیە بۆ چارە سەرکردنی پاش‌کەوتنی کۆمەڵی کورد .

وەزیرە :

پێویسـتـە ئەوەش بزانین پۆشی‌و عەبا بێگانەی داگیرکەر لە کۆنەوە بۆ ئافرەتی کوردی هیناوەتەوە ، لەگەڵ ئەوەشـدا ئەڵێم ژیانی تێکـەلاوی زۆر پێویستە بەشیوەیەکی راست پەیرەو بکریت .

خوشکە بەدریە :

دوو بەشی خەتای خومانە ، ئەگەر خومان هوشیار بین‌و نەختیك ئازا بین ، ئەوە ئەتوانین

بروانە : ٥

نەورۆز لە باوەشی ئاشتی دا

م . حیدری

ڕۆژی ٢١-٣-٩٧١ سـەر لەبەیانی کۆمەلانی خەلـکی دەستە دەستە پیروزبایی لـە بەرێز پاریزگاری هەولێر کـاك عبدالوهاب ئەتروشی ئەکرد.. لە هەمان کاتیشدا جەماهیری هەولێر پەیتا پەیتا روویان لـە گورەپانی یاریگـەی ناوخوی هەولێر ئەکرد بۆ هاوبەشـی کردنی ئاهەنگی نەوروز کـە لەلایـەن لقی دووی پ٠د٠ك، لە سەعات١٣٠ر١ نیوەڕۆ دەستی پێ‌کرد ، پاش ئەوەی زیاتر لە ٣٠ هەزار کـەس ڕژا بوونەوە ئەو ناوە ..

ئاهەنگی نەورۆز پێشەکـی بە چەند ئایەتێکی قورئانـی پیروز لەلایەن ماموستا مسعود بێ‌بەش کرایەوە .. دووا بـە دووای ئەو دەقیقەیەك بۆ گیانی پاکی شەهیدانی کوردستان‌و گەلی عیراق وەستان ..سروودی ئەم ڕۆژی سالی تازەیە لە لایەن تیپی ی٠ق٠ك لقی هەولـێر پێش‌کەش کرا ..پاشان بەرێز کاك عبدالوهاب ئەتروشـی ووتاریکی نەتەوەیی بەزمانـی کوردی پێش‌کەش کرد .. جا نورە هاتە سەر ووتاری لقـی دووی پ٠د٠ك٠ کە لە لایـەن کاك خۆرشـید شـێرەوە خوێندرایەوە (تەواوەکەی لەم ژمارەیە ئەیخوێنەوە) ،نوێنەری پارتی بەعسیش کاك‌عبدالمنعم‌بادی بەزمانی عارەبی و تاریـکی پێش‌کەش کرد .. پاشان چەند پارچـە موسـیقاو سروودو گورانی‌و هەلپەرکی لەلایـەن هونەرمەندانی هەولێرو یەکیەتی ئافرەتانی کوردستان پێش‌کەش کـرا ..

لە کوتاییدا چیروکی شانوو گەری کاوەی قارەمـان لـە نووسینی ماموستا زەکـی ئەحمەد هەناری ، وە دەرهێنانی هونەرمەند طلعت سامان ،تیپی هونەری هەولێر پێش‌کـەشی کرد .. ئەوەی شایانی باسە سـێ ئەندامی ی٠ئا٠ك لقی هەولێر ، بەرێزان : خوشـکە رەمزیە پیرداود و خوشـکە چیمن احمد کاوس‌و خوشـکە شوقیە شوکت بەگیانیـکی کۆمەلایەتی‌و هونەری هاوبەشی ئەم شانوگەری‌یەیان کرد .. بەم شێوەیە دانیشتوانی هەولێر بەو پەری گەرمی‌یەوە یـادی جەژنی نەورۆزیان کرد ،جەژنی سەرکەوتن‌و ئاشتی‌و بەهار .

نەورۆز ، نیشانەی شۆڕش‌و برایەتی‌و سەر فرازی‌و ئاشتی .. نەورۆز دڵی نەتەوایەتـی میلەتی کورد ، نمونـەی ئازایەتی چینەزەحمـەت کێشەکانی کوردستان‌و گەلانی ڕۆژ هەلاتی نزیـك ، ڕۆژی سەرکەوتنی هیزو خواسـتی کۆمەلانی خەلکی چەوساوەکان، ڕۆژی وردو خاش بوونی قەلای زولم‌و زۆرداری ، دوژمـن بە مروڤایەتـی .. نەورۆز مژدەی بەهاری سروشـتی کوردستانیشە .

بێ‌گومان کاروانی شۆڕشی نەورۆزو ئامانجەکانی بەردەوامە لەو ساوە تا ئەمرو ، بـگرە تا سەرکەوتنی یجگاری گشت ئامانجە پیروزەکانی میللـەتی کوردمان لە ژیانێکی کامەرانی بۆ هەموو چەوساوەکانی کوردو هەروەها بەرز بوونەوەی ئالای ئازادی یەکیەتی خاکی نیشتمان لەسەر چیا گەردن کەشەکـانی سنوری کوردستان .

میللەتی کوردمان گشـت سالێك یادی جەژنی نەورۆزی کردوتەوە ، بە هەر جورێـك بووە ، وە یاد کردنـەوەی نەورۆز هەردەم بوەتە هێزیکی پالپێوەنەر لە خەباتی سەختی نەتەوایەتی‌و دیموکراتی خوازی گەلەکەمان ..

ئەم سال جەژنی نەورۆز لـە کوردستانی عیراقدا بۆ دووەمین جار پاش بەیانی ١١ی ئـادار بە شێوەیەکی زۆر جیـاواز ئەکرێت ، بە گوێرەی سالانی رابردوو ..

شاری هەولێریش ، شـاری شەهیدانی دلێر ، وەك کرکوك، دهوك ، سولەیمانی ، مووسل، بەلّی وەك گشت ناوەچەکـانی تری کوردستان یادی ئەم ڕۆژە بیروزەی کرد لە ژێر ئـالای یەکیەتی جولانەوەی نیشتمانی کورد .

چەند ڕۆژیك بەر لە نەورۆز هەموو شەقام‌و کۆگاو نـاو بازارو بارەگای گشـت ڕێکخراوەکان ، بە سـەدەهـا دروشمی نیشتمانی‌و نەتەوەیی ڕەنگاو ڕەنگ رازا بووەوە .

ڕۆژی ٢٠-٣-٩٧١ سـەر لە ئێوارە ،شایی‌و هەلپەرکێیکی گەورەلەبەردەمی بارەگای ناوچەی پارتی دیموکراتی کوردستان ساز کرا بوو .. بە سەدەهـا لاوە خوێن گەرمەکانی کـورد زەوی‌یان هێنابوە هەژان .

پاشماوەی : ژمارەی پێشوو ..

پ : ئامانجی هەرەبـەرزت لەژیانتا ؟

و : ئامانجم وەك هەمـوو کوردیك ئەوەیە کەگـەلی کوردمان پێش‌کەوێت‌و بگاتـەریزی گەلانی جیهان

پ راتان لەبارەی ڕۆژنامەی هاوکاری‌یەوە ؟

و : لەریزی ڕۆژنامە پێش‌کەوتووەکانی دائەنیم .

● **سمیرە یاسین**

پ : ئارەزووت ؟

و : نەخش‌و نیگارکێشان .

پ : لەکام پۆل دای ؟

و : پێنجەمی زانیاری .

پ : مەزنترین ئاواتت ؟

و : ئاواتە خـوازم کـە هونەری کوردی پێش‌کەوێت‌و ببێتە وێنەیەکی راستەقینـەی باری ژیانی گەلەکـەمان .. هەروەها بە ئاواتەوەم کـە لەبەغـدای پایتـەخت‌دا پێشانگایەکی تایبەتی هەمـوو سالێك بکرێتەوە لەژێر نـاوی « پێشانگای هونەرمەندانـی کـورد » بۆ خستنەرووی بەرهەمی هونەرمەندانی کوردمان نیگارکێشان و پەیکەرتاشان بۆ ناساندنی هوونەری کوردی بەبێگانە .. هەروەها ئاواتمـە کە یەکیتی‌یەك دابنری بەناوی « یەکێتی‌ی هونەرمەندانـی کوردستان » ئامانجیش لـەم یەکێتی‌یە روونە .

● **زکیە أحمد**

پ : لەکام پۆلی ؟

و پێنجەمی وێژەیی .

پ : ئارەزووت ؟

و : خوێندنەوەی پەرتووکی کوردی .. بەتایبەتی خـووم داوەتە پەندو هۆنراوەکـانی پیرەمێردو بێ‌کەس‌و کامەران‌و گۆران .

پ : شاری کەرکووکـت چۆن‌یەتە بەرچاو .. لەبارەی ئاوەدانی‌یەوە ؟

و : لەدڵی منـا کەرکووك خۆشترین شاری کوردستانە . ناوجەرگەو پایتەختی کوردستانە بێشکەی پالەوانانە .. بنکـەی کوردایەتی‌یە . بەلام لـەبارەی ئاوەدانی‌یەوە .. ئەلێم جـێ‌ی داخە کەبەجۆرێکی دادپەروەرانە دەستی ئاوەدانی‌یەتـی‌و خزمەتگوزاریی بۆ دریژنەکراوە ئاشـکراو لەبەرچاوە کـە گەرەکـە کوردی‌یـەکان پشت‌گوێ خراوە ، ئـەوەی بەبیریانا نەیـات هەرێمـە کوردی‌یەکانە . ئەبینین زۆر گەرەك پڕ نیشتەنی‌ماڵ نەبووە کەچی هەموو پێویستیەکی بۆ ئامادەکراوە ..بەلام گەرەکێکی وەك شوریجەو رەحیـم‌ئاواو ئازادی .. بێ‌ئاو.. کۆلانەکانی بێ ئەلەکتریك .. بێ‌قوتابخانەو نەخۆشخانە .. شەقامی قـوڕو لیتـاوی وبێ خزمەتگوزاری شارەوانی‌و .. بۆنموونـە ماڵەکانی شوریجە بۆ ڕزگاربوون لە بێ‌ئاوی‌هاوین ، هەمـوو بیری ئاویان لەحەوشا لێداوە - گرگـرە بەت‌و دەولك کەوتۆتە قیمەتەوە - بـەلام کێ گلەیی‌مان ئەپرسێ ..؟!

پ : هەستتان دەربـارەی خویندن بۆ یەکەم جاربە زمانی کوردی ؟

و : خویندن بەزمانـی زگماکمان ، مافێکی سروشتی‌یە و سادەیە ..

هەموو گەلێکی رزگابوو ئەم مافەی هەیە . بەلام ئـەو گرێ‌یەی کە لەدڵمایە ئەوەیـە کە زیاتر لە «٣٠٠» قوتابـی کورد ئەبین لەم قوتابخانەیەدا، کەچی پەرتووکێکی کـوردی نی‌یە لە کتێبخانەی قوتابخانـە کەمان .. جا بە پێویسـتی ئەزانم یاکتێبخانەیەکی کوردی تایبەتی بکرێتەوە وەیان لقێك لەپەرتووکخانەکەی قوتابخانـە کەمان تەرخان کرێت بوکتێبی کوردی .. وەکتێبی کوردی‌ی بۆبکرێن .

● **سعدیە حسن**

پ : پۆلەکەت ؟

و : شەشەم - لقی زانیاری

پ : ئارەزووت ؟

و : کۆکردنەوەی وێنـەی هیندی‌و بینینی فلیمی هیندی .

پ : ئاواتی هەرە بـەرزت لەژیانا ؟

و : کوردستان ببێتە ...، وەگەلی کورد پێش بکەویـت‌و بگاتە ریزی گەلانی پێشکەوتوو

پ : ئافرەتانی کوردستان پێویستیان بە شۆرشێـکی رۆشن‌بیری‌و ووریاکردنـەوە هەیە .. چۆن ئەم مەبەسـتە دێتەدی ؟

و : بەڵی پێویستیمـان بە شۆڕشێك هەیە بـۆ قەلاچۆکردنی نەخوێندەواری‌و نەزانین ، وەبەشالاو بردنێکی سەخت بۆ سـەر بیـری کۆنەپەرستی ، لەدلمدا داخـە کەزۆربەی کۆمەلەکەمان تـا ئەمرۆش کچ ناردنە قوتابخانە بەدەست لێ بـەردانی‌ی ئەزانن وەیان نایەڵن لەسەرەتایی زیاتر بخوێنی .. لەنێو چوار دیواری تەسکدا کۆتی چەندیـن نەریتی پەك‌کەوتـوی کۆمەلایەتیان لەگەردنیـان توندەکەن .. بەلایانـەوە هەروەکوو ئافرەت مافی نەبێ وایە .. جا پێویستە لەشارو دیهاتەکانی کوردسـتان‌دا قەلاچۆی نەخوێندەواری بکرێت وەچۆنی‌یەتی پەروەردەی منال‌و پاك‌و تەمیزی‌و بەڕێوەبردنـی مـال ، ئەم پێویستی‌یـەش ئەبێت « یەکێتی‌ی ئافرەتانـی کوردستان » بەتایبـەتی بیگرێتە ئەستۆی‌و سەرپەرشتی‌ی بکات .. وەهەروەها پێویستە وانەی قەلاچۆکردنی نەخوێندەواری بەزمانی کـوردی لەئیستگەی تەلەفزیـونی

بروانە : ٥

مامۆستاو قوتابیانی ئامادەیی کچانی کەرکوک بۆ هاوکاری ئەدوێن

یەکەم میهرەجانی شیعری لە هەولێر بە بۆنەی ١١ ی ئادارو نەورۆزەوە

یەکیەتی نووسەرانی کورد ، لقی هەولێر ، بەر لە ماوەیەك بریاری دا بوو ، کەوا هاوبەشی کۆمەلانی خەلکی کوردستان بە مێهرەجانێکی شێعری خوش و ئاهەنگێران بە بۆنەی یادی یەکەمی دەرچوونی بەیانی ١١ی ئادارو جەژنی نەتەوایەتی میللەتی کوردی قارەمان ، واتە جەژنی نەورۆز بکات ٠

رۆژی ١٨ی مارت دەست نیشان کرا بوو بۆ بەستنی مێهرەجانێکی شێعری گەورە ، هەروەها نوێنەری ناوچەی گشتی ی٠ن٠ك و تەەکانی بانگ کرابوون هاوبەشی بکەن لەم مێهرەجانەدا ٠

رۆژی ١٨ی ئاذار ، هۆلی شارەوانی بە دەها دروشمی نیشتمانی و یەکیەتی نووسەران رازا بووەوە ، هەروەها دوو وێنەی گەورە هەلواسرا بوون یەکەمیان وێنەی سەرەك کومار کاك احمد حسن بکرو پێشەوای مەزنی کورد مستەفا بارزانی ، وە دووهەمیان وێنەی برا کوردێك و برا عەرەبێك (کە لەلایەن هونەرمەند کاك پاشا عزیز نیگارکیش پێش کەش بە یەکیەتی نووسەرانی کرد بوو) هەروەها چەندها وێنەی شاعیرو نووسەرو ناودارانی کورد هەلواسرابو وەك : گوران ، پیرەمێرد ، کانی ، سەلام هتد ٠٠

ممتاز حیدری

لە کات ژمێری چواری پاش نیوەرۆ پاشی ئەوەی تاقمێکی زۆر لەکار بەدەستان و ماموستایان و رەوشن بیران و نوێنەری گشت رێکخراوەکانی کۆمەلایەتی پیشەیی کوردستان لە رووی هەمویانەوە بەرێز پارێزگاری هەولێر کاك عبدالوهاب ئەتروشی و میوانەکانی مێهرەجانەکە ، ماموستایان : احمد هەردی ، کامەران موکری ، مصطفی صالح کەریم ، ع٠ح٠ع شەونم ، روستەم ، کاکەی فەلاح وەهی تر ٠٠ ئامادە بوون ، پێ ناسی ئاهەنگ ممتاز حیدری ، مێهرەجانەکەی بەبەخێر هاتنێکی گەرم و گوڕ بە ناوی یەکیەتی نووسەرانی کورد لقی هەولێر کردەوە و چەند قسەیەکی دەربارەی مێهرەجانەکە کرد ٠٠ پاش دەقیقەیەك وەستان بۆ گیانی پاکی شەهیدانی کامەرانی و سەرفرازی کوردستان بەرێز عبد الوهاب ئەتروشی ووتارێکی نایابی سەرپێی پێش کەش کرد ، لەم ووتارەدا بە خێرهاتنێکی گەرمی میوانەکانی کردو هەروەها پشتگیری خوی دووبارە کردەوە بۆ یەکیەتی و داوای کرد یەکیەتی نووسەران بە چاکی دەوری خوی ببینی لە پێناو پێش کەوتنی زمان و ئەدەب و رەوشن بیری کوردی ٠٠ دووا بە دووای ئەو ، ماموستا بەدرخان سندی نووسەرو شاعیری کورد ، سەروکی لقی یەکیەتی لە هەولێر ، ووتاری ی٠ن٠ك پێش کەش کرد (تەواوەکەی لەم ژمارەیە ئەیخوێنیەوە) پاشان ماموستا کریم شارەزا سکرتێری یەکیەتی هەلبەستێکی زۆر نایابی بە ناوی (شۆرشگێریك) لە نێو شەپولی چەپلە رێزانێکی گەرم پێش کەش کرد ٠ ئینجا نورە هاتە سەر شاعیری سولەیمانی ماموستا احمد هەردی هەلبەستێك بە ناوی (نۆزدەی حوزەیران) بە بۆنەی چوار قارەمانەکەی کورد کە لە سالی ١٩٤٧ بە پەتا کران ، لەسەر دەستی تاقمە چەپلەکەی شایەتی بۆگەن ٠٠ دووا بە دووای ئەو ماموستا پیربال محمود هەلبەستێك بە ناوی « سرودێك بۆ نەورۆز »ی پێش کەش کرد ٠٠ پاشان کاك مدحت بێخەو شاعیری پێش کەوتن خواز هەلبە ستێکی بە ناوی « برایەکەم » خوێندەوە ٠٠ جا نورە هاتە سەر شاعیری کوردی ناسراو و پێش کەوتن خواز ماموستا کامەران موکری بە دەنگە شێرانەکەی خوی لە نێو شەپۆلی چەپلە رێزانێکی ئیجگار زۆر گەرم چەند هەلبەستێکی ئاگرینی پێش کەش کرد ٠٠ پاشان تێکۆشەر محمد ملا قادر لاجانی هەلبەستێکی میللی دەربارەی رۆژە رەشەکانی رابردووی گەلی کوردمانی پێش کەش کرد ٠٠ دووا بە دووای ئەو ماموستا کاکەی فەلاح خاوەنی رۆژنامەی « ژین »ی خوشەویست شێعریکی بە ناوی ١١ ی ئاذار و نەورۆز خوێندەوە ٠٠ پاشان تیپی هونەری هەولێر پارچە موسیقایەکی جوانی پێش کەش کرد ٠

هەلبەستێك بە ناوی چەند هەنگاویك لەلایەن کاك عبدالله پەشێوەوە پێش کەش کرا کە هولەکەی هینایە هەژان ٠٠٠! دووا بە دووای ئەو شاعیری میللی شاری کویە ماموستا رۆستەم ، هاوبەشی ئەم مێهرەجانەی کرد بە هەلبەستێکی جوان ٠٠ ماموستا ع٠ح٠ع شەونم ئەویش بە هەلبەستێك بە ناوی « ئەپوللو » هاوبەشی کرد ٠٠

ئەم شاعیرانەش : ئەندازیار جلال مدحت خوشناو ، کاك برهان جاهد ، خوشکی بەرێز ماموستا سامیە چاوشلی « مەشخەل » ، ماموستا محمد حسن نگوری شاعیری پێش کەوتن خوازی کورد ، ماموستا سەید انور بەرزنجی ، شاعیری میللی پیر سامی عەودال ، کاك سعدالله پەرۆش ، کاك عبدالله مار یونس ، کاك عبدالخالق سەرسام ، وە کاك عبدالله خضر مولود ، هەر یەکیکیان هەلبەستێکی جوانیان پێش کەش کرد ٠٠ کوتایی ئاهەنگ بە سروودی کوردستان هات ٠

بەم شێوەیە ئەم مێهرەجانە قەشەنگە ، کە زۆر سەر کەوتوو بوو لەنیو شەپۆلی چەپلە رێزان کوتایی پێ هێنرا ، ئەوەی شایانی باسە ئێستگەی کوردی گشب رووداوەکانی ئەم مێهرەجانەتورما کرد ، شایانی سوپاسن ٠

تاقگەی ووشە

له نەورۆزی ئەمسالّ دا لە کوردستان بووم ، دەشت و چیا ٠٠ هەمووی بەرگی نوێی پۆشیبوو ، بەرگی سەوزی زیندووی پۆشیبوو ، خەلکێکی زۆریش ٠٠ زۆرتر لە ئاسایی ، جەژنیان ئەکرد ، ئەوانیش ، وەك بەهاری تازە ، تەڕ پۆش و ڕازاوە بوون ، دلشاد و ڕوو بە پێکەنین بوون ٠

ئەوەی بە ڕێگای سلیمانی - دوکان دا بڕۆیشتایە ، بە ئاسانی ئەم دیمەنەی بەدی ئەکرد ، ئەم جەژنەی تەبیعەت و جەژنی خەلکی سەیرانکەر ٠٠ بەلام هەر لەم لاو لای ڕێگاش ، ژنانی ئەو دەشتە ، لە جەژنیشا ٠٠ هەر خەریکی ئەرز کۆلین بوون ، خەریکی نان پەیداکردن هەموویان ، تێکرا ٠٠ کۆلّ بە کۆلەوە ، پاچە کۆلەیە بە دەستەوە ، بەچاوێکی پڕ سەر سوڕمان و غەریبی یەوە سەیری ڕێچکەی کۆتایی نەهاتووی ئوتومبیلی سەیرانکەریان ئەکرد ، گوێیان لە دەنگی تەپلّ و خرمەی چەپلە و سەدای نەبڕاوەی گۆرانیەکانیان ئەگرت ، و جارێکی تر دەستیان ئەدایەوە باچە کۆلەکەی خۆیان و شەڕ کردن لەگەلّ تەبیعەتا ، لەکاتێکا کەسانی تر ٠٠ دەستیان لە ملی تەبیعەتی ڕازاوەدا بوو ، کەیلی ئاوازی گۆڕانی و نەغمەی زەماوەنگی بەجۆش بوون ٠

منالە ڕووتەلەکانیان ، لەسەر جادەکە ، بەچەپکە نێرگزەوە دەستیان لە ئوتومبیلەکان ڕائەگرت ، جارجار یەکێکیان ڕائەوەستا و هەندێکی لێ ئەکڕین ٠٠ نەك هەر ئەوە ، بەلکو ڕەنگە چەند دەفلسیەك زیادیشی ئەدا بە منالەکان ٠٠ کە لەو نەورۆزە مەزنە ٠٠ هەر ئەوەندەیان پێ ئەبرا ٠

ئەمەو ٠٠ بە دەیان دیمەنی وەهام لە نەورۆزی ئەمسالا دی ، دەیان دیمەنی جوان و ناشیرین ، تالّ و شیرین ، وەك ژیان خۆی ، نەورۆزی ئەمسالیش ، کەسانێك خەریکی شایی بوون و کەسانی تریش ، هێشتا « ڕۆژی نوێ » یان هەلّ نەهاتبوو ٠٠ بۆیەکا لە نەورۆزیشا هەر خەریکی چەرمەسەری ژیان و نان پەیدا-کردن بوون ٠

دەمێکە دنیا هەر وابووە ٠٠ هەر واش ئەبێت تا نەورۆزی ڕاستەقینە ٠٠

« ف »

پاشماوەی : نامەی هەولێر ٠٠٠

٠٠ بۆ نمونە من چۆن ئەتوانم چاری ئەم دەردە سەریانە بکەم پوشی و عەبا بەسەرما بێت دروشمیش بەدەستەوە بگرم لەپێش خونیشاندەرەکان بروم!! بێ گومان ناتوانم ٠٠

خوشکە صبیحە :

تارادە یەکیش خەتای پیاوەکانە ناهێلن ژیانی کۆمەلایەتی پێش کەوی ، هەر وەك لە وولاتانی تر پێش ئەکەویت ٠٠ باشە بۆچی ئاهەنگ رۆژیك بۆ پیاوان ، رۆژیك بۆ ئافرەتان ئەکرێ ، پێویستە شتی وا نەبیت ، تاکو پەیتا پەیتا ئەو پەردەیە لاواز بێت ، بەم بۆنەیەوە داوا ئەکەین گشت ئاهەنگیك کە ئەکرێ پیکەوە بۆ ئافرەت و پیاو بێت ٠

هاوکاری :

بەلێ فەرموو دەی هەمووتان راستە ، هەر وەك ئەلێن چەپلە بە دەستیك لێ نادرێ ، بێ گومان پیاوەکانیش خەتابارن ٠٠

لێرەدا تێکرا ئەو خوشکە بەرێزانە پەنجەیان بۆ پیاوەکان درێژ کرد لەم رووەوە ٠٠ بەلام ئافرەتیکی بە تەمەن گەورەو نەخوێندەوار ، ناوی خەدیجە ملا صبغە زۆر بە توندی بیزاری خۆی دەربری بەرامبەر قسەی ئەو خوشکانە ووتی :

من ١١ سالّ ئەندامی پارتیم چەند سالە لەگەل شۆرشم ، شەش سالە ئەندامی یەکیەتی ئافرەتانم ، قەت قایل نابم ، ئافرەت پوش فرێ بدات ، یان بە بەرەللایی هاتو چو بکات ؟!

هاوکاری :

دایکی من ، ئێمە هیچ مەبەستی خراپەمان نی یە ، ئەم خوشکانە بۆ قازانجی ئافرەتان قسە ئەکەن ٠٠ لەم کاتەدا چەند خوشیکی تر هاتنەژوورەوە

تومەس نوێنەرانی یەکیەتی ئافرەتانی کوردستان لقی عەنکاوە بوون ئیمەش بەهەلێکی باشمان زانی گفتوگۆیەکی خیرایی لەگەل یەکێکیان بکەین ٠

هاوکاری ، تکایە خوشکە ناوت چیە ؟

وەلام : ترێزیە شابو ٠
پرسیار : لەگەل هەستی نەتەوایەتی چونن ؟!
وەلام :
بێ گومان هەستمان وەك گشت نیشتمان پەروەریکی کوردە ، ئیمەش لە کاروانی کوردایەتی سەربازین ، هەروەها ئەندامی یەکیەتی ئافرەتانی کوردستانین ٠
پرسیار :
کەواتە چالاکی یەکیەتی ئافرەتان چونە لە عینکاوە ؟

وەلام :
ئەوەی راستی بی کەمە ، ئەویش ، خەلکی عێنکاوە ، ئەوەندە ئازار دراوە لە رۆژانی رەش ، بۆیە کەم دێنە کوری ئیش کردن و سیاسەتەوە ٠٠ بەتایبەتی ئافرەتان ٠
پرسیار :
باشە باری کۆمەلایەتی لە عینکاوە چونە ؟

خوشکە ترێزە ووتی :
بێ گومان بەگوێرەی شاری هەولێر باشترە ، ژیانی تێکەلاوی فراوانترە ، بەلام لەگەل ئەوشدا ناحیەی عێنکاوە پاش-کەوتوە لە رووی ئابوری ، وە تارادەیەك خراوەتەوە پشت گوی ٠٠

هاوکاری :
سوپاستان ئەکەین ، هیوادارین بەیارمەتی و هاوکاری گشت لایەك بە گەینە ژیانیکی کامەرانی تر وە کوردستان بە گشتی پێش کەوێ ٠

شانۆی ناو مال

کۆمەلێك قسەی خۆش و گالتەو گەپ و چیرۆکی کوردی یە ٠٠ کۆکردنەوەو نووسینی خوالێ خۆشبوو « مەلا مستەفا سەفوەت » ٠

پێشەکی و بلاو کردنەوەی ٠٠ دوکتۆر عیززەدین مستەفا رەسوول ٠

بابەتێکی تازەیە دەچێتە سەر سامانی نووسینی پەخشانی کوردی ٠
بەم زووانە ٠٠
٠٠ دەرئەچێت ٠

دوو یادگارەکەی گۆران

بەم زووانەدیوانە بەنرخەکەی مامۆستا گۆران « بەهەشت و یادگارو فرمێسك و هونەر » لە یەك بەرگدا بۆ جاری دووەم کتیبخانەی سلێمانی خستیە ژێر چاپەوە ٠
جاوەڕوانی بن

⊙ ⊙ ⊙

کەرکووك ببێت ٠٠ وەچەن گۆشەیەکیش لەئێستگەی رادیوی بەشی کوردی هەبێت کە بەهەمان خزمەت هەلسێ ٠

● **پرژین عزیز عقراوی**
پ : لەپۆلی چەنی ؟
و : پێنجەمی زانیاری
پ : ئارەزووت ؟
و : موتالاکردنی پەرتووکی مێژوویی ٠٠ وخوێندنی ژیانی مەزنەکانی گێتی وەك غاندی - أبراهام - لنکۆلن - کنەدی - دیگۆل ٠٠ هتد ٠
پ : ئاواتی هەرەبەرزت ؟
و : ببم بەپزیشك ٠٠ لەم رێگایەوە خزمەتی کوردم بکەم ٠
پ : رات چیە لەبارەی کەلو پەلی کوردی یەوە ؟
و : خۆزگە ٠٠ سەد خۆزگە کەلو پەلی کوردی ئەکرێت بەجلی رەسمی قوتابخانە کوردی یەکان - کوڕان و کچان ٠٠ وەبریا مووچە خۆران وکارگوزارانی کورد بە کەلو پەلی کوردی یەوە بۆ کارەکانیان ئەچن ، چونکە جلی کوردی بۆ هەموو کات و شوێنێك ئەشێ ٠ بەلام جلی مۆدەیی ئافرەت ، هۆی شەرمەزاری یەتی لەرووی پیاودا خۆزگە ئەکرێتە جلی رەسمی ٠ بۆ نموونە خاتو ئەندیرە غاندی لەجلی نەتەوایەتی هیندی زیاتر لەبەر ناکات ٠
پ : راتان لەبارەی نواندنی شانۆگەری کوردی لەکەرکووك ؟
و : نواندنی شانۆگەری کوردی لەکەرکووك کە « تیپی نواندنی شانۆگەری مەشخەل » جەلەوی گرتۆتە دەست ، تازە پێ ڕەوکە بووە ٠ تابێت سەرکەوتنی گەورەتر بەدەست دێنێ ٠٠ بەلام پێویستی ی بەپشت گرتن هەیە ٠٠ چونکە گەلێ گیرو گرفت بەرەنگاری بووە ٠ وەك نەبوونی هۆلێکی شانۆگەری ٠٠ وەدەست کورتی ی درامەتی ٠٠ بەلام هیوادارین کە ئەم گیرو گرفتانەش لاببرێ ٠
● **فوزیە عزالدین الداودی**
خوشکە فوزیە ٠٠ یەکەم جارێتی کەسنو ئەشکێنی و پێ ئەخاتە سەر شانۆ ٠٠ هەر لەمنالی یەوە حەزی لەنواندن کردوە ٠٠ جازۆر بەختیارە کەئەمرۆ وائاواتی پەنگخوراوی هاتەدی و ترسی خۆی دەرکرد ٠
پ : لەکام پۆلی ؟
و : پێنجەم - لقی وێژەیی ٠
پ : ئارەزووت ؟
و : هەلاوگۆری نامە لەگەل خوشکانی کورددا ٠٠ بۆ بەهێزکردنی خۆشکایەتی و لە یەکگەیشتنی بیروڕا ٠
پ : رات لەبارەی ئیستگەی کوردی یەوە ؟
و : ئیستگەی رادیوی بەشی کوردی چەند پرۆگرامێکی هەیە تەنیا کات بردنە سەرە ٠ بەلکوو هیچ و پووچە ٠٠ هەروەهاش کەم گوێمان لەسروود ئەبێت ٠ خۆزکە ئیستگەی کوردی بە سروودی « ئەی رەقیب » ئەکرایەوەو کۆتایی پێ ئەهێنرا ٠
پ : خۆزگە بۆچی تر ئەخوازی ؟
و : بۆ دامەزراندنی « یەکێتی ی هونەرمەندانی کوردستان »وە بوونی لقی لەشارەکانی کوردستان ٠
پ : وابزانم بەردەوام رۆژنامەی هاوکاری ئەخوێننەوە جاراتان چیە لەبارەی هاوکاری یەوە ؟
و : رۆژنامەی هاوکاری ٠٠ پێشکەوتوو نوێ خوازە ٠٠ بریا ئەبوو بەرۆژانە ٠٠ وەیان لەلایەن کەمەوە ژمارەی لاپەرەکانی ئەکرا بە «١٢یا ١٠» لاپەرە ٠

صبیحە صبری
پ : لەچی پۆلێك دای ؟
و : پێنجەم - لقی وێژەیی ٠
پ : ئارەزووت ؟
و : نووسینی هۆنراوەو چیرۆك ووتاری کۆمەلایەتی ٠
پ : ئاواتی هەرە بەرزت ؟
و : رزگاری ی هەموو گەلی کورد لەکوردستانی خوشەویست وەیەکگرتنی کوردستانی پچڕ کراومان ٠٠ پێشکەوتنی ئافرەتانی کوردو پێکهێنانی کەسایەتی ی شیاوی ٠
پ : چۆن ئافرەتانی کورد پێش ئەکەون و کەسایەتی یان پێك ئەهێنن ؟
و : بەهەست کردن بە بەجێماوی خۆمان و دیاری کردنی هۆکانی وەدیاری کردنی هۆکانی پێش کەوتنمان ٠٠ هەول و کۆششمان زامنی پێشکەوتنمانە ٠٠ بێ گومان کۆمەل دوو کەرتە ئافرەت و پیاو جابە بەجێماوی لایەکیان پێش کەوتن نایەتە- دەست ٠
پ : ئەو نالە باری یانە چین کە لە کۆمەلگەی کوردمان بەدی ی ئەکەیت ؟
و : نالەباری یەکانی کۆمەلەکەمان ئێجگار زۆرە ٠٠ وەك : لاسایی کردنەوەو چاولێ کەری ٠٠ بۆ نموونە ئافرەتانی کوردمان بەتایبەتی شارستانی یەکان بەجورێکی ئەوتۆ لاسایی مودەیی یان کردۆتەوە ٠٠ کە سەرنجی رۆژئاوایی یەکانش رائەکێشن وەیان رووپۆش و بالاپۆش وەك یاپراغ پیچاویانەتەوە کەلو پەلی کوردی - بەدەم خۆمان نەبێ- جوانترین کەلو پەلە ٠٠ وەمنیش وەك خوشکانی ترم هیواخوازم کە ببی بەجلی رەسمی ی قوتابخانە کوردی- یەکان ٠٠ خۆرەنگە هەنێ خوشك بەگەڕاوەو کۆن خوازمان تێ بگەن ؟! فەرموو ئەم هەلبەستەم بخوێنەوە کە لە دژی سەرپۆش روێشتووم ٠٠٠ وەناله بارێیکی تری کۆمەلەکەمان ، بەشوودانی کچ لەسەربێشکیان بلێین « بن پنك »ە ٠٠ هەروەکوو پاشە رۆژی ئەو کوڕو کچە کۆرپەو ساوایە بزانن ٠٠ نازانن چیقوڕاوێکە بۆ پاشە رۆژ ٠
پ : ئەی بۆ بەزمانی کوردی هۆنراوەو چیرۆك نانووسی لە کاتێکا مالّ پیویستی بێ لە مزگەوت وابزانم حەرامە ؟
و : گەرچی ئەتوانم کەبەزمانی یەتی کوردی بدوێم ٠٠ بەلام تائەمرۆ بەخۆما رانەپەرمووم کە بەکوردی بنووسم ٠٠ قسەی خۆشم نەبێت ، توانایەکی باشم لە زمانی عەرەبی هەیە ٠٠ بەلام بەرهەمەکانم خزمەتی کوردمان ئەکات ٠٠ لەم رۆ بەدواوە ئەمەوێ بەکوردی بنووسم ٠
پ : تازەترین نووسینت کەبەعەرەبی نووسیوتە ؟
و : هەلبەستێکمە کە بەبۆنەی یادی « ١١»ی ئادارەوە نووسیومە ، لەئاهەنگی « بهو البلدیە » لە کەرکووك ئەیخوێنمەوە ٠
پ : هیچ بەرهەمێکت لە رۆژنامەو گوقارا بلاوکردۆتەوە؟
و : نەء ٠٠ بەلام لە بلاو کراوەو گرەوی وێژەیی قوتابخانەدا بەشداریم کردووەو ئەنجامیشم بووە ٠٠ نیازم وایە لەم رۆ بەدواوە لە رۆژنامەی « التآخی » بەشداری بکەم ٠ وەهیواداریشم کەرۆژی بێت بەزمانی کوردی بۆ هاوکاریش بنووسم ٠

ئامادە کردنی :
هیوا شوان

پاشماوەی فەرهەنگۆکەی زاراوە یاسامەنی :-

اتلاف = لەناوبردن
اجتماع = کۆبوونەوە
احضار = ئامادەکردن
اخطار = ترساندن
ادارە المحلیە = بەرێوە بردنی خۆجی یی
ارهاب = تۆقاندن
استخدام = بەکارخستن
استعارە = خواستنەوە
استعمال = بەکارهێنان
استنساخ = روونووس
اسلوب = شێوە
اشتباە = گومان لێ کردن
اصطلاح = زاراوە
اضافە علی = لەگەل ئەوەش
اعادە = گەراندنەوە
اعتراف = پێ لێنان
اعتیادی = ئاسایی
اعلام = پێ راگەیاندن
اقبال = هەرمێن
اکتتاب = کۆمەگ
اکمال النواقص = تەواو- کردنی کەم و کووریەکان
السعی السنوی = کۆششی سالانە
الصاق = پێوە نووساندن
أمر اداری = فەرمانی بەرێوە بەری
أمین السر = سکرتێر
املاء = نووسەوەری
انتساب = بەشداربوون
انشاء « للبناء » = دروست کردن
انفکاك = دەست هەلگرتن
ابداع = دانان

Institut kurde de paris

ژمارە - ١١ -
٢٧-٣-١٩٧١

بیرێکی ڕاگوزاری

بیرکردنەوەیەك لە هونەر

● ئەلێن ، لە سلیمانی هەوڵ ئەدرێ ، ئەو تیپە هونەریانەی هەن ، هەموویان بکرێن بە یەکو لە تیپێکی گەورە یان کۆمەڵێکا کۆبکرێنەوە ، وە بیانو بۆ ئەمە : گوایە پێویست ناکات چەند تیپێك هەبێتو ئەمە « گەرە لاوژێی هونەری پەیدا ئەکات » .

● سەبارەت بەم مەسەلەیە ئەمەوێ بەبێ ڕوپێچانەوە وەك کەسێك هونەر پێش کەوتنی بەلاوە گرنگە ئەم سەرنجانە بەرچاو خەم ، بەهیوای ئەوەی بەچاوی دڵ سەرنجی بدرێ ، بەتایبەتی لەلایەن هونەرمەندەکانەوە ، جارێ نازانم بۆ ئەبێ بوونی چەند تیپێکی هونەری گەرە لاوژێی هونەری پەیدا بکات ؟! بەڕاستی ئەمە بیانوویەکە لە خۆوە دروست کراوە . بەپێچەوانەوە بوونی چەند تیپێکی هونەری هاندەرە بۆ بەردەوامی بزووتنەوەی هونەری ، ڕاستە منافەسەی هونەری پەیدا ئەبێ ، بەڵام ئەم منافەسەیە لە خۆیا هۆی پاڵ پێوە نانی بەرەو پێشەوەی هونەرە ، بەتایبەتی ئەوانەی تیپە هونەریەکانەوە ... مەبەستی سەرەتاو دووایان پەرەدانی هونەری کوردەوە هیچ لایەکیان مەبەستی تریان نیە هونەرو خزمەتی هونەر نەبێ لەم بارەیەشەوە هاوکاری ویارمەتی باشترە لە تێکەڵ کردنیان ، چونکە بوونی چەند تیپێك ماوە فراوان ئەکات لەبەردەم بەشێکی زۆری هونەرمەندەکانا هەتا توانای هونەری خۆیان دەرخەن زیاتر لەوەی هەموویان لەیەك تیپدا بنو لەوانەیە ساڵی جاری بەرهەمێکی هونەریان نەبێ و سەرەی ئەوەیان نەیەتە سەربەرهەمیان دەرخەن ..!!

● ئایا بۆ ئەبێ لامان « سەیرو سەمەرەبێ » چەند تیپێکی هونەری هەبێ ؟! ئایالەشاری بەغدا وانیە ؟ لە هەموو شارو شوێنێکی تر ئەم شتەزۆر زۆر ئاسایی نیە ؟! ئیتر بۆ ئەبێ لای ئێمە لەتیپێکی هونەری زیاتر ، گوایە « گەرە لاوژێی هونەری پەیدا ببێ ؟! هیچ وانیە ، تەنیا وریای ئەوە بکرێ ڕێکخستنو ماوەدیاری کردنی ئەو تیپە هونەریانە هاوکاری تیا بکرێ .. هیچ گیروگرفتی نامێنێتەوە ببێتە کۆسپی ڕێگای کاروباریان .. هەر لەسلیمانی ، ئایا کۆمەڵی هونەرو وێژەی کوردی هیچ ڕێگایەکی لە بزوتنەوەی هونەری « تیپی نواندنی سلیمانی » گرتوە ؟ یان بەپێچەوانەوە ؟! نە .. بەڵکو من وای ئەبینم کە یەك یەکیان هانداوە بۆ ئەوەی هەر جارەشتی باشتر پێش کەش کەن ، وە گرنگی بوونی چەند تیپێکیش لەوە دایە !! .

● خۆزگە ، لە کوردستانداوە هەر شارێکی کوردستان چەند تیپێکی هونەری بەکارولێهاتوی وەکو تیپەکانی سلیمانی ئەبو ! جا ئەوسا ئەزانرا بزوتنەوەی هونەری چەندە فراوان ئەبو .. نەك خۆزگە بخوازرێ هەرتەنیا تیپێك هەبێت

● ئەمە باوەڕی منە .. وەمن سەربەستم لە دەربڕینی بیروڕای خۆما ... مایەوەسەر ئەوەی بڕیاری سەرەتاو دوای بۆ هونەرمەندەکانی خۆیانە .. کە پێویستە وریابن ..

بەهرە

عشـــقي شاعیری زۆر لێکراوەکانی ئێرانە

ئەو شاعیرەیە کە پاش جێگیر بوونی حوکمێکی نیشتمانی لە ولاتا گەلی ئیران بەیەکێ شانازی بو ئەکات .. ئەو شاعیرەیە کە ئاگری شورشی خستە ناو ئەدەبی گەلەکانی ئیرانەوەو ڕای پەراندن

عشقی هەڵکەوتویەکی ڕوژگارو یەکێکە لەو شورشگێرانەی کە هەرگیز پەشیمان نەبوونەتەوە .. لە ناو ژیانێکی زەحمەتکێشیدا ژیاوەو هەر لە دوتوێی ئەو ژیانەشدا شەهید کرا ، شیعرەکانی کلیلی درگای هوشیار کردنەوەی کومەڵانی ڕەنجکێشی ئیرانە .. خەلکی ئیران لە خرپەی خەوی دواکەوتونا بوو کە عشقی ڕەشبوروتەکانی ئاگا ئەکردەوەو ئی نەخروشاندن .. دەنگی سرودی شورشگێڕانەی عشقی چاوی کونەپەرستەکانی ئیرانی پڕ کردبوو لە خوین .. شەیدای شورشگێری بوو .. شائاواتی هەڵتەکاندنی رژیمی پاشایەتی حەمەرەزا خان بوو .. تەنیا باوەڕی بە هێزی بازووی زورلیکراوەکان بووە ، بۆ چارەسەرکردنی گرو گرفتەکانی کومەڵی ئیرانو گۆرینی ڕوواڵەتی داگیرکەری لە سەر ڕوی رژیمی پاشایەتی .. لە شیعرەکانیا سەلماندوویەتی کە شورش پێویستی سەر شانی شاعیرێك وەیا چەند کەسێك نییە بەڵکو پێویستی سەر شانی تەواوی ڕەشو ڕووتو زور لیکراوەکانی میلەتە ، بویە بێ پەروا لە شیعرەکانیا بانگی لە هەموو کۆمەڵانی خەلکی ئەکرد کە پشتگیری لە شیعرەکانی بکەنو وریا ببنەوە .. عشقی چەوساندنەوەی خەلکی ئیرانی بە شتێکی سروشتی نەئەزانی بۆیە سەرزەنشتی دەسەلاتو ڕژێمی شاهانەی ئیرانی ئەکرد .

برهـــان قانـــع

شاعیری پیشکەوتوو بیربەرزو ڕاپەڕینەری کومەلانی خەلکی ئیران میرزادە عشقی ناوی محەمەد ڕەزا کوڕی حاجی سەید ئەبولقاسمی کوردستانی یە ، بە ڕەگەز کوردە .. لە روژی ١٢ ی مانگی جمادی الاخری سالی ١٣١٢ی کوچی بەرامبەر بە ١٢٧٢ی هەتاوی وە ١٨٩٣ زاینی لە شارە قەشەنگە دێرینەکەی کوردستانی ئیران لە هەمەدانی ئەمرۆو (ئەکباتان)ی پایەتەختی سەردەمی سەلتەنەتی مادەکان وشاری شانازی نەتەوەی کورد لە دایك بووە . لە بنەماڵەیەکی ناسراوی کورد پەروەرە ، بیرو باوەڕی کوردایەتی لەئیرانا لەو سەردەمەدا تێکەلاوی سیاسەتو زوران بازی روژگار نەبوو بوو ، بویە شیعری بەکوردی دانەناوە ..

لە تەمەنی حەوت سالیدا ئەچێتە قوتابخانەکانی (الفت و آلیانس) بۆ خوێندنی فارسیو فێر بونی زمانی فەرەنسی .. بەر لەوەی قوتابخانەی ناوبراو تەواو کا ئەبیتە نووسەری بازرگانیکی فەرەنسی وە بەو هۆیەوە بە باشی فێری زمانی فەرەنسی ئەبێ .. ئەم لاوە روژگاری خویندنی تا تەمەنی حەڤدە سالی بوو ، لە سەرەتای لاویو پەیدا کردنی هەستی سیاسیەوە بیرو باوەڕریکی شورشگێرانە لە ناو دەرونیا خولقاو کلپەی ئەسەند .. هەرچەند بە هۆی هەلگیرساندنی جەنگی یەکەمی جیهانیەوە باری سیاسی ولاتی ئیران تەواو ئالۆزا بوو پیویستی بە لاواندنەوە ئەکرد ، بەلام عشقی تا ئەهات بە بیری وردی خوی کەرەسەی شورشی ئەدایە دەستی میلەتەکەی .. زور هەستی بە دووا کەوتنو زور لیکراوی خەلکی ئیران ئەکرد. هەمیشە ئەیویست لە ڕیگای دەسەلاتو هێزی بازووی کومەلانی خەلکی ئیرانەوە بچێ بە گژ داگیرکەراناو دەزدەکانی دوواکەوتنی میلەتی ئیران چارەسەر بکات .

لە تەمەنی ١٥ سالیدا ئەچێ بۆ ئەسفەهان ، لەویشەوە دیسانەوە ئەچێت بو تاران بە نیازی خویندن ، لە پاش ماوەی ٣ مانگ ئەگەڕیتەوە بۆ هەمەدان ، لە دوای چوار مانگ لە سەر داواکردنی باوکی بۆ خویندن ئەچیتەوە بو تاران ، لەوێوە ئەچێ بۆ ڕەشتو بەندەری پەهلەوی ، دیسانەوە دیتەوە بو تاران .

لە سەرەتای جەنگی جیهانگیری یەکەما کە بە جەنگی (بين الملل) بە ناو بانگە واتا لە سالانی (١٩١٤ ـ ١٩١٨) کە لەو روژگارەدا ئیران جێگای زۆران بازی سیاسەتی دەوڵەتە گەورەکان بووە ، ئەو لە هەمەدان بووە .. هەر لەو سالانەدا بە هۆی ئالوزی باری سیاسی ولاتی ئیرانەوە وەکو چەندها ریبواری ئیرانی تر لە ریگای روژئاوای ئیرانەوە ملی ریگای ئەستەموولی گرتەبەر .

چەند سالیك لە ئەستەموول مایەوە لە بەشی (زانیاری کومەلایەتیو فەلسەفەی یانەی هونەری بابی عالی) دا وەکو گوێگرێك بەشداری کردوە بۆ فێر بوون ، جاریکیش لەگەل ئەلمانی یەکانا چووە بۆ بیجارو کوردستان .

لەو کاتەداکە لە ئەستەموول ئەبێ لە ئەنجامی دیتنی شوینەوارە میژوییەکانی ساسانی یەکان لە (مەداین) لە کاتی تێپەر بوونیا لە بەغاو موصڵەوە بو ئەستەموول چاو پێ کەوتنی ئەو شوینە وارانە ئەبیتە ئاگرێك لە گیانی شورشگیریو نەتەوە پەرستی ئەو شاعرەدا ، (ئوپەرای راپەڕینی شارستانییەتی ئیران)ی بە شیعر نوسیوە لە سالی ١٣٣٣ هەتاوی دا ، وە بەرهەمێکی نویێ تری بە ناوی (نامەی عشقی) لە هەمەدان بلاو کرایەوە ، وە لە سالی ١٣٣٦ هەتاوی (نەوروز نامەیەکی) لە ئەستەموول لە چاپخانەی (شمس) چاپکردووە .

عشقی لە ئەستەموولەوە ئەچیتەوە بۆ هەمەدان ، دیسانەوە لەوێشەوە بو تارن ، سالانی تەمەنی دوایی لە تاران بە سەر بردووە ، نامیلکەیەکی داکۆکی کردنی لە سەر دیلیو زور لیکراوی ژنانی ئیران بە ناوی (کفنی رەش) بلاو کردەوە کە دەسەو یەخەی روژگار بووەو ، لاپەرەیەکە لە دەرخستنی جولانەوەو رزگار کردنی ژنان .. جاروباریش لە روژنامەو گوڤارەکانا وتاری بلاو ئەکردەوە ، بەلام زۆربەیان ئەچوو بەگژ رژیمی فەرمانرەوای ئەو سەردەمەی ئیرانا .. وە لە وتارەکانیا پشکەوتنی ولاتی ئیرانی ئەبەست بە ریکخستنی هێزی بازووی زەحمەتکێشەکانی ئیرانەوە .. لە هەمان کاتا لە تاران روژنامەیەکی بە ناوی (روژنامەی سەدەی بیستەم) « قرن بیستم » لە چوار لاپەرەی گەورەدا دەر ئەکرد ، کە سەراپا رووالەتێکی شورشگێریو پڕ لە جەربەزەو داکۆکی بوو لە سەر کۆمەلانی چەوساوەی خەلکی ئیران .. بەلام لە بەر ئەوەی نە زوربەی شا وتارەکانیا پەلاماری دەرەبەگایەتیو پاڵپشتەکەی کە رژیمی بنەماڵەی پەهلەوی یەکان بوو ئەیدا ، تەنیا (١٧) ژمارەی لی دەرچوو ، دەنگی بلێسەداری ئەو روژنامەیە کپ کرایەوەو داخرا .

شاعر لە ژیانێکی سەختو ناخۆشا ئەژیا .. هەمیشە دەسکورتی نمونەی ژیانی بووە لەتەمەنی ٣١ سالیدا بە گوللەی چەپەلی نۆکەرەکانی دەرباری پەهلەوی پێکراو لە پاش چەند کەژمیرێك گیانی پڕ لە خەباتو نەسرەوتنی بوو بە قوربانی لە ریگای ئاواتی نەتەوەکانی ئیرانا .. شیعرەکانی وەکو پەیکەریکی یادگاریو سەرمەشقیکی کۆلنەدەرانە بۆ گەلی ئیران بەجێ هیشت لە شیعریکیدا وتویە :

(من ئان نیم بمرگ طبیعی شوم هلاك
وین کاسه خون به بستر راحت هدر کنم)

* *

واتا : من ئەو کەسە نیم کە بە مردنی سروشتی بمرم ، ئەم کاسە خوینەم ئەرێژمە سەر سەرینەکەم .

* * *

ناتوانین زیاد لەورادەیە ئەم شاعرە بناسێنین بە خەلك کە ناوبانگی شۆڕشگیریو شیعرەکانی ناساندویانە .. تەنیا ئەلیین ئەگەر عشقی لە دایك نەبوایە کوردستانی ئیرانمان بە وەجاخ کویری ئەمایەوە هەروەکو لەم شیعرەیا پەردەی کونەپەرستی ئەدڕیو یەکالای ئەکاتەوەو ئەلی :

(من فلان ملا نیم بچه بخوان تیو ثیو جیم ،
مادر دهر به فرزند چومن هست عقیم)

* * *

بروانە ل ٧

لە ژمارە (٤)ی ڕۆژنامەی هاوکاری ساڵی دووەم کاك عەزیز مەحمود عەلی ووتارێکی لە ژێر ناوی (قانع دەنگی چەوساوەکانی کوردستان) دا بلاوکردەوە ، بە ڕاستی وتارەکەی سەرنجی ڕاکێشام و پاڵی پێوە نام بۆ نوسینێکی کورت دەربارەی ئەم شاعیرە بێ نازەمان ..

کاك عەزیز لە نووسینەکەیدا دەربارەی چۆنێتی ژیان و خەباتی قانع دوا بوو وە هێنابووەوە ... بەڵام من لیرەدا لە سەر ئەو نووسینە ئەڕۆم و ئەمەوێ هەندێ لە ئاوارەیی قانعو پەیوەندی قانع بە چینی چەوساوە و ڕەش و ڕوت و هەروەها گرنگی پێ نەدانو بێ نازی ئەم هەستیارە پایە بلندەمان بدوێم ..

قانع وزەحمەتکێشانی کوردستان

ئەحمەد ڕیبوار

قانع .. شاسواری مەیدانی خەباتی چینی چەوساوە و زەحمەتکێشی کورد بووە .. بۆیە کە بۆتە نوێنەرێکی ئەوان و ڕێ پیشان دەریان .. هەڵبەستەکانی ئاوێنەیەکی ڕونن بۆ ئەم ڕاستیە .. هەروەها لە سەردەمی لاویا کاتێ وێل بووە بە دوایی تیشکی ڕوناکی خوێندەواریا لە مزگەوتەکانی کوردستاندا هەر لەو کاتەوە لە کانی دڵەوە دژ بە دەرەبەگ و چەوساندنەوە بووە .. سیمای دەرەبەگایەتی و ئاغایەتی لا ناشیرین بووە .. لە گەڵ ئاشنایی پەیدا کردنیا لە دەڵێ هەڵبەست دا .. بە شێوەیەکی ئازایانە بە ڕووی دەربەگا تەقیوەتەوە .. وێل بووە بە دوای ئەو ڕێگەیەی چینی پرولیتاریا ئەگەیەنیتە مەبەست و بەختیاری ژیانیان .. بێ سڵەمینەوە پەلاماری یاسا و کردەوەی دەرەبەگایەتی داوە و زۆر بە توندی دژیان دواوە .

لە سەردەمی ژیانی قانع دا دەرەبەگایەتی چنگی ڕەشی بەسەر هەموو لایەکی کوردستاندا کێشابوو .. قانعیش بەو بیر و باوەڕە نەبەردەیەوە بەرامبەر ئەوان هۆیەکی سەرەکی بووە بۆ نەمانەوەی لە شوێنێك یا لە دێ یەك لە دێهاتەکانی کوردستانا ، بێ گومان ئەو سەردەمەش شارەکان .. دەرگای بەندیخانەکانیان لە سەرپشت بوە بۆ هەموو هەژار پەروەر و رابەر و ڕۆشن بیرێك هەر لەبەر ئەمەش بوە قانع خۆی لە شارەکانا پێ نەگیراوە ..

قانع .. لەناو جەرگەی چینی چەوساوەوە سەری هەڵداوە .. هەژار بووە و چەرمەسەرێی زوری دیوە .. ئاگاداری و تاقی کردنەوەیەکی تەواوی هەیە لەو بارەیەوە قاڵ بووی بۆتەی هەژاری بووە .. بۆیەکاتێ دەربارەی هەژاری و باری سەختی ژیانی هەژاری ئەدوێ ڕاستە وخۆ نیشان ئەپێکێ و جێیەك بۆ هەڵبەستەکەی لە دڵی خوێنەر و گوێ گرا ئەکاتەوە و شوێنەوارێك بەجێ دێڵێ ..

قانع .. پێشەنگی کاروانی خەباتی چینی چەوساوەی گرتوە .. هەژاری و ئاوارەیی و گرتن و لێدان هەرگیز سەری پێ دانەنەواندوە بەرامبەر زورداران و ئاواتی دڵی بە بیری پیسی ئەوان سەرنگون نەکراوە .. ئەشکەنجە و تاریکایی بەندیخانەکانی بەغدا . عەمارە تاران . کەرکوك . سلیمانی . پێنجوین . هەڵەبجە و خورماڵ هیوای دڵی قانعی نەمراندوە .. بەڵکو زیاتر سوور بووە لەسەر باوەڕی بێ گەردی ، ئازار و سزا زیاتر پاڵی پیوەناوە تا بە چاوێکی بێ نرخەوە بڕوانێتە دوژمنانی ئەو بیروباوەڕەی .. بۆ نمونە کە لە ساڵی ١٩٦٣ دا میری ئیران لە بەندیخانەی (قەسری قەجەری) توند ئەکات لە هەمان کاتدا قانع بەدەم نەخۆشیەوە لە بەندا تەلی هەستی و سۆزی بە جۆشی دێتە لێ دان و تێکەڵ گەردەلولی خەماوی دەروونی ئەو هەڵبەستە نایابە ئەڵێ :—

بیری ئازادیم لە زیندانا فراوان تر ئەبێ
قوڕ بە سەر ئەو دوژمنەی هیوای بە بەندی خانەیە

قانع .. جوتیار و کرێکارانی بە بەردی بناغە و وزەی گەل زانیوە .. باوەڕی بە خەباتیان زۆر بە هێز بووە .. هەمیشە لایەن گیری کردون و ڕێ ڕۆشن کەرەوەی ئەوان بووە . ڕویان تێ ئەکات و ئەڵێ :

یەك گرن ئەی چینی جوتیار یەك گرن
یەك گرن ڕۆڵەی کرێکار یەك گرن
با هەموو جوتیار و پاڵە و ڕەنجبەران
یەك گرن تا دەبنە هێز و پشتیوان

درێژە ئەدات بە هەڵبەستەکەی و هانی چەوساوەکان ئەدات بۆ ڕاپەڕین و خەبات کردن بۆ بەرزکردنەوەی ڕادەی ژیانیان .. ڕزگار بوون لە ژیانی مەمرە و مەژی و گۆڕکردنی ماکی چەوساندنەوە کە ڕەگی لە مێژەوە لە کوردستانی خۆشەویستا داکوتاوە و هەژاری کە چۆکی لەسەر سنگی زۆربەی زەحمەتکێشانی کوردستان دا داوە .. هەروەها ئەڵێت :

●

ڕێکی خەن یاسا و نظامی هاو بەشی
با بڕوخێ شاه و تەختی خائینان
بەگلەر و سەرمایەدار و خان و میر

●

پەت بکەن ڕایان بکێش بۆ نەمان

لەسەر ئەم هەڵبەستە شورش گێرە ئاگراویەی ئەڕوات و ئەڵێ :

ئەو دەمەش ڕۆڵەی پرولیتاری کورد
دەبنە رابەر بۆ وڵاتی کوردستان

لەو هەڵبەستەی دا بۆمان ڕون ئەبێتەوە کە تا چ ڕادەیەك قانع باوەڕی بە چینی چەوساوە بوە .. وە هەروەها بۆ بە ختیار کردنی ئەم چینە باوەڕی بە دامەزراندنی رژێمێکی سۆشیالیست بوە .. بە چاوی دوور بینی ئەو ڕۆژەی هێناوەتە پێش چاوی خۆی کە پرولیتاریای کورد ڕابەری گەلی کورد ئەبێت و دەستەلاتی لە ژێر دەست ئەبیت .. هەر بەو هیوایەشەوە ژیا و سەری نایەوە .

قانع لە یەکەم دیوانیەوە دژ بە دەرەبەگایەتی و چەوساندنەوە دواوە .. بەڵام هەندێ وا ئەزانن تەنها (دیوانی پاشمەرگە) ی لەو بابەتە بوە . وەکو ووتمان لە یەکەم دیوانیەوە ئەو بڕوایەی هەر هەبوە .. بەر هەڵستی هەموو کردارێکی نارەوای چەوسێنەرەوەکانی کردوە دواکەوتنی کوردستانی خستۆتە ئەستۆی ئەوان .. لە هەڵبەستی (چوار چوار) لە یەکەم دیوانیا (گوڵاڵەی مەریوان) ئەڵێت :

مەنعی پێش کەوتن ئەکەن لەم خاکمانە چوار گرۆ
خان بەگ .. سەردار دوو بەگزادە سێ ئاغا چوار

وە لە هەمان هەڵبەستیا ئەڵێت :—

نایەڵن بۆ خۆم ڕەحەت بسم سەربەخۆ تاوێ بژیم
ئەجنەبی یەك مامە دوو اقطا عی سێ کویخا چوار

ڕادەی هەوڵی قانع لە وریا کردنەوەی چینی پرولیتاریای کوردا بە شێوەیەکی ئاشکرا لە هەڵبەستەکانیا دیارە .. قانع لە پێناوی وریا کردنەوەی ڕەنجبەران دا لە هەمان هەڵبەستا دێت بە سەر و گۆیلاکی تەکیە و خانەقاکاندا کە ئەمانەش هۆن بۆ پاشکەوتنو چەوساندنەوە و ئەڵێت :—

باز بوم باڵی شکانم چوار بەلای نەحسی خراپ
خانەقا یەك تەکیە دوو عەما مە سێ عابا چوار

قانع لە ناو جوتیارانی کوردستانا پلەیەکی بەرزی هەیە و ڕێزێکی تەواوی لێ ئەگیرێ لە ناو هەر کۆڕ و کۆمەڵێکی جوتیاراندا کە هەڵبەستی قانع بخوێنرێتەوە هەموو بە دڵ گوێی بۆ شل ئەکەن و چیژێکی تایبەتی لێ وەرئەگرن چونکە ئەو شتانەی قانع باسی کردوە و لێی دواوە هەمووی ڕاستیەکی ڕوونی کۆمەڵی کوردەواریمانن .. لە دیوانی (شاخی هەورامان) دا هەڵبەستی قانع

بروانە : ل ٧

دۆستایەتی نێوان خادم و بێخود

ڕەفیق صابر کۆلێجی ئاداب

خادم یەکێکە لەو شاعیرانەی کە وەکو ئەستێرەیەکی پڕشنگدار ئاسمانی ئەدەبی کوردیمانی ڕوناك کردۆتەوە ، وە بەو گەنجینە بەنرخەی بۆی جێ هێشتوین کەلێنێکی گەورەی لە ئەدەبی کوردیمان پڕ کردۆتەوە ...

ئەم شاعیرە مەزنە ناوی حاجی میرزا عبداللە کوڕی حاجی محمدی کۆیی یە ، وە نزیکەی ٨٠ ساڵ پێش ئەمرۆ لەشاری کۆیە شاری حاجی قادرو مەلا محمدو دلدارو دلزار .. پێی ناوەتە جیهانەوە ، وە لەحەوت ساڵیەوە خراوەتە بەر خوێندن ، بەڵام ـ وەك خۆی لە لاپەڕە (١٦٠)ی دیوانەکەی نوسیویەتی ـ لەبەر ئەوەی باوکی پیر دەبێو توانای کار کردنی نابێ ، ناوبراو دەست لە خوێندن هەڵدەگرێو دەکەوێتە یارمەتی دانی باوکی بەم چەشنە تا ئاگری شەری جیهانی یەکەم هەڵدەگیرسێو (سەفەر بەلگ) پەیدا دەبێ ، ئیدی لە کۆیە تورکەکان لە کوری چواردە ساڵانەوە تا پیاوە پیرکانیش دەگرنو دەیان کەن بە سەربازو بەرێ یان دەکەن بۆ شەر . لەم کاتەدا هاوڕێ یەکی دڵسۆزی کەناوی (حاجی طاهر عبداللە) دەبێت لە قەڵادزێ وە دێت بۆ کۆیەو خادم لەگەڵ خۆی دەبات بۆ قەڵادزێو ڕزگاری دەکات .

ئیدی خادم لەقەڵادزێ دەبێت تا ساڵی ١٩٤٦ کە بە یەکجاری دێت بۆ سلێمانی وە لەوێ دەمێنێتەوە تا ٤ـ١ـ١٩٧١ کە بۆ دواجار کۆچی ماڵ ئاوایی دەکات .

خوا لێ خۆش بوو دیوانێکی بە نرخی لە پاش بە جێ ماوە کە بە خەتی خۆی لە (٥١٢) لاپەڕەدا نوسراوەتەوە ، وە درێژی هەر لاپەڕەیەك ٥ر٣١سم وە پانیەکەشی ٢٠ سم ، وە لە هەر لاپەڕەیەك بەسێ ستون نزیکەی ٨٠ تاك دێر شیعر نوسراوەتەوە ، ئەمە جگە لە کورتە باسێك لە مێژووی ژیانیو چەندان پەندو ئامۆژگاریو قسەی بەنرخ ، لێرەدا دەربارەی خادم و هۆنراوەکانی نادوێین بەڵکو ئەوەی باسی لێوە دەکەینو دەی خەینە روو دووسێ لا پەرەیە لە دیوانەکەی کە پەیوەندی بە دۆستایەتی نێوان خادمو بێخودەوە هەیە ، ئەم دۆستایەنیەی کە تا ئێستا شاراوەیەو شتێکی لێ نەزانراوە .

خادمی خوالێ خۆش بوو لە کۆتایی لاپەرە (١٨٠)ی دیوانەکەی لەژێر ناوی (ڕابواردن لەنێوان خادمو ماموستا بێخود)دا نوسیویەتی : (ئەو ڕۆژە کە قیسمەت هێنامی بۆ شاری سلیمانی زۆر خۆش هاتە پێش چاوم ، وە بۆ ڕابواردن ئەحبابو ئەربابو ئەدیبو قسە خۆشو شاعیر ئەهاتە لام وە ڕۆژانە بە موتالەعەی مەثنەوی شریفو مولانا جلال الدین .. وە بەعزێ ئەوقات بە موتالەعەی کلیاتی سعدیو بێدل میرزا عبدالقادر ڕەحمەتیان لێ بێ ڕامان ئەبوارد لەم ڕەفیقانە شاعیری بەناو بانگ (مەلا محمودی بێخود) زۆر ئەهاتە لام ، ئەوەی حەقیقەتە بێخود شاعیرێکی زۆر بەرزە لەزمانی کوردیو فارسی ، لەوکاتە منیش خەریکی ئەم دیوانە بووم ـ واتا دیوانەکەی خادم ـ لە فارسیو کوردیەکەی ڕۆژ بە ڕۆژ ئەهات تەماشای ئەکردو تەحسینی ئەکرد وەلەبەر ئەوەی بەچاوی موحیبەت تەماشای خۆمو دیوانەکەمی ئەکرد ، ڕۆژێ قەصیدەیەك لە مەدحی خۆمو دیوانەکەمی ناردبوو منیش زۆر موتالەعەم کرد ، زانیم ئەمە جوابی ئەوێ ، جوابەکەم موقابیلی خۆی بۆ نوسیەوەو ناردمە خزمەتی ، ئەمە ئەوەل شیعرەکانی ئەو) .

(شیعرەکانی مامۆستا بێخود بۆ خادم[1])

بحمد اللە دڵی دەریایە خادم
خەیاڵی گەوهەری یەکتایە خادم
لە دوڕجی نەظمو نەثری لەفظی ئەودا
مەعانی لوءلوءی لالایە خادم
لە دیوانی بەهەشتی قەت مەپرسن
کە یەك میصراعی صەد توبایە خادم
لە عەرصەی شاتر تجی ئیعتیقادا
لە سەر ئەسپی صەداقەت شایە خادم
لە لوجنەی ئینتیخابی حوسنی خولقا
وەکو نائیب رەئیس ئەعضایە خادم
لە سایەی وەصفی باڵا نەونەمامان
کەلامی تابلێی باڵایە خادم
لە خومخانەی دوکانا کاتی نوسین
سیاهی مەی قوتوو مینایە خادم
لە لای من بۆ تەداوی دڵ نەخۆشان
مەقامی عەینی موستەشفایە خادم
عەزیزان بۆ قوماشی یوسفی عیشق
خریدارێکی بێ پە روایە خادم
ئەگەر مەهدی لە عەصری نادرا بوو
لە عەصری ئێمەشا میرزایە خادم

بروانە : ل ٧

Institut kurde de paris

بەجێیە

برایم حاجۆن

کە چوومە شارەکە دیتم دنیایەکی کپو بێدەنگ بوو ٠٠ ترس‌و سامناکیش هەموو شوێنەکەی داگرتبوو ٠٠ خەڵکەکەش زۆر عادزو خامۆش بوون ٠٠ هەر وات ئەزانی ـ پرسەدان ٠٠ ڕەنگ زەردو ئێوشۆڕ ٠٠ بۆ هەر شوێنێکی شارەکەش بچوتایە هەر چەشنی بەشەکانی تر بوو ٠٠ لەبەر ئەوە منی غەریب لە شارەکەدا ٠٠ هەزاران پرسیارم بەخەیاڵا ئەهات ٠٠ بە تایبەتی ئەو پرسیارە ٠٠ ئایا بۆچ ئەم خەڵکە بەم جۆرەن ؟ ئایا ئەبێ هەر لە سورشتا وابن ؟٠٠ خۆم نەگرت بە هەزاران حاڵ پرسیارەکەم لە کابرایەکەی ئەو لاوەکرد ٠٠ برا ئەم خامۆشی‌یە چی‌یە وەك ئەم بەسەرتان ئێوەی خستوەتە نێو ئەشکەنجەو ناخۆشی ٠ کابراش زۆر بە عادزی‌یەوە سەیری کردم ٠٠ بە نوسکەنوسك قسەی لە گەڵ ئەکردم چونکە زۆر ئەترسا بۆ ئەوەی وەڵامم داتەوە ٠٠ هەر چۆنێك بێ ووتی : ڕۆژمان لێ هەڵگەڕاتەوەوە ٠٠ خۆشیمان لێ یووە بە ناخۆشی ٠٠ دڵمان تەنگ‌و پڕ مەینەتە ٠٠ گشتمان لەپرسە و تازین ٠٠ لەبەر ئەم زۆردارە ٠٠ ئەو « زوحاك »ەی جەرگ بڕەو خوێن ڕژەو داخ لەدڵە ٠٠ ئەوەی پتر لەمانگێلە نەخۆش کەوتوە ٠٠ نەخۆش‌یەکەش چارەناکرێت ٠٠ چونکە نەخۆشی‌یەکەی پیسە (پیسیش هەر پیسی دێتە ڕێگا) ٠٠ لە پێناوی خۆی و تەندروستی خۆی بریاری داوە لە هەر ڕۆژێ دوومنداڵی هەژار سەر ببڕێ بۆ ئەوەی مێشکیان بکات بە مەرهەمی برین ٠٠ بە دەرمانی یەکساتەی ٠٠ لەم قسانەدا ٠٠ لە پڕ هاوار کرا :
نەورۆزە ٠٠ نەورۆز ٠٠
هەردووکمان سەرسڕماین ٠٠ نەمان زانی چی‌بو ٠٠ کەو نینە دوای خەبەرزانین ٠ کە سەیرمان کرد ٠٠ هەر چواردەوری شارەکە ئاگرە ٠٠ هەڵکراوە ٠٠ لە لایەکی تریش شای و زەماوەندو چۆپی و هەڵپەرکێیە ٠٠ قاقای پێکەنین و دەنگی گۆرانیش ئەگەنە ئەوپەڕی ئاسمان لەسەر نەورۆز ٠٠ لەسەر (کاوە)ی پیرۆزە ٠٠ ئەو کاوەیەی کە خۆی بەخت کردووە ٠٠ کە هەشت کۆرپەی ئەزیزی سەر براوە ٠ هەشت تکە خوێنی جگەری ڕژاوە ٠٠ ئاڵای گرتوەتە دەست ٠٠ بەرەو تەلاری زۆرداران ڕێگای گرتوەتەبەر ٠٠ خەڵکیش لە دوایەوە هاوار ئەکەن :ـ بمرێ زوحاك ٠٠ برۆخی تەلاری زۆرداری ٠٠
با هەر پیرۆز بێ ئەم ڕۆژە نوێیە ٠٠ ئەم نەورۆزە خۆشە ٠٠ لەگەلانی ئاری ٠٠ لەگەلانی جیهانی ٠٠ لەگەلی کورد ٠٠ تا هەتایە ٠

پاشماوەی : ئافەرینیان ٠٠٠

ئەگەوزێ وەك لووتی فەرەنسەتان لە دیان بیان فۆدانە ٠٠

ئافەرین ئەی قارەمانانی ڤیتنام !

ئەی خاوەنانی هەزاران لەخۆبووردووی وەك نیوین فان ترۆی !

سەد خۆزگەم بەو ڕۆژە کە سەرکەوتنی یەکجاری وەدەس ئەخەن‌و کونفیدراڵی‌یەکەی کۆمارەکانی هیندی‌چینی زیندوو ئەکەنەوە !

پاشماوەی : کۆمونەی پاریس

دامەزراندنی دیکتاتوریەتی پرولیتاریا یاخود پاراستنی‌دام‌و دەزگای دەوڵەتی بۆرژوازیەت‌و بەرهەڵستی کردنی دکتاتوریەتی برولیتاریا لەم سەد ساڵەی ڕابردوودا کێشەی خەباتێکی بەردەوام بوە لە نێوان مارکسیزمیەت لەلایەك‌و ئاژاوەخوازو لەڕێ لاداوو هەڵگرانی بیروڕای وردە بۆرژوازی‌و بۆرژوازیەکان بە هەموو جۆرێکیەوە لە لایەکی کە ٠ وە ناوەرۆکی خەباتی بەردەوام بوە لەنێوان هەردوو بەرەدا لە بزوتنەوەی کومۆنیزمی جیهانی‌و لەم مەسەلە سەرەکیەدا ، مەسەلەی دیکتاتوریەتی پرولیتاریا بەتێکرایی لەڕێ لادەرەکان ریڤزینزم هەر لە ئنترناسیونالی دووەمەوە تاوەکو ئیستا خیانەتیان بەرامبەر مارکسیزم کردوە ٠

مێژوی سەد ساڵەی ڕابردوو سەلماندی کە ڕێبازی مارکسیزم و تیۆرەکەی سەبارەت بە شۆڕشی برولیتاریاو دیکتاتوریەتی برولیتاریا تێ‌شکانی بۆنیە ٠ چل‌و شەش ساڵ لەدوای ڕاپەڕینی کومونەی پاریس برولیتاریای ڕوسی بەسەرۆکایەتی فلادیمیر لینین شۆڕشی ئوکتوبری بەرپاکردو سەرکەوتنیان وەدەست هێنا بەهۆی ڕاپەڕینی چەکدارانەو ئاسۆیەکی نۆی‌یان لەبەردەم شۆڕشی پرولیتاریاو دیکتاتوریەتی برولیتاریا کردوە لە جیهاندا ٠ لینین ئەڵێ :

(لە کاتی تێکدانی دام‌و دەزگای دەوڵەتی کۆن کۆمونەی پاریس یەکەم هەنگاوی نا کە گرنگیەکی مێژوی جیهانی هەبوو دەسەڵاتی سوڤیاتیش دوەم هەنگاوی نا) ٠٠٠

وەدوای حەفتاو هەشت ساڵ لەدوای ڕاپەڕینی کۆمونەی پاریس گەلی چین بەسەرۆکایەتی ماو تسی تۆنگ توانی شۆڕشەکەی سەر بخات ٠ سەرەك ماو نەخشەی دانانی بنکەی لەلادی کێشا لەگەڵ گەمارو دانی شارەکان لە لادی کانەوەو دەست‌گرتن بە سەر شارەکاندا لەدوای ، وەرابەری گەلی چینی کرد بە درێژایی جەنگێکی شۆڕشگێڕانەی دوورو درێژو توانی کەرژێمی فەرمان ڕەوایەتی کۆنەپەرستان‌و ئیمپریالیزم‌و دەرەبەگایەتی‌و سەرمایەداری‌و بیروکراسیەت بروخێنی‌و دام‌و دەزگای کۆن تێك‌بداو دیکتاتوریەتی دیموکراتی میللی یاخود دیکتاتوریەتی پرولیتاریا بچەسپێنێ ٠ لەگەڵ بەردەوام ڕابەری کردنی گەلی چین بۆ گەشە پێدانی شۆڕش لەژێر سایەی سێبەری دیکتاتوریەتی پرولیتاریاو بەسەرکەوتوانە بەرەو پێشەوە بروات بەرێگای سوشیالیزمدا ٠ بەر لەسەدە یەکەوە تاکو ئیمڕۆ گەلانی جیهان‌و نەتەوە ژێر دەستەکان شەپۆل شەپۆل بەرەو پێشەوە هەنگاو ئەنێن ، وسورن لەسەر خەبات بەبێ کوڵدان‌و پشتگیری یەکتری ئەکەن‌و ڕەورەوەی شۆڕشی سوشیالست‌و شۆڕشی دیموکراتی نشتمانی بەرەو پێش ئەبەن‌و چەندین سەرکەوتنیان وەدەست هێناوە ٠ هەروەکو هەڤاڵ ماوتسی تونگ ئەڵێ :ـ

سەدەی ئێمە ، ئەو سەدە مێژوی‌یەیە کە سەرمایەداریەت‌و ئیمپریالیزم لە جیهاندا بەرەو نەمان ئەچێ‌و سوشیالیزم‌و دیموکراتی میللی بەرەو سەرکەوتن ئەڕوات ٠

مەسەلەی کومونەی پاریس چەند گۆڕان‌و پەرەسەندنێکی بە سەرا هاتوە لەبارو زروفی مێژویی نوێ‌و لەقۆناغێکی بالاتردا ٠ چەند گۆڕانێکی گەورە لە گێتی‌دا رویداوەو ئاسۆش فراوانتربووە ٠

بەبۆنەی تێپەربونی سەد ساڵ بە سەر دامەزراندنی کۆمونەی پاریسدا مارکس‌و ئینگلز بەشانازیەوە بەچینی کارگەرانیان ڕاگەیاندوەکە : (کۆمونەی پاریس، کەهێزەکانی جیهانی کۆن وایان ئەزانی گوایە بەیەکجاری لە ناوچوو بەڵام هەرزیندوەو لە هەموکاتێ بەهێزترە لەگەڵ ئێوەدا بەیەك دەنگ هاوار ئەکەین :

« هەربژی کۆمۆنە ! » ٠

ئیمرۆش مەشخەڵی شۆڕش کە کۆمونە لە پاریس بەرزی کردبووە لە هەموو گێتی‌دا گری سەندوەو ئەو ڕۆژەش دوورنیە کە چاوەڕوانی چارەنوسی ئیمپریالست‌و کۆنەپەرستانی هەموو وولات ئەکات ٠ وەئیمرۆش مارکسیزمە لینینیزمەکان‌و پرۆلیتاریاو گەلە شۆڕشگێرەکانی گێتی لەکاتێکا ئاهەنگ ئەگێڕن بەبۆنەی سەدساڵەی دامەزراندنی کۆمونەی پاریسەوە بەبروایەکی پۆڵاینەوە هاوار بکەن بەیەك دەنگ :

« بژی کۆمونەی پاریس » ! بژی شۆڕشی پرولیتاریاو دیکتاتۆریەتی پرولیتاریا !

پێویستە ئیمرۆ کە یادی بیرەوەری دامەزراندنی کومونەی پاریس ئەکەینەوە بە ووردی تیوری مارکسیزمی ـ لینینیزم بخوینین‌و پەیرەوی بکەین سەبارەت بەشۆڕشی‌پرولیتاریا و دیکتاتۆریەتی پرولیتاریاو کەڵك وەرگرتن لەتاقی کردنەوە مێژوییەکانی‌و زیاتر سووربون لەسەر ڕێڕەوی شۆڕشگێرانەی ڕێبازی مارکسیزمی ـ لینینیزم و لەگەڵ گەلانی هەموو جیهان یەك بگرین لەپێناوی وەدەست هێنانی سەرکەوتنی مەزنتر ٠

ماوەیتی

پاشماوەی : چیرۆکی ژمارە ٠٠

کابرا دەسی ئەخستە ناو قژی ژنەکەو قەفێ پرچی لە پەنجەی ئەئاڵاندو ئەکەوتە بادانی ٠ ژنەکەش بێ دەنگ لەبەردەمیا ڕاوەستابوو و چاوی بڕیبووە ئەو دوو پیاوەی کە هەوڵی شکاندنی دەرگای خاوەندخانوەکەیان ئەدا ٠ لەشیان لە ئارەق نیشتبوو ، بەڵام زۆر بە هەوەس خەریکی شکاندنی دەرگاکەبوون ٠ ناو بە ناو یەکێکیان سەیری ژنەکەی ئەکردو شتێکی ئەچرپاند بە گوێی ئەوی‌ترا ٠ سەیرێکی ژنەکەم کردو بە سەرلەقاندن هۆی ئەو قەرەباڵغی‌یەو دەرگا شکاندنەکەم لێ‌پرسی ژنەکە لچێکی لێ‌هەڵقورتاندم ٠

دوو زەلامەکە لە دەرگا شکاندن بوونەوەو هەڵیان کوتایە ژوورەوە ٠ پاش ماوەیەك منیش کەوتمە شوێنیان ٠٠ کەچوومە ژوورەوە ، دوو زەلامەکە بە سەرسامی‌یەکەوە چاویان بڕیبووە لاشەی هەڵواسراوی خاوەند خانوەکە ٠ کابرا بە پشتێنەکەی خۆی خۆی خنکاندبوو ، زمانە ٠ ئاوساوەکەی دەرپەڕیبوە دەرەوە ٠ ژوورەکە بۆنێکی زۆر ناخۆشی لێوە ئەهات ٠٠ خۆم بۆ نەگیراو کشامە ژوورەکەی سەرەوە لە هەمان شوێن ڕاوەستابوون ٠ منیش رووم کردە دەرگاکەی دەرەوەو بەبێ دەنگی دەرم بە خەڵکەکەی بەر دەرگاکەدا ٠

٭٭٭

وادیارە لەسەر کۆڵانەکە ماوەیەکی زۆر ڕاوەستابووم ، چونکە کە ئاوڕی دواوەمدا کەسم لەبەر دەرگای ماڵەکەمان بەدی‌نەکرد ٠ ئەو دەستەی کە لە گیرفانی پانتۆڵەکەما بوو کەوتبووە گلۆفتنی پارچە کاغەزێکی بچووك ٠ کاغەزەکەم دەرهێناو خوێندمەوە : هەمان نامە بوو کە بڕیاری کوشتنمی تیا نووسراوبوو ٠ بەڵام ، چۆن تا ئێستا تێبینی ئەم ووشەیەم نەکردوە ؟ خۆ لە دە جار زیاتر خوێندوومەتەوە ٠٠٠ ئەمجا دۆزینەوەی نووسەرانی نامەکە ئەوەندە گران نی‌یە ٠ کاغەزەکەم توور هەڵدایە ناو جۆگەلەیەکی ئاوەوەو یەکسەر کەوتمە گڕ بۆ دۆزینەوەیان ٠

◉ ◉ ●

پاشماوەی : قانع و زەحمەت ٠٠

و گەنمدا ٠٠ تابلۆیەکی جوان نیشانی جوتیاران و خوێندەواران ئەدات ٠٠ ڕوونی ئەکاتەوە کە ئاغا چۆن ئەیان چەوسێنێتەوە و یاری بە ڕەنجی بێ‌وچانیان ئەکات لە پێناوی خۆش ڕابواردنی خۆیاندا لە هەڵبەستەکەیدا باسی ئەرك و زەحمەتی گەنم ئەکات لە چاندنیەوە هەتا سوور بوون و لە کوتایی دا تاڵان کردنی جوتیاری بێ دەرەتان و بە فیڕۆ چونی ڕەنجی ساڵێك ئارەق ڕشتن و هەڵڕەزین ٠٠ قانع لەو هەڵبەستەیدا وێنەیەکی تەواوی ئەو دیمەنانەی کێشاوە بە جۆرێ وەك فلیمێك نیشانی جوتیارانی ئەدات و کاری خۆی لە دڵ و دەرونیان ئەکات چونکە پارچەیەکی ڕاستی ژیانی پڕ چەرمەسەریانە ٠٠ (بۆ زیاتر ڕوون بوونەوە خوێندنەوەی هەموو بەرگی دیوانەکانی قانع پێویستە) ٠

بێینە سەرباسی ئەوەی بۆچی قانع گرنگی پێ نەدراوە ؟

قانع هەستیاری چینی چەوساوە و زەحمەتکێشەکانی کوردستانە ٠٠ ئەو چینەش تا ئیستا بایەخێکی ئەو تۆیان پێ نەدراوە ٠٠ ئەگەر چی زوربەی کومەڵی گەلی کوردمانن وە بناغەی کۆمەڵن ٠٠ قانعی بێ‌ناز لە بەر ئەوەی خاوەن سامان و کار بە دەستێکی گەورە نەبووە ٠٠ نووسەرەکانمان خستویانەتە پشت گوێ و بێ ئەوەی یادێکی بکەنەوە ٠٠ ئەتوانین بڵێین قانع هیچ لەو شاعیرانەی کە تا ئیستا چەند جارێك لە ئیسگە و ڕۆژنامەکاندا یادیان کراوە تەوە کەمتر نیە چ لە ڕوی هونەری شعر و ناوەرۆکی شیعرەوە ٠٠ ئەم لە یادچونەوەیەش پێشەکی ئەخەینە سەر کۆمەڵی نوسەرانی کورد و کۆمەڵە هونەری و ووێژەییەکان لە کوردستاندا و هەروەها نووسەرەکانمان ٠٠ تەنانەت تا ئیستا قوتابخانەیەك بە ناوی (قانع) ەوە ناو نەنراوە یا شەقامێك لە شاقامی شارەکانی کوردستان ئەو ناوەی لە سەر نەنوسراوە ٠٠ ئایا هوی چی‌یە ؟

نەك تەنها قانع بەڵکو زور شاعیری تریشمان لەو وێنەیە هەیە کە (مفتی توتنجی) یەکێکە لەوانە و ناوەکەی خەریکە کوێر ئەبێتەوە ٠٠

لێرە دا با بیبڕینەوە چونکە وا بزانم خوێنەری بەرێز تا ڕادەیەك لە مەبەستم تێ گەیشتوە لە لایەك ، لە لایەکی ترەوە قانع شایانی ئەوەیە کتێبی گەورە و دراسەیەی تەواوی لە سەر بنوسرێ ٠٠ وەکو ووتمان ماوەیەك لەمە و پێش کاك عەزیز دەرگای ئەم باسەی کردەوە ٠٠ من لەم ڕووەوە هەنگاوێك چومە پێشەوە ئیتر نۆرەی یەکێکی ترە ٠٠

پاشماوەی : خادمو بێخود ٠٠

مەڵێن کۆیی نەژادە بەس بفەرمون
کە خەڵقی جەنەت المأوی‌یە خادم
بەخێ خێی خەطی مەشقی ابن‌و موقلە
بەئەلف ئەلفی هەزار ئیملایە خادم
نەوەك هەر دالی دالی دیقەتەو بەس
چلیشی میمی صەد مەعنایە خادم
لە نوری شەمس الدین گەر مونعەکیس بوو
لە فەیضی شیعری مەولانایە خادم
چەمەولانا جەلال الدینی رومی
کە ڕۆژی مەحضەر ئەو وەك چرایە خادم
لە عیلمی باغەوانی مەثنەویدا
ریاضی مەعنەوی ئارایە خادم
لە زەهری ماری غەیبەت‌چۆن ئەترسی
کە تریاکی حضوری لایە خادم
خودا حەز کا لە گەل‌جیرانی پاکی
لە زومرەی بەرزی ئەهل اللەیە خادم
دەوامی بێ بەقەت عومری کوری خۆی
هەتا شیعری لەسەر دونیایە خادم

(١) هەر چەندە ئەم هۆنراوەیەی بێخود لە لاپەرە (٤٦) دیوانەکەی دابلاو کراوەتەوە بەڵام بڵاوکردنەوەی بە پێویست دەزانم چونکە کەمێك جیاوازی هەیە لە نێوانیاندا ٠

وە هەروەها ماموەستا محمدی ملا کریم نوسیویە کە بێخود ئەم هۆنراوەی بۆخادم السجادەی کەرکوك نوسیوە ، بەڵام وەك لە لاپەرە(١٨١) دیوانەکەی خادم دا نوسراوە هۆنراوەکە بۆ ئەم خادمە یە کە باسی لیوە دەکەین بروانە دیوانی بێخود ـ محمدی مەلا کریم ل٤٦ ٠

پاشماوەی : عشقی ٠٠٠

واتا : من فلان مەلا نیم تێ‌و ثێ‌و جیم بە منالەوردە بخوینم دایکی گەردون ئەگەر منی نەبوایە (نەزۆك) ئەبوو ٠

لەسەر بلندی‌و نەفس بەرزیا وتویە :

(تو بفرمانده اوضاع کنون میخندی ،

من بفرمانده

(کن فیکون) میخندم ٠

واتا : تۆ بە فەرماندەی چونیەتی ئیستا پێ‌ئەکەنی ، من بە فەرماندەی (کن فیکون) پێ ئەکەنم ٠

لە سەرەمەرگە کەیا ئەم شیعرەی داناوە :

(بگو بخصم کە عشقی شهید شد اما

هزار عاشق

شوریدە جای آن گیرد)

واتا : بە دوژمن بلێن کە عشقی شەهید بووە بەڵام هەزار عشقی شۆڕشگێر جێگای ئەو ئەگرێتەوە ٠

عشقی نەی ئەتوانی بەرامبەر بە دەس وەشاندن‌و زوورداری مل هورانەی فەرمانرەواکانی ئیران بە سەر خەڵکا دەسە پاچەو بی دەنگ دانیشی وە هەمیشە پەردەی لە رووی نهینی‌یە خوێناوی‌یەکانی کاربەدەستانی ئیران لا ئەدا ، وە زور جار ئە شوینە گشتی‌یەکانی تاران‌و ئەسفەهان‌و هەمەدان‌و شارەگەورەکانی ترا قسەی‌بو خەلك ئەکردو پەلاماری سیاسەتی چەواشەی حوکمی دژ بە کۆمەڵانی خەڵکی ئیرانی ئەدا ، وتارەکانی خویناوی‌و گەرم بوو ، لە سەر هەڵویستی سەختی پر لە ئازایەتی خۆی بەرامبەر بە مۆر کردنی پەیمانی ١٩١٩ زاینی لە نیوان ئیران‌و ئینگلیسدا کە ئەیویست ئیران ببەستێت بە پاشکوی کومپانیا نەوتەکانی بەریتانیاوە ، لەسەر فەرمانی (وثوق الدولة)ی سەرەك‌وەزیرانی‌ئەو سەردەمەی ئیران بۆ ماوەیەك زیندانی کراوە ٠٠ ئەم شاعرە زور بە دەسکورتی ژیاوە ، ژیانی بەستراوبو بە یارمەتی باوکی‌و بنەماڵەکەیان‌و براداران‌و هاوڕێ ئازادیخوازەکانی‌و ئەو دەرامەتانەی کە لە نومایشەکانی خۆیا دەسکەوتی ئەبوو ٠٠

لە سەر دەمی سەرەك وەزیرایەتی (حسن پیرنیا) کە نازناوی (مشیر الدولة) بوو ، گراوە بە سەروکی شاروانی ئەسفەهان بەڵام نەیکردووە ، جاریکی تر ڕیگای درایەوە بو دەرکردنی ڕۆژنامەکەی خۆی کەناوی (قرن بیستم) بوو ، لە هەشت لاپەرەی بچوکا ، بەڵام لە یەکەم ژمارەیا داوای هەڵوەشاندنەوەی (قەراردادی) نیوان ئێران‌و بەریتانیای کرد ، بەو هۆیەوە ڕێگای دەرچونی دیسانەوە لێ گیرایەوە‌و داخرایەوە ٠

٭٭٭

لە بەرەبەیانی دوهەم ڕۆژی مانگی حوزیرانی ساڵی ١٩٢٤ زاینی بەرامبەر بە (١٢) هەمین ڕۆژی (تیرماە)ی ساڵی ١٣٠٣ هەتاوی لە قەلەندەرخانەکەی خویا کە لە تەنیشت دەروازەی دەوڵەت بو لەسەر ٣ ڕێگای سوپاسالار لە کۆڵانی قطب الدولة لە سەر فەرمانی دەرباری بنەماڵەی پەهلەوی بە گوللەی چەند بەکریگیراویك پێکراو بە بریندار برا بۆ نەخوشخانەی شاروانی ٠٠ لەپاش چەند کەژمێرێك بەسەربردنی ڕۆژگارو ژیانی بریندار گیانی پاکی بەبەهەشت شاد بوو ، چووە ریزی شەهیدەکانی تری کوردستانەوە ٠٠ تەرمەکەیان بەریزەوە گواستەوە بۆ بیشانگای (دڵتەنگی گشتی) کە کۆمەڵیکی زۆر چاوەڕوانی بەرێ کردنی تەرمەکەیان ئەکرد ٠٠ لەوێوە بردیان بۆ مزگەوتی (سوپاسالار) ٠٠ بۆ سبەینی تاران شڵەژا ، بە سەدان هەزار ڕەش‌و ڕوت‌و زەحمەتکێشە هاوبیرەکانی لەگەڵ زوربەی نوسەرانی‌ڕۆژنامەو گۆڤارەکان‌و نیشتمان پەروەرانی ئیرانی لەگەڵ تابوتەکەی بەرێ کەوتن تەرمەکەیان برد بو گۆرستانی (ابن بابویە) کە فرسەخێك لەتارانەوە دورە لەوێ نێژرا ٠٠ تاماوەیەك ڕۆژنامەو گۆڤارەکانی تاران‌و شارەکانی تری ئیران دڵتەنگی خویان دەرئەبڕی ٠

بەم ناوونیشانانەی خوارەوە لە ڕۆژنامەو گۆڤارەکانی ئیرانا شیوەنی بۆ کراوە :

١ ـ مەرگی عشقی ـ محمد تقی بەهار (ملك الشعرا) ٠
٢ ـ خوینی بی گوناه ـ رەحیمزادەی سەفەوی ٠
٣ ـ عشقی شەهید ـ سید حسن مدرس ٠
٤ ـ شەهیدی بی گوناه ـ عبدالعلي أديب برومند ٠
٥ ـ مرو عشقی ـ معظم السلطنة
٦ ـ شاعری تازە رویشتو شعری تازە مرد ـ محمد تقی بەهار ٠
٧ ـ دەردی عشقی وەتەن ـ محمد حسین شەهریار ٠
٨ ـ سەرچاوەی وتار ـ محمد هاشم میرزا ئەفسەر ٠
٩ ـ تۆلەی سروشت ـ کاظم رجوی ٠
١٠ـ عشقی قرن بیستم ـ فرخی یزدی (بەریوە بەری ڕۆژنامەی تۆفان) ٠
١١ـ گولزاری شیعرو وتار ـ سید هادی حایری ٠
١٢ـ کوچی دوایی ـ عباس فرات ٠
١٣ـ کوژراوی عشق ـ سید مهدی حجازی ٠
١٤ـ عشقی شۆڕشگێر ـ موسی پەروانە ٠
١٥ـ عشقی دۆست ـ خاتو زاهرە خوسرەوی ٠
١٦ـ ڕەنجی دوری ـ علی اکبر سەلیمی ٠

٭٭٭

زیاد لەمانەش ژمارەیەك لە (دەستەی ئەقلیات) شیوەنیان بۆ کردووە ٠

بەرهەمە چاپکراوەکانی ئەم شاعرە بەناوی (کلیات مصور عشقی) بە زمانی فارسی بە هونراوەو پەخشان لە ناو بەرگیکی گەورەدا لە (٤٥٤) لاپەرەدا لە مانگی شەهریوەری ١٣٤٤ هەتاوی ، بەرامبەر بە مانگی ئەیلولی ساڵی ١٩٦٥ زاینی بە سەرپەرشتی نوسەری ناسراو (علی اکبر مشیر سەلیمی) لە چاپ دراوە ٠

یاد کردنەوەی ئەم شاعرە کولنەدەرە پیشکەش بێ بە چینە زەحمەتکێشەکانی ئیران ٠

بو نوسینی ئەم باسە سوود لە چەند سەرچاوەیەکی چاپەمەنی فارسی وەرگیراوە ٠

نەورۆز

دیار دوسکی

نەڤرۆز چەژ نەی وەلات
نەڤرۆز جارەکا دی هات
نەڤروز نەهاتی‌یە بێ خەبات
ئاگرێ کاوەی هلکەن لئەردی شین
کوردسان نەڤروز بونە خەلات
ئەردێ لێ چووین جو خوین
ئەردێ مە بۆ پێشکیش کری ژین
ئەردی کوردستانا مە یا شرین
خۆینا خۆ رشتن ئەڤان مێرا
چوون بۆ مرنێ وەکی شێرا
ژین لشکەفتا نە لباژێرا
خۆ نەفروتن بدینارو زێرا
دەیکا شەهیدی بەس بکەگری
ئەوی بخوینا خۆ چرا یی‌هەلکری
ڕێیا ئاری یابۆمە رون کری
ساخە دولێ مللەتی دا ئەبێژە یێ مری
کوترکا ئاشتیێ بفرە لهنداڤ چیا
کوترکێ بفرە ، لهنداڤ مێرگ وکانیا
ئاشتیێ بەلاڤ بکەلسەر دفنا یێ نەفیا
ئاشتێ بۆ مللەتی ئێکەژهیڤیا

پاشماوەی : بەبۆنەی ساڵی بە گژاچوونی ٠٠٠

بونیشیان وەك مروڤ ، وە ژیانیان لەسەر ئەو خاکەی خۆیان‌و باو باپیریان چاویان تیا کردوتەوە ٠

مرۆڤی ڕەش لەو وولاتەدا ، کە وولاتی خۆیەتی هاتو چۆی لە شارێکەوە بۆ شارێکی تر « بە پسوولەی ڕێگادان » نەبێت کە دەسەڵات داریەتی ڕەگەز پەرست ئەیداتی نابێت ،ڕەشێك لەدێ یەکەوە بیری بۆ کارگەیەکی دوور یان بۆ ناو شار ئێش بکات قەدەغەیە خێزانەکەی لەگەڵ خوی بەرێ هەتا ئەگەر بە درێژی ژیانیش نەگەڕێتەوە ، دانیشتنیان لە سینماو چێشت خانەو شوێنەکانی ڕابواردن لە گەڵ سپیەکانا قەدەغەیە ٠

وە نەبێ حکومەتی ڕەگەز پەرستی خواروی ئەفریقا هەموو ئەم‌کارو بارانە بەدزیەوە یان لەژێر پەردەوە بکات ،بەڵکو بەئاشکراو لەبەر چاو گویێ هەموو جیهان ، وە هەموو بریارو نارەزای دەربرینێکی نەتەوە یەکگرتوەکان لە لایەن ئەم حکومەتەوە پێ‌شیل کراوە ، وە وولاتە سەرمایەدارەکانی ڕۆژئاواش بە دزی‌و بە ئاشکرا یارمەتی ئەدەن ٠

کەواتە ، چارە ؟

بەرامبەر بەم نارەوای یە وە بەرامبەر درندیەتی حکومەتی خواروی ئەفریقا بێ‌گومان ئەو گەلە چەوساوە یە ڕزگاری‌و سەربەست بونی

لە « پارانەوە ، یان نووسراوی نارەزای ، یان بریارە تەنیا بە مەرەکەب نووسراوەکانا نابینێ » ٠

هەتا ئەگەر لەوە بەریش هیوایەك بەم کارانە هەبوبێ ئێستە وە لەم بارە نوێیەی مرۆڤی ئەم سەردەمە تیا ئەژێ ، شورش‌و توندو تیژی بەکار هێنان باشترین وەڵامە بو هەرکاریکی زۆر دارانەی ڕەگەز پەرستەکان ، وە ئەفریقایەکان هەستیان بەم ڕاستیە کردوە ، بۆیە کەوتونەتە بەکار هێنانی توندو تیژی بۆ بەرپەچ دانەوەی سیاسەتی ڕەگەز پەرستی‌و درندایەتی هەڵگرانی ئاڵای ئەو سیاسەتە ، دوای ئەمەش بۆ مرۆڤی ئەفریقای ڕوون بوە وە بەکار هێنانی ئەم توندو تیژیە بەتەنیا ڕێگایە بۆ سەربەست بونی ، هەروەك «ڕۆی مۆباتۆ» کە یەکێکە لە پێشەواکانی ئەفریقا لە نووسراوی ٠

« لەشاری کابەوە »

بەم مانایە ئەڵی :

(هاووڵاتیەکی ئەفریقای باوەڕی بەوە نەبوە توندو تیژی ڕێگایەك بێ بۆ تامین کردنی مافەکانی ، بەڵام ئێستە گەیشتوتە بارێك ناتوانێ توندو تیژی لەگەڵ بەکار نەهێنێ ، ئێستە بەهیچ جۆری ئامادە نیە مل کەچ بێ‌و کرنوش بەری ، بەڵکو پاشەڕۆژی خوی‌و نەتەوەکەی لەلا گرنگە بە بەرێگای خەبات با ئەو ڕێگایەش پیویستی بە بەکار هینانی هەر جۆرە توندو تیژیەك بێت » ٠

وە لە کۆتایا :

ئەم ڕاستیە خۆیی سەلماندوە « بەکارهێنانی توندو تیژی شۆڕشگێرانە دژی ڕەگەز پەرست‌و ئیمپریالزم » کە ئەویش لە لولەی تفەنگایە ٠٠ وە ئەمە فەرمانی میژوی خەباتی مرۆڤە بۆ سەربەستی ٠

سەر چاوەکان :

١ ـ ئیمپریالزمی ئەورووپایی‌و ئەفریقا لە سەدەی نوێ دا ـ دکتور زاهر ریاض ٠
٢ ـ جیاوازی ڕەگەزایەتی لە خواروی ئەفریقا ـ دکتور فواد محمد ٠
ڕەگەزو گەلان ـ ولیم بۆید ـ وەرگیری بۆ عەرەبی ابراهیم عبود ٠
٤ ـ جیاوازی ڕەگەزایەتی لە خواروی ئەفریقادا لە نێوان بیرو جێبەجێ کردنیا ـ صلاح الدین حسن ٠

عبدالله عباس

institut kurde de paris

لە ئاسۆی ئەرخەوانیدا

سەلیس

نامەی باوكێ لەبەردەستمایە ....
كورەكەی لە شەشی سانەوەیو كچەكەشی لە پێنچی سانەوەی یە .
ئەڵێ .... ڕەووشتی منالەكانمتان تێكداوە ...
● باوەڕیان بەهیچ نەماوە !!
● ئێوە روخێنەرن !!
● چەپڕەویتان خزمەتی كورد ناكات ....
بێلایەنبن چاكترە ...!!
دووا هیوایشی :
● چیتر باسی یاخیبوونو دژایەتی كردنی كۆن نەكەن !!

بەراست نامەیێكی دڵـ خۆشكەر بوو ....
تەنها كەموكوری ... نەبوونی (بسم الله الرحمن الرحيم)ێك لەسەرەتای نامەكە .
هەرچی چونێك بێ ... مامۆستای بەرێز ...
ئێمە ڕەووشتی منالەكانتمان تێكنەداوە ، نەك هەر ئەمە ، بەڵكو هەر ڕەووشتیان تێك نەچووە ... تەنها ئەوەیە وەكو تۆ ڕەفتار ناكەن ... وەكو تۆش سەیری جیهانو ڕووداوەكانی ئەمرۆمان ناكەن ...
چارچی یە مامۆستا ... ئەمە حوكمی مێژووە .
● باوەڕیان بەهیچ نەماوە .... بەراست ئەمە سەركەوتنێكی گەورەیە ...
باوەڕنەمان بەهیچ شتێك .. خۆی لەخۆیدا باوەڕێكە ..
ناسینێكی حەقیقەتی قسەی زلو دروشمی بریقەدارە ..
ناسینێكی حەقیقەتی باوەڕەكانی پێشوویە ، كە نەیانتوانیوەو ناتوانن چارەسەری گیروگرفتەكانی ئینسانی هاوچەرخ بكەن ..
ئەمە سەرەتای دۆزینەوەی راستی یە ..
سەرەتای هەنگاونانە .. بەرەو پێشەوە .
● ئێمەی روخێنەر ..
مامۆستای بەرێز .. ئێمە هەوڵ ئەدەین روخێنەربین !
هەوڵ ئەدەین هەموو ئەو بتانەی دروست كراون ووردوخاش كەین هەوڵ ئەدەین هەموو ئەو جۆرە ڕەووشتو خوو بیروباوەڕە كۆنو كۆڵەوارانە .. هەموو ئەو دیوارە ڕەشانەی دروست كراون لەنێوان مرۆڤدا .. هەموو ئەو كۆسپو تەگەرانەی لەرێگەی ئینسانی كوردا دروست كراون ..
هەموو ئەمانە بڕوخێنین ، ووردوخاشیان كەین .. رایانماڵین ... ، ماومانە روخێنەربین .. جارێ هەوڵ ئەدەین .. ئەم كەلاوە كۆڵەوارە هەر ئەرۆخێ ..
مامۆستا .. ئەمەش حوكمی مێژووە .
● چەپڕەوێتی ..
نازانم مامۆستا (راستڕەوێتی) تائێستا چارەسەری چ تەنگو چەڵەمەی میللەتەكەمانی كردووە ، چی گۆڕینێكی بنەڕەتی لە ژیانی ئادەمیزادی كوردا كردووە .. جگە لە سڕكردنی هێزو توانای بەقسەی زلو دروشمی زرنگاوو بەڵێنی پڕشنگدار .
چەپڕەوێتی .. پەردە لەرووی ئەم واقیعە تفتو تاڵە هەڵئەماڵێو رووە راستەقینەكەی پێشانی خەڵكی ئەدات ، بێداریان ئەكاتەوە بۆ ئەوەی دووبارە سەیری كۆمەڵی خۆیان بكەنو چارەسەری بنەڕەتی گیروگرفتەكانی بدۆزنەوە ..
دژایەتی كردنی چەپڕەوێتی لەم چەرخەدا ، دژایەتی كردنی پیرۆزترین بزوتنەوەی ئادەمیزادە بۆ دروست كردنی جیهانێكی نوێ .. جیهانێك .. كە ئازاردانی نەتەوایەتیو چەوساندنەوەی چینایەتی تیایا نەبێ ..
مامۆستای بەرێز ..
ئەم هەڵوێستەی تۆ سەیر نیە ..
بێگومان تۆ دژایەتی هەموو بزوتنەوەیێكی نوێخواز ئەكەی وە بێگومانیش هەر بزوتنەوەیێكی نوێخواز نەوەی نوێ ئەگرێتە باوەش خۆیو ڕەهبەری ئەكات بۆ دۆزینەوەی رێگای راست .
ئەم كێشەیە .. بەنەمانی لایێك كۆتایی پێ دێت .. ئەو لایەش مامۆستا .. منالەكانت نین ..
ئەمەشیان حوكمی مێژووە..
● بێلایەنی ..
قوربان ..! لەم چەرخەدا.. دوو بەرەی سەرەكی هەن ، یەكێكیان تۆ ئەگرێتەوە ئەوی كەیان منالەكانت ..
هی تۆ بەرەی كۆنەپەرستو دژی هەموو پێشكەوتنێكی ئادەمیزادە ..
ئەوی كەیان .. نوێ خوازو دژی هەموو كۆنی كۆڵەوارەو ئەیەوێ ئادەمیزاد لە بەندو كۆتی دیلێتی رزگاركاو بەرەو پێشەوەی بەرێت ..
بێلایەنی .. كە دروشمێكی زرنگاوەو دروست كراوە بۆ هەڵخەڵەتاندنی جەماوەر .. خزمەتی كۆنەپەرستان ئەكات .
چونكە .. جموجۆڵو توانای لایێكی فراوانی كۆمەڵانی خەڵك بەناوی (بێلایەنی) سڕ ئەكات لەكاتێكا كە بەرەی نوێخواز پێویستی بە هەموو تواناو هەوڵو كۆششی جەماوەر هەیە، بۆیە تەنها بەرەی كۆنەپەرست كەڵك لەو بێلایەنی یە (خەیاڵ پڵاوە) وەرئەگرێ .
لەبەر ئەمەشە ..مامۆستای بەرێز ، ئێمە بێلایەن نینو بێلایەنیش نابین ..
مامۆستا .. تۆو منالەكانت.
دوو دونیای جیاوازن..دوو دونیان كە مومكن نیە بگەنە یەكتر ، مومكن نیە تاسەر پێكەوە بن ..
هەر هەوڵێك بۆ یەكخستنی ئەم دوو دونیایە .. خۆ هەڵفریواندنە .. (بەئاشتی پێكەوە ژیان) یش ..دروشمێكی قەبەیە ، ناوەڕۆك پووچەڵ .. كە خزمەتی تۆ ئەكاو بەس .. خزمەتی كۆنەپەرستانو داڵەرەشەكانی جەنگو ئاژاوە ئەكات .. درۆیێكی ئێجگار زلە.. تەنانەت تۆو منالەكانیشت لەو كێشەیە رزگار ناكات ؟!!

لاپەڕەیەكی سەربەست

بەسەرپەرشتی : نوری حەیران

مانسۆنی تەڵەكەباز

لە مانگی ئابی ساڵی ١٩٦٩وە ناوی شارلس مانسون بۆتە بنێشتە خۆشەی ژێردانی دانیشتوانی ئەمەریكاو ناوبانگێكی وای پەیداكردوە كە زۆر كەم كەس هەیە لەو وڵاتە نەی ناسیبی .. ئەویش نەك لەبەرئەوەی سەرەكی دەستەی هیپیزەكانە ! وە یا لەبەر ئەوەی داوای پێغەمبەرایەتی ئەكاتو خۆی بە كوڕی خوا دائەنێتو ئەڵیت .. موسیقی چەرخی تازەمو هاتووم مرۆڤایەتی رزگاركەم ..

بەڵكو ئەو ناوبانگە گەورەیەی لەو تاوانەوە دەست كەوت كە لە مانگی ئابی ٦٩ دا بەفەرمانو راسپاردەی ئەم كرا .. ئەویش كوشتنی شارون تیتو شەش لە هاورێكانی بوو بەدەستی سێیان لە دەستەی شارلس مانسۆن ، ئەم تاوانە لە هەموو ئەمەریكادا دەنگی دایەوە ، لەبەر دووشت .

یەكەم لەبەر ئەوەی شارون تێت ئافرەتێكی ناسراو بووو وەیەكێ بوو لەو مومەسیلانەی لە هۆلیودو سینەمای ئەمەریكادا ناوبانگی هەبوو .. دووەم لەبەر ئەوەی تاوانەكە زۆر بەدڵ رەقیو .. بێ بەزەیانە كرابوو ..

شارلس مانسون .. (٢٢) ساڵی لەو ٣٦ ساڵەی تەمەنی لە بەندیخانەكانی ئەمەریكادا بردۆتە سەر بەهۆی دزی ئوتومبیلو تەڵەكەبازیو بەرەڵایەوە .. ئەم ژیانەی كارێكی ئەوتۆی كردۆتە سەری كە رقی لە هەموو كەس بێتو خۆشەویستی لە دڵانەمێنێت ..

لە ساڵی ١٩٦٧ دا رووی كردە كالیفۆرنیا لەوێ توانی دەستەیەك لەدەوری خۆی كۆكاتەوەو ناوی هیبیزیان لە خۆیان نا ، ئەو دەستەیە زوربەیان ئافرەت بوون . كاتی ژمارەی تاقمەكەی گەیشتە (٢٠) كەسێك بە ئوتومبیلێكی دزراو رویان كردە لوس ئەنجلس لەوی لە جێگایەكدا جێگیر بوون كە

لەوەو پێش وێنەی سینەمای تیادا ئەگیرا ، ئەوێیان كرد بە جێگایەكی هەمیشەییان ..

شارلس مانسون بەوە تاوانبار كراوە كە گویا ئەم تاوانەیدا ویستویەتی جڵەوی ئەمریكا بگرێتە دەست خۆی ، ئەویش بە هەڵگیرساندنی شەڕێكی خۆ بە خۆیی لە ناو رەشو سپیكانی ئەمەریكادا .. وە مانسون ئەو باوەرە تازانەی بڵاوی ئەكردەوە لە ناو دەستەكەیدا كە پێی ئەوتن « خێزن » ئەوەیە « خەڵكی رابوردویان نی یە گشت

گیانێكی ئازادن لە خۆشەویستیدا ئەژیەتو لە خۆشەویستیو ئەمرن » .

یەكێ لە پسپۆرەكانی زانیاری دەروون دەربارەی ئەڵقە لە گوێیەی دەستەكەی مانسون وتوویەتی .. ئەو دەستەیە نەیان توانیوە قەناعەت بەحەقیقەت بینن وراستی ئەو پیاوە هیچو پوچە بزانن كە زوربەی ژیانی لەبەندیخانەكاندا بردۆتەسەر لە پێش ئەوەدا دەستیان بەسەردا بگرێت .

لەم گۆشەیەوە

● نەورۆز .. یادی ئەوڕۆژەیە كاوەی چەوساوەی كورد قوڵی یاخێتیو شۆڕشی هەڵماڵی دژی زوڵمو زۆرو چەوساندنەوە، بەمە ئەوداستانە پڕلەشانازی ـ یەی بەجێهێشت كە ئێمەی كورد بە ئەوپەری سەربەرزیەوە لە دەوری یادی ئاگرە سووتێنەرەكەی ئەوشورشە هەمووساڵی ئەی گێرینەوە ..
● چەند میللەتێكی ژێر دەستەو داگیركراو ئازاو كۆڵنەدەربێت چەند ئامادەی ئەوەبێت قوربانی بدات بۆ سڕینەوەی لكەو خەوشی ئەوژێردەستێتی یەی ، چەند ئامادەی تۆڵەی ساندن بێت .. داگیركەرانو چەوسێنەران ئەوەندە دڕ ترو ناڵەبار تروزەرەرمەندە تر ئەبن ..
● بۆیە دوژمنانی نەتەوەی ئێمەی كورد ، هەتا رادەی شەق بردن رقیان لێمانە ، هەرلەبەر ئەوشە بە هەموو هێزو توانایانەوە ئەیانەوێت چەپۆكی قایمتر بەسەرماندا و زنجیری دەستو پێمان زیاتر شەتەك بدەن ، هەتا ئەوڕادەیەی زاتی ئەوش بكەن مێژۆمان بگۆڕنو جەژنە نەتەوەیەكانمان بە ئەفسانە ناوبەرن .
● رۆژی نەورۆز ئەگەرچی ئەو ئەفسانەیەبێت كە دوژمنانی نەتەوەكەمان ئەیدەن بەگویماندا ..وەیا ئەو یاخیبوونو شورشە بێت كە ئێمە باوەڕمان پێی هەیە.. هەمان وشەی پیرۆزە لە دڵی هەموو كوردێكدا وا جێگیرە كە بە درۆو دەلەسەی هەموو دوژمنانمان نەسڕێتەوە ..چونكە بەلای ئێمەوە یادی سەركەوتنو مژدەی جوانیوخۆشیو پیتو بەرەكەتە . مژدەی ڕووناكیو بووژانەوەو كۆششە .
نەورۆز لەلای ئێمەی كوردمانای پیرۆزیو هیوا بە رۆژێكی نوێی پڕ بەختیاریترە .. بۆیەهەموو ساڵی ئەگەر لە ناو گەڕوی ئاگرە كەشدابێت هەریادی ئەكەینەوە .

نوری حەیران

كەم كردنەوەی تینی تیشك

زۆر كارەساتی خڕبەیەكادانی ئوتۆمبیل لەكاتی شەوا لە ئەنجامی ئەو تیشكە بەتینەوەیە كە شوفێرەكان لە گلوپی ئەو ئۆتۆمبیلانەوە بەرچاویان دەكەوێت كە بەرەو رویان دێنو بەشەوارە ئەكەون ..
بۆ چارەسەری ئەم كارە یەكێ لە كۆمپانێكانی بەریتانیا جیهازێكی تایبەتی دروست كردوە بۆ ئەم مەبەستە .. جیهازەكە بە شوشەی پێشی ئۆتومبیلەوە بەند ئەكرێت بەهۆی نەزگەیەكەوە ، بۆ شەو بە كار دەهێنرێتو جیهازەكە شەوقێكی بنەوشەیی پەخش ئەكات تینی ئەو شەوقە سپیو زەردانە ناهێڵێت كە لەچاوی شۆفیر دەدات .. بەمە شوفیر بە چاكی دەبینێتو چاوی بەشەوارە ناكەوێت ..
●

هەندێ لە كۆمپانێكانی تەكنەلۆجی لە ئەڵەمانیای رۆژئاوا ئێستا خەریكی لێكۆڵینەوەی دروست كردنی شەمەنەفەرێكی فرۆكن ، كە خێرایی ئەو شەمەنەفەرە ٣٠٠ هەتا ٥٠٠ كیلۆمەترەیە لە سەعاتێكدا .

شەمەنەفەرێكی فڕۆك

واتە ئەتوانێت ماوەی نێوان شاری هامبورگو میۆنیخ لە نزیكەی دوو سەعاتدا ببڕێت .
وا چاوەروان ئەكرێت لە ساڵی ١٩٨٥ دا ئەم جۆرە شەمەنەفەرە بكەوێتە ئیشكردن، ئەگەر هاتو حكومەتی ئەڵەمانیای رۆژئاوا گوێڕایەڵی بۆ ئەو كۆمپانیای تەكنەلۆجیانە بكات ..

یەكێ لە كۆمپانیا پیشەسازێكانی ئەڵەمانیا بەگەورەیی نمونەیەكی شەمەنەنەری دوازۆژی دروست كردوە كە ئەو جۆرە شەمەنەفەرە بەسەر بای پەستراوەدا ئەڕۆن چونكە ئەوەندە خیرا ئەبێت ئەم جۆرە خەتەی ئاسنینانەی ئێستا لە ئەڵەمانیا بەكاردێت بەرگەی ئەوخیرایی یە ناگرێت ..

یاداشتی دیاریەكی مامۆستا شوكری

مامۆستای بەرێز كاك ئەحمەد شوكری
دڵخۆشین شیعرت چاوی هەڵبڕی
دیاری پێنجینەی شۆڕشی بەرێز
گەیشتە دەستمان مێشكی كرد بەبێز
ئەی خوای قەڵەمو خۆش خوانی باخان
خوێندرا دیوانت ، لایبرد گشت داخان
پیری نەترسی رۆژی زوڵمو زۆر
راستی دەرئەخەی هەر بەچەشنی خۆر
تیشكت بەرمانكەوت ، هێنایە چووڵە
رەحمەت لە شیرت چەند بیرت قووڵە
داوای هاوكاری لە خوا ئەوەیە
عمرت درێژكات بۆ ئەم نەوەیە

هاوكاری

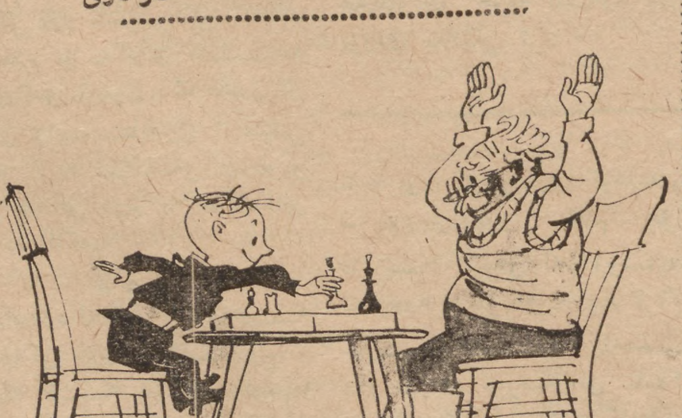

منداڵ : فرسەتی چاكە ..!!

تەقینەوە ..

میلین دیمەنجۆ یەكێكە لە رووە ناسراوەكانی سینەمای

ژێر ناوی « تەقینەوە » دایە كە فەرنسی ، دوا فلیمی ئێستای لە ماوەیەك لەمەو بەر وێنەی ئەوفلیمە تەواو بووە ، زووربەی وێنەكانی ئەو فلیمە لە قەراغ دورگەی سەقلیە گیراوە ..
وە بۆیەكەم جاریش شۆخە كچی كەنەدا میشیل ریشارد بەشداری لەگەڵ میلیندا كردووە لەو فلیمەدا ، كە ئەو كچەش بە ئافاتیك دائەنرێت لە نازو دولبەریدا ..
فلیمی تەقانەوە لە دەرهێنانی ماك سیمانۆنە كە ئەمیش مێردی میلین دیمەنجۆیە بۆیە بە فلیمەكە وتراوە فلیمێكی خێزانی یە .. بابەتی فلیمەكە پۆلیسی یە ، چیرۆكەكەی لە سەر گەڕان بەدوای هەندێ خشڵی دزراودا ئەبڕێتەوە .

ئافەرینیان بۆ بكەن

سەعات حەوتی بەیانیی ٢٣-٣-١٩٧١ .
دەستم برد بۆ میلی ڕادیۆ كەو خستمە سەر لەندەن .
هەواڵی یەكەمی ئەمە بوو :
ـ ئەمەریكایی یەكان بۆ ئەوە ئەجەنگن كە پەردە بە رووی پاشەكشەی ڤیتنامی یەكانی خوارەوەدا بدەن .
هەرخوا خوای ئەوەم بوو زوو كورتەی دەنگوباسەكەی ببڕێتەوەو بێتە سەر درێژی یەكەی .
ڤیتنامی یەكانی خوارەوە ، یا بە واتەیەكی وردتر ،چڵكاو خۆرەكانی ئەمەریكاو ئەمەریكای ئاغایان ، سێ بنكەیان بەدەستەوە ماوە لە هەموو ئەو ناوچانەی لاوسدا كە داگیریان كردبوو .. لە (٢١) هەزار سەربازەی كە هێرشیان بردە سەر لاوس ، تەنها (٩) هەزاریان ماونەتەوە . هیلیۆكۆپتەر بە هەڵەداوان سەربازە شەكەتە تێك شكاوەكانی ڤیتنامی خوارووئەگێرنەوە بۆ وڵاتی خۆیان .. (٦) هیلیۆكۆپتەری ئەمەریكا بەردراونەتەوە .
بەم چەشنە ڕادیۆكە پڕ بوو لە مژدەی خۆش ..
ئەوەم كەوتەوە یاد كە چەند ڕۆژ لەمەوبەر كاربەدەستێكی گەورەی وەزارەتی بەرگریی ئەمەریكا . وەك ڕادیۆی دەنگی ئەمەریكا گێڕایەوە ـ وتی : هێرشەكەی لاوس بە ئامانجی خۆی گەیشتو دەربەندی هۆشی مین بۆ هەمیشە لەڕووی ئازووقەی ڤیتنامی سەرەوەدا گیرا كە ئەی نارد بۆ ڤیتكۆنگەكان .
وا ئەمرۆیش شۆڕشگێڕەكانی لاوسو ڤیتنام بەمجۆرە وەرامی درێژدادڕی كابرای ئەمەریكایی ئەدەنەوە .
ئافەرین ڤیتنام !
ئافەرین ڤیتنامی !
ئێوە ئەمرۆ ناوكورۆكی خەباتی سەختی ئەم چەرخەن. ئێوە دەنگی ئادەمیزادی ئەم چەرخەن .. ئێوە هەڵگری میراتی سپارتاكۆسو ، كاوەو، قولەڕەشەكانی ناو زەلكاوەكانی عێراقو ، كۆمۆنەی پاریسو ، شۆڕشی ئەمەریكاو ، لاوانی ئوكتوبەرو ، ڕەوتە گەورەكەی چینو ، قارەمانەتی یەكەی دیان بیان فۆن .
ئێوە بۆیە نابەزن ، چونكە لە مردن ناترسن .. سی ساڵە بە هەموو جۆرێك ژاپۆنو فەرەنسەو ئەمەریكا ئەتانكوژنو ئەتانبڕنو قەلاچۆتان ئەكەن .. كەچی مەعنای كۆڵدان نازانن ! ئێوە مەعنای ژیانی ڕاستەقینە تێگەیشتوون ، بۆیە لەپێناوی ئەو ژیانەدا ترسی مەرگتان لە دڵا نی یە ..
ئێوە بۆیە نابەزن چونكە بەڕاستی لە مەعنای (كێشە) گەیشتوون .. چونكە بەڕاستی (چەپ)نو بەڕاستی (ڕاست)تان ناسیوە ..
ئێوە بۆیە نابەزن چونكە وەك یەك پیاو ئەجەنگن .. كەستان بیر لە خۆی ناكاتەوە، ئەوەندە نەبێ كە (خۆی) بۆ (هەموو) بێ .. كە یەكێكیان لێ ئەكوژرێ وەك ئەوەی دائەنێن كە پەنجەیەكی ڤیتنام بریندار بووبێ ..
گەل یا ئەبێ وەك ئێوە بجەنگێ ، یا نابێ بەهیوای ئەوە بێ بە مرادی خۆی بگا .. من بێگومانم لەوە كە ئێوە سەرئەكەونو لووتی ئەمەریكا بۆ هەمیشە لە وڵاتی ئێوەدا ئەدرێ لە خۆڵو ، لە خاكی ئێوەدا لە خوێنی گلاوی خۆیدا
ـ محمد ـ

بروانە : ل ٧

Institut kurde de paris

هاوكاری
التضامن

ژماره – ١٢ – نرخی ٢٠ فلسه رۆژنامەیەكی هەفتانەی گشتییە دەزگای گشتی چاپەمەنیو بلاوكردنـەوە دەری ئەكات ٣ی نیسانی ١٩٧١

سەرەك كۆمار سەرۆكایەتی كۆبونەوەیەك ئەكات بۆ لێكۆڵینەوەی بودیجەی ٧١–١٩٧٢

سەرەك كۆمار كاك احمد حسن البكر سەرۆكایەتی كۆبونەوەیەكی فراوانی كردو كە ئەندامانی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆڕش وسەركردایەتی هەریمایەتی پارتی بەعسی عەرەبی سوشیالستو وەزیرەكانی تیا بەشداربون ٠

لەم كۆبونەوەیەدا لـە بودیجەی دەوڵەت بۆ سـالی دارای ٧١ – ١٩٧٢ كۆڵرایەوە٠

ئـەم كۆبونەوەیە پێنج سەعاتو نیوی تەواوی خایانو پاشماوەی لێكۆڵینەوە لـەمەسەلەیە خرایە كۆبونەوەكانی داهاتو ٠

وە سەرەك كۆمار بەر لـەمجارە كۆبونەوەیەكی تری بۆماوەی دوو سعاتە بەستبوهەر بۆ ئەم مەبەستە ٠

پێشمەرگە فەلەستینیەكان لەناو تەل ئەبیبا تەنگ بە سەهیۆنیەكان هەڵ ئەچنن

نۆكەرەكانی ئیمپریالیزم لە ئوردن هێرشێكی دڕندانە ئەبەنە سەر پێشمەرگە فەلەستینیەكان

هیزەكانی ئوردن بەردەوامن لە ئابلوقە دانی شاری عمانو بنكەكانی پێشمەرگەكـانی فەلەستین لە جرشو عجلون ٠٠وە سەرچاوەیەكی بزوتنـەوەی بەرگری ووتویە : هێزەكـانی ئوردن بە هەموو شوێنێـكی پایتەختدا بلاو بۆتـەوەو (ئا٠د٠ع) لە ئوردن ئەڵێ : باری ئەم شارە بەجۆری لـە ترسایە ، هەركـاتێ بێ ئەتەقێتەوە ٠

لەلایەكی كەوە پێشمەرگـەكانیش بینراون شوێنەكـانی خۆیان بەهیز كردوە بۆ بەرپەچ دانەوەی هەر كوتر پڕیـەك لەوانەبێ رووبات ، وەك دوێنێ پاش نیوەڕۆ تەقەیەكی زۆر لە نیوان فیداكارەكانو سـوپای ئوردندا لە عمان رووی دا بو ٠

ئەوەی شایانی باسە نزیكەی هەفتەیەك ئەبێت هیزە كۆنـە پەرستەكانی ئوردن كەوتنـەوە دەسـت دریژی نارەوایان بۆ سەر بزوتنەوەی بەرگری فەلەستین ئەم دەست درێژیانە لە بۆردومانی دەواری پـەنا بەرەكانەوە لـە ژوروی ئوردن دەستی پێ كرد ، لەوێشەوە بۆ بۆردومان كردنی بنكەكـانی پێشمەرگەكان لە شاری «اربد» وە گرتنی پێشمەرگەكـانو تەنگ پێ هەڵچنینیان ٠

ئەوی راستی بێ ئەمەبەشێكی ترە لەو پیلانە نارەوایـەی كۆنەپەرستو ئەڵقە لەگـوێ كانی ئیمپریالزم لەئوردن لـە ئەیلولی رابوردوەوە دەسـتیان كرد بەجێبەجێ كردنی ٠

ئەمەو : هـەموو هیزە ئازاد خواكانی ناوچەكـە بەتوندی نارەزای خویان دەربری بەرامبەر دەسـت دریژی نارەوای دەسـەلات ، داریەتی كۆنە- پەرستی ئوردن بۆ سەر ئەو پێشمەرگانەی كە هـەر ئەوان جێگای ئاواتی پاشە رۆژی گەلی فەلەستینی دەر بەدەرن ٠

كاك صالح مهدی عمـاش جێگری سەركۆماریو ئەندامی ئەنجومەنی سـەركردایەتی شۆڕش لە مەكتەبی رەسـمی خۆیدا لە ئەنجومەنی نشتمانی پێشوازی لە دوكتۆر لیغاردی وەزیری پیشەسازیەقورسەكانی هەنگاریاو وەفدەكەی كرد لـە رۆژی پێنج شەممەی رابردوودا وەلەم چاوپێ كەوتنەدا كە ماوەی سەعاتێكی خایاند دوكتـۆر سعدون حمادی وەزیری نەوتو كانەكانو سەرۆكی ئەنجومەنی بەریوەبەری كومپانیـای نەوتی نشتمانیدا ئامادە بوون ٠

پێشمەرگـە فەلەستینیەكان لـە « تـەل ئـەبیبدا »

پێشمەرگەكانی فەلەستین لە ناو جەرگەی شاری (تەل ئەبیب) دا چەند بزوتنەوەیەكی ئازایانـەیان بەرپا كـردوە ، یەكەمیان تەقینەوەیەكی بەهیز بوە لـە شەقامی – عمـل یزراعیل – ٠

قسـەكەریكی سـەربازی سەركردایەتی گشتی بزوتنەوەی بەرگری فەلەستین بلاوی كردەوە كۆمەڵی لە پێشمەرگەكـان تەقینەوەیەكی بەهیزیان لـە مستەودەعی دەرمانی كومپانیای – هابیك – بەرپا كردوە ٠

وە تەقینەوەیەكی تریش كە پێشمەرگەكان لە هەمـان شـەقاما بەرپایان كردوە لـە مستودعیكی تەختەیوە ٠

ئەمەو بەیانەكەی بزوتنەوەی بەرگری فەلەستینی ئـەڵی : پێشمەرگەكان توانیویشیانە هیرش بەرنە سەر دەوریـەكی سەهیونی دوژمن لە (جلیلی سەروو) وە چەند سەربازێكیان كوشتوە و بریندار كردوە ٠

وە لەجولانیش پێشمەرگـە عەرەبەكان رۆژی دووشـەمەی رابوردو كمینێكیان بۆ هیزی دوژمن ناوەتەوە ، لەئەنجـاما دوو دەبابەی دوژمنیـان سوتاندوە ٠

بێجگە لەمانەش لەخان یونس پێشمەرگەكان تەقینەوەیـەكی بەهیزیان لە لقیكی بانقێـكی ئیسرائیلی بەرپا كردوە زیانیكی گەورەی لێ دواوە ٠

ئەمەو قسەكەریكی بـەرەی میالی رزگاری فەلەستین بلاوی كردەوە كە جەنگاوەرەكـانی لەگەڵ پەلێكی هیزەكـانی « عاصفە »دا چون بەگژ هیزیكی سەهیونیەكانا لـە ناوچـە (حۆلە) ٠

رویتر ٠ ئە٠ش٠ ئا٠د٠ع

عماشو شیخلی لـە بەسرا ئەگەڕێنەوە

دوێنێ شەوی رابوردو كـاك صالح مهدی عماش جێگـری سەرەك كۆمـارو ئەندامی ئەنجومـەنی سـەركردایەتی شۆڕش لەبەسراوە گەڕایەوە بۆ بەغدا دوای ئەوەی بەشداری ئاهەنگی كردنەوەی میهرەجانی مربدی كرد ٠

بەهەمان فرۆكە كاك عبدالكریم شێخلی ئەندامی ئەنجومـەنی سەركردایەتی شۆڕشو وەزیری دەرەوە گەڕایەوە دوای ئەوەی لە سەر راسپاردەی سـەرەك احمد حسن البكر سەری لـە شاری بەسرەداو لەویشـەوەچو بۆ كویت ٠

وە كاك صالح مهدی عماش لەو ماوەیەدا لەبەسرە بو سەری دا لە دامەزراوەكانی كومپانیای نەوتی نیشـتمانی عیراق ، وە ٢٠٠ دیناری بەخشی بە بیست كریكاری عیراق بەرامبەر بەوەی برجێكیی گەورەی سـەربیرەنەوتێكیان لە جیانی ٩٠ رۆژ لە ٣١ رۆژدا داناوە ٠

ئا٠د٠ع

پرۆژەی نوێ بۆ نەخشەی پێنج ساڵەی داهاتوو

سەرەك كۆمار كاك احـمد حسن البكر لەهەفتەی رابوردودا سەرۆكایەتی كۆبونەوەیـەكی ئەنجومەنی بەرزی كشتوكـاڵی كـرد ٠

لەم كۆبۆنەوەیەدا ئەنجومەن لە بەرنامەی بەرهەمی كشتوكاڵ ٧١ – ١٩٧٢ دوا ، وە دانانی چەند پرۆژەیەكی نوێی پێنج ساڵەی داهاتو ٠

هەروەها لە پرۆژەكـانی سامانی ئاژەڵو چاكردنی زەوی و زارو بەرهەمی نویێ تەماتـە كۆڵایەوە ٠

ئەوەی شـایانی باسـە ئەنجومەن هەفتـەی رابوردوو تریش دوو كۆبونەوەی ئـەم ئەنجومەنە بەستراو لەنەخشەی گەشە پێدانو زیاد كـردنی بەرهەمی كشتوكاڵ كۆڵرایەوە، ئەمەش لەبـەر رووناكی زیاد بونی داهاتی نەوتا ٠

وەفدی پارتی دیموكراتی كوردستان ئەگاتە مۆسكو

بەیانی رۆژی دوو شـەممەی رابوردوو مامۆستایان محمـد محمود عبدالرحمنو دارا تۆفیق ئەندامانی مكتبی سیاسی پارتی دیموكراتی كوردسـتان بەرەو مۆسكۆ كەوتنـە رێ بـۆ بەشداربون لەكۆنگرەی بیستو چوارهەمی پارتی كۆمونیستی سوڤیەت ، كە رۆژی سـێ شەممەی رابوردوە دەستی بە ئیشو كاركردن كردوە ٠

وەفدی پارتی بەعسی عەرەبی سوشیالست لە مۆسكو

رۆژی یەك شـەممـەی رابوردوو وەفدی پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالست بـەغدای بەجێ هیشتوو بەرەو مۆسكۆ كەوتە رێ تا لە كونگرەی بیستو چوارهەمی پارتـی كۆمونیستی سـوڤیەتدا بەشداری بكات ٠

وەفدەكە بریتیە لە كـاك عبدالخالق سـامرائی ئەندامی هەردوو سـەركردایەتی نەتەوایەتی وهەرێمایەتی وەكاك طارق عزیز سەرەك نووسەری رۆژنامەی – الثورة – ٠

هەڤاڵ صدام حسین جێگری باوەڕ پێكراوی گشتی سـەر كردایەتی هەریمایـەتی پارتیو جێگری سەرەكی ئەنجومـەنی سەر كردایەتی شۆڕش لـەسەروی بەرێ كەرانی وەفدەكە دا بو ٠

ئەمـەو وەفدەكـە رۆژی دووشەمەی رابوردوو چـەپكی گوڵی نایە سـەر مەزاری پێشـەوای كوچ كـردوی سۆڤیەت « فلادێمیر ئیلیـچ لینین » ٠ ئا٠د٠ع

یارمەتی گەلی سۆڤیەت بۆ گەلی كورد

بەندەری « نیكولاییف » لـەخواروی ئوكرانیا سەرەتای ئەو رێگا دەریاییە یەكیتی سوڤیەتی بەستوە بە كۆماری عیراقەوە ٠وە لەوێ وەهەموو كەرەسەیەكی سـوڤیەت ئەخرێتـە پاپۆرە گەورەكانەوەو ئەنیرێ بۆ عیراق٠

لـەم دوایـەدا پاپۆری « ستولیتیا باریجكوی كومیولی» بە چوار هەزار تـەن ئامیرو كەرەسەی تری پیشەسازیـەوە رێگای دەریای گرتە بەر ٠٠٠

كاتێ كرێكارەكان خەریـكی تەواو كردنی ئیشو كاریان بون لە باركردنی پاپۆڕەكەدا پیـان راگەیەنرا كە یارمەتی تایبـەتی هەیە « لە یەكیتی سوقیەتـەوە بۆ گەلی كورد » ، لێپرسراوی كرێكارەكان ووتی : « ئـەم شـتانە نابێ دوابكـەونو چاوەڕێی پاپۆرێكی تر بكەن . پیویستە بەزوترین كات بگەنە جێگای خۆیان » ٠

كرێكـارەكـان وەڵامی خواستەكەیان دایەوە بەگورچی لەهەمان پاپۆڕا جێگـای ئەوشتانەیان كردەوە ، لەگـەڵ ئەو هەوا ساردەی ئـەو رۆژە شـا توانیان بەخیرایی هەمـوو شتەكان بخەنە پاپۆرەكەوە ٠

ئـەو سنوقانەی یارمەنیە- كانیان تیایە سەریان نووسراوە **(بۆ مانگی سووری عیراق . یارمەتی بۆ گەلی كورد ٠ دیاری لە خاچی سووری سوڤیەتەوە)٠**

ئەم یارمەتیانە بریتین لە : جلو بەرگی زستان ، قوماش ، پێلاو ،خواردەمـەنی ، شیر . شەكر ، رۆن ، لەگەڵ دەرمانا٠ وە بەتانی باش ٠٠

هێـرشـی شورشـگێرەكـانی ئەریتریا

پێشمەرگەكـانی بـەرەی رزگاری ئەرتیریا پێری لـە رێگـای رۆخی – بارتریریا – چەند لەغمێكیان داناوە كـە لەژێر چوار ئوتوموبیلی سەربازی ئەسیوپیادا تەقیونەتەوە و ٧٠ سەرباز وژراونو ژمارەیەكی تر لە هیزەكـانی ئیمپریالـزمی ئەسیوپیا لەناو چون ٠

لە ئەنجامی ئەم رووداوە دا فرۆكەكانی چەكی ئاسـمانی ئەسیوپیا بۆ ردوومانی رێگـاو گوندەكانی ئەو ناوەی كردوە٠ بێجگە لەوەی هیزیـكی زۆری سەربازی ئەسیوپیا هاتونەتـە ئەو شوێنانە ، بـەلام شۆڕش- گێرەكانی ئەرتیریا بـەر پەچی هیرشـەكەی ئەو هیزانـەی داوەتەوەو ٦٩ سەربازیان لـێ كوشتون ٠

ئەو بەیانەی بەرەی رزگاری ئەرتیریا بلاوی كردۆتەوە ئەڵی لە ئەنجامی هیرشی فرۆكەكـانی ئەسیوپیادا بۆ سەر گوندەكانی ئەو ناوەو بۆردومان كردنیـان بۆتە هۆڵی ویران كـردنی ١٣ گوندو كوشتنی ٨٠ كـەس ، ئافرەتو منداڵو پیرو بێچەك ٠

ئا٠د٠ع

كورتە هەواڵ

● **ئەنجومەنی شـارەوانی جزائـر نارەزای دەربریوە بەرامبەر هەوڵ دانی هیـزە كۆنەپەرستەكان لە ئوردن كـە ئەیانەوێ شۆڕشی فەلەسـتین لەناو بەرن ٠**

ئەو بەیانەی كونگـرەی سالانەی سەرۆكانی دەزگاكانی شـارەوانی لەجزائر بلاوی كردۆتەوە ئەڵی: ئەوەی بەهیزی چەك براوە تەنیا بەهیزی چەك دەست ئەكەوێتەوە ٠

● دوێنی بەرەی میـللی رزگاری فەلەسـتینی بلاوی كردەوە كـە فیداكارەكـانی هیرشیان بردۆتە سـەر ئۆتۆمۆبێلیـكی لاندرۆڤـەری دوژمنو چەند سەربازێـكی سەهیونیەكانیان كوشـتوەو پریندار كردوە ٠ ئەم روداوە لە ژیردەستەی مطلـە نزیكی سنووری لنان بوە ٠

بەرەی میللی تە بەیانەكـەیا ئەڵی فیداكارەكان مەترەلویزیان لە هیرشەكەیانا بەكار هێناوە ٠

● **دوێنی شەو ڤیتنـامی دیموكراتی بلاوی كردەوەكـە تۆپە فرۆكە شكێنـەكانی ، فرۆكەیەكی بێ فرۆكـەوانی ئەمریكای لەسـەر هەرێمی – هایفونگ – خستۆتـە سوارەوە ٠**

كردنەوەی كۆنگرەی شارەوانی

لەجیاتی سەرەك احمد حسن البكر ، بەیانی رۆژی سـێ شەممەی رابوردوو كاك احسان شـیرزاد وەزیری كاروباری شارەوانیو لادێ كونگـرەی سالانەی شارەوانی كردەوە ٠

وەزیری ناوبراو ووتاریكیدا تیایا باسی گیروگرفتـەكانی دامەزراوەكانیـەوە ٠ وەڕای گەیان وەزارەتەكـەی لەژیر وەزارەتەكەی كرد بەهـوی نەبونی هەموو پیویستیەكـانی باری قەرزیكی زۆرایە لەگـەڵ فراوان بونی پیویستیەكانیشیا

وە كاك احسان بۆ سـەلماندنی ئەمانە بە ژمارە بەڵگەی ئـەدا بەدەستەوە ٠

بەلام ووتی : مەسەلەی كاری میللی تاقی كردنەوەیەكی باشە لەرووی فراوان كردنی ئاوەدا- نیەوەو هیوادارین خزمـەت گوزاری شارەوانیش بگرێتەوە٠

ئەمەو گونگرەكە پروسكەیەكی سوپاسی ئاراستەی سـەرەك كۆمار كاك احمد حسن البكرو كاك صدام حسین جێگـری سـەرەكی ئەنجومەنی سەر- كردایەتی شۆڕش كردو سوپاسی كردون بەرامبەر بە هاوكاریان لەگەڵ كونگرەكەدا ٠

كردنەوەی چـەند پرۆژەیەكی نوێ لـە شارەكانی كوردستان

هەفتەی رابوردوو لیژنـەی ئاشتی بە سەرۆكایەتی كـاك مرتضی حدیثی- ئەندامـی ئەنجومەنی سەركردایـەتی شۆڕشو وەزیری كـار وە كاروباری كۆمەلایەتی كۆبونـەوەیەكی بەست بەئامادە بونـی پارێزگارەكانی ناوچـەی كوردستانو بەرێوەبەری گشتی پۆلیس ٠

لەم كۆبونەوەیەدا كە پێنـج سەعاتی خایان لەو ئیـشو كارانە دران كە پەیوەندیان هەیە بەجێبەجێ كردنی بەندەكانی بەیانی ١١ی ئاذاری مێژوییەوە لەم بارەیە وە ئەنجامی بـاش دەست گیر بو ٠

هەروەها چارەسەری پیویست دانرا بۆ دوای هێنـانی گیروگرفتـی بێ كاری لـە ناوچەكەدا و گەشە پێدانـی باری ئابوری ٠

وە كاك مرتضی حدیثـی بلاوی كردەوە كە هەنـگاوی پێویستی ئەنرێ بۆ كردنەوەی ژمارەیەكی زۆر پرۆژەی بەرهەم دار لە پارێزگاكانی كوردستان كە بەم جۆرە بـاری ئابوری لە ناوچەكەدا ئەبوژێتەوە ٠

ئەمەو لیژنەكە بڕیاری داوە بێجگە لە كۆبونەوە هەفتەكانی كۆبونەوەی مانگانەش ببەستێ بۆ سەرنج دانەوەی كاروباری پارێزگاكانی ناوچەی كوردستان وە بۆ چارە سەركـردنی گیروگرفتەكانیان ٠

یادی سەد ساڵەی کۆمۆنەی پاریس

بەشی دووەم
پەکین : شینخو
گرنگی چەکدار بوونی گەلانی شۆرشگێر

تاقی کردنەوە مێژووییەکانی کومونەی پاریس بە تەواوی سەلماندی کە بوونی هێزی چەکداری شۆرشگێر گرنگیەکی هەرە گەورەیە سەبارەت بە شۆرشی پرولیتاریاو دیکتاتوریەتی پوولیتاریا لینین نمونەیەك لەو ئەنجامانە ئەخاتە ڕوو کە ئنگلز پێی گەیشتوە،

لە کاتی ڕوونکردنەوەی تاقی کردنەوەکانی کومونە .. کریکارەکان کە خاوەنی چەك بوون دوای هەموو شورشێ کە لە فەرەنسا ڕوی داوە، هەمو کۆششێکی برژوازیەکان کە جەڵەوی فەرمانڕەوایەتیان بەدەست بوو بۆ چەك کردنی کریکارەکان بووە. وە لەم ڕووەوە چەکە ؟ بە جوانی دەست نیشان کراوە. کومونەی پاریس لە ئەنجامی زۆرانێکی توو ناکەر لە نیوان شۆرشی چەکدارو دوژمنانی شۆرشەوە لە دایك بووە . وە ئەو حەفتاو دوو ڕۆژەی ژیانی کومونە بریتی بووە لە حەفتاو دوو ڕۆژ لە ڕاپەرین و خەباتی چەکدارانەو بەرگری کردن لە خۆ .

ئەوەی کە هەراسانی بە برژوازیەکان هەڵگرتبو ترسی خستبوە دڵیانەوە چەکداری پرولیتاریا بوو ! وەیەکێك لەو هەڵە گەورانەی کە کومونە کردبووی گرنکی پێ نەدانی هێزی دوژمنان و هێرش نەبردنە سەر ڤەرسای وە ئەمەش هەلی دایە دەست تییر کە خۆی کۆ کاتەوەو تاقمی کۆنەپەرستان یەك بگرنەوەو بەرەو پاریس بکشێن هەروەکو ئنگلز ووتویەتی : ئایا کومونە بە بێ بڕوای گەلی چەکدار دژ بە برژوازیەکان ئەیتوانی ڕۆژێك بمێنێ ؟ وە ئایا بۆمان نیە کە گلەیی لە کومونە بکەین کە ئەو بڕوایەی بە پێی پێویست بە کار نەهێناوە ؟

لینین قسەکەی ئنگلز وەر ئەگرێ و ئەلێ :– پوختەی مەسەلەکەو دەربارەی مەسەلەی دەوڵەت : ئایا چینی چەوساوە خاوەنی

ماوتسی تۆنگ پوختەی ناوەڕۆکی گشتی خەباتی چەکدارانەو سوپای میللی بەکورتی باس کردوە و گەیشتوتە ئەم ئەنجامە کە (لو لەی تفەنگ سەرچاوەی دەسەلاتی سیاسی) هەروەها ئەلێ : سوپا بە گوێرەی تیوری مارکسیزم سەبارەت بەدەوڵەت عنصرێکی سەرەکی یە لە دەسەلاتی دەوڵەتدا . هەرچی بیەوی دەسەلاتی سیاسی وە دەست بێنێ و پارێزگاری بکات لە نەمان ولەدەست چوون ئەوا ئەبێ سوپایەکی بە هێزی هەبێت) . شۆرشی توندو تیژی کاکڵەی شۆرشی پرولیتاریایە وە پێویستە هەمو حزبیکی مارکیزم – لینینزم پەیرەوی ئەم باوەڕە بکات و بی چەسپێنێ بە پێی باری تایبەتی وولاتەکەی . تاقی کردنەوە مێژووییەکان سەلماندویانە کە ئەگەر پرولیتاریاو گەلی چەوساوە توانی دەست بە سەر دەسەلاتی سیاسیدا بگرێت وشۆرش سەرکەوێ تەنها ئەمە بە هۆی چەك و بەرابەرایەتی حزبی پرولیتاریاو بە گوێرەی بارو زروفی واقعی ئەو وولاتەو ڕێك و پێك کردن و هوشیار کردنەوەی جەماوەری گەل و هەڵسانی بەخەباتیکی سەخت و درێژ خایەن بە دامەزراندنی هێزی چەکداری میللی هەنگاو هەنگاو بە جەنگێکی میللی بە ردەوام و خەبات کردن دژ بە ئیمپریالیزم و کۆنەپەرست . ئەمەش ڕوی داوە بە نسبەت شۆرشی ڕوسیاو شورشی چین و شۆرشەکانی ئەلبانیاو ڤێتنام و کۆریاو ئەم پەیرەوەش هەمو وولاتێ ئەگرێتەوە . لە لایەکی کەشەوە ئەگەر حزبی پرولیتاریا هێزێکی چەکداری دانەمەزراندو ڕێك و پێکی نەکرد یان دەستی لێ هەڵگرت شۆرش دوو چاری کەندوکۆسپ و تێشکان ئەبێت لەم ڕووشەوە چەندین دەرسی گرنگ هەیە . چەند حزبێك هەوڵی بەدەست هێنانی چەکیان نەداوەو لە کاتێکیشا کە ئیمپریالیزم و نۆکەرانی هێرشیان بردۆتە سەر و ئاگرو ئاسنیان بەکار هێناوە ، بە دەستەو ستاوە هەزارەها لە جەماوەری شۆرشگێر کوژراوە وە چەندین حزبی کە دوای ئەوەی گەل چەکی وە دەست هێناوە وهێزی چەکداری میللی پەرەی سەندوەو سەرەك سوپاو ئەفسەرانی سوپای فرۆشتوە بەرامبەر بە چەند پلەو پایەو کورسیەك لە حکومەتی برژوازیەکاندا یا خود لەکاتی بە تەڵەوە بونی دا لە دوای کونەپەرستاندا بۆتە ئەوەی کە دەسکەوتەکانی شۆرش بە فیرۆ بروات . بە درێژایی ئەم سەد ساڵەی ڕابردوو چەندین لەحیزبە کومونیزمەکان بەشداریان کردوە لە دەنگ دان و هەڵبژاردن و پەرلەماندا بەڵام هیچیان دەزگای دیکتاتوریەتی پرولیتاریایان بەم ڕێگایە دانەمەزراندوە خۆ ئەگەر کومونیستەکان زوربەی دەنگەکانیش وە دەست بێنن لە پەرلەمان وبچنە ناو ڕێکخراوەکانی حکومەتەوە ئەمە هیچ لە سروشتی برژوازیەت و دەسەلاتی سیاسی ناگۆڕێ نەخوازەلا شکاندنی دەزگای دەوڵەتی کۆن . چینی فەرمان بە دەستو فەرمان ڕەوای کۆنەپەرست بە ئاسانی ئەتوانی ئەنجامی هەڵبژاردنە کە هەڵوە شێنێتەوە وپەرلەمان تێك بدات یاخود توندو تیژی بەکار بهێنی بو دوور خستنەوەی حزبی کومونیست بە یەکجاری لە کاتێکا کە حزبی پرولیتاریا لە ناو کۆڕی جەماوەری خەڵکدا تێنەکۆشێ و هەڵنەستێ بە خەباتی چەکدارانەو هەر خەریکی هەڵبژاردنی پەرلەمانی بێت لە چاو بەستنی کۆمەڵانی خەلك و خۆهەلخەلەتاندن بەو لاوە هیچی تر نیە !! برژوازیەت حزبی کومونیست بە هۆی هەڵبژاردنی پەرلەمانەوە ئەکرێ و ئەیکات بە حزبێکی ریڤزنیونزمی ، حیزبێکی برژوازی . ئایا ئەم ڕاستیە مێژوییانە تاکو ئیمرۆ کەمن ؟ پێویستە پرولیتاریا دەسەلاتی سیاسی بە تفەنگ وە دەست بێنێ و بە ئاگرو ئاسن بی پارێزێ ! سوپای میللی کە حزبی مارکسیزمی – لینینزم رابەری ئەکات بەردی بناغەی دکتاتوریەتی پرولیتاریایە و هویەکە بۆ نەهێشتنی گەڕانەوەی سەرمایەداری . لەگەل بوونی سوپای میللی چەکدار بە ئایدیولوژیەتی مارکسیزم – لینینزم ئەتوانی بەرەنگاری هەمو بارێکی ناهەموار بکات کە لە کاتی زۆرانی چینایەتی لە وولاتدا یان لە دەرەوەدا ڕوو ئەدات و ئەتوانری بە هۆیەوە پارێزگاری لە دەوڵەتی پرولیتار بکات .

بزوتنەوە شورشگێریەکانی نەتەوە چەوساوەکان لەم سەردەمەماندا بەشێکی گرنگە لە شۆڕشی جیهانی پرولیتاریا و دۆستێکی دلسۆزیەتی و لە نێوان شۆڕشی دیموکراتی نیشتمانی وشۆڕشی پرولیتاریا دا پەیوەندی وجیاوازی هەیە . دوو شۆڕشی لە یەك جیاوازن بە پێی قۆناغ وسروشت بەڵام بۆ سەرکەوتنی شۆڕشی دیموکراتی نیشتمانی پێویستە خۆ ئامادە بکرێت بو بە کار هێنانی هێزو تواناو چەك دژ بە ئیمپریالیزم و کونەپەرستان چەکدار بونی نەتەوە چەوساوەو ژێردەستەکان مەسەلەیەکی زۆر گرنگە .

لە جەنگی جیهانی دوەمەوە کۆلۆنیالیزم و ئیمپریالیزمی کون و نوی بەسەروکایەتی وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا بەردەوام ئەکەن و نارەواو دوژمنایەتکارانە ئەکەن و بە هۆی دەسەلاتی سەربازیەوە دەست ئەخەنە ناو کارو باری ولاتان و جموجۆلیکی گومان لێ کراو ئەکەن بە هۆی بەکرێ گیراوان و بۆ داگیرکردن و کوژاندنەوەی مەشخەڵی شۆڕشی گەلانی ژێر دەست و چەوساوەو ئەوانەی هەوڵ ئەدەن بۆ وە دەست هێنانی سەربەخۆیی و ئەوانەی تازە سەربەخۆییان وە دەست هێناوە وە ئەمریکا لەم ٢٥ ساڵەی ڕابردوودا وەکو ڕون بۆتەوە نزیکەی (٥٠) جار هەڵساوە بە هێرشی چەکدارانەو دەست درێژی بۆ سەر ولاتان . جا بۆ ئەوەی گەلانی چەوساوە بتوانن پارێزگاری لە بوون و دەسەلات و سەربەخۆییان بکەن لە بەرامبەر ستەم و دوژمنایەتکارای وجموجۆلی ئیمپریالیزم و بەکرێ گیراوانی ئەو پێویستە هێزو سوپایەکی چەکداری هەبێت وهەمو کاتێ لە سەر پێ بێ بو بەرەنگار بوونی جەنگەی دوژمنایەتکارانە ..

میللەتانی ڤیتنام و کمبودیاو لاووس باڵا ترین نمونەیان نیشاندا لە جیهاندا سەبارەت بە خۆڕاگرتن و بەرگری کردن لە جەنگی چارەنوسدا دژ بە جموجۆلە نارەواکانی ئەمریکا . وە گەلانی وڵاتانی تری ئەفریقاو ئاسیاو ئەمریکای لاتینی چەندین نمونەی گیانی فیداکاریان نیشان داوە لەم ڕووەوە ..

سەرەك ماوتسی تونگ لە بەیان نامە گرنگەکەیدا ئەڵێ: ئەی گەلانی جیهان یەکگرن بۆ بەزاندنی دەست درێژی کەرە ئەمریکایەکان و هەمو چڵپاو خۆرەکانی ! بۆ ئەوەی دەوڵەتێکی لاواز بتوانی دەوڵەتێکی بە هێز ببەزێنی و وولاتێکی بچوك بتوانی ولاتێکی گەورە ببەزێنی و هەرکاتێ گەلی

ماویەتی

فەرهەنگی سیاسی

« سەرخان و ژێرخان »

● ژێرخان : (القاعدة) : کۆمەڵە پەیوەندیەکی بەرهەم هێنانی ڕژێمی ئابوری کۆمەڵێکن لە قۆناغێکی دیاری کراوی پەرەسەندنی هێزەکانی بەرهەم هێناندا .

● سەرخان : (البناء الفوقی) : دام و دەزگاو ڕێکخراوە ڕامیاری و شیوەکانی وەعی کۆمەڵایەتین کە لەگەڵ ژێرخاندا بەیەکەوە بەستراون .

● **ڕێبازی مارکسیزم ئەیسەلمێنێ کە بەرهەم هێنانی شتومەکی مادی بەردی بناغەی گوزەران و ژیانی کۆمەڵە ، پەیوەندیە کۆمەڵایەتیەکان نش و نما ئەکەن لەگەڵ کارگوزاری بەرهەم هێناندا . واتە پەیوەندیەکانی بەرهەم هێنان بەتێکرایی ژێرخان پێك ئەهێنن کە هەیکەڵی ئابوری کۆمەڵێکن . وەهەموو ڕێکخراوە کۆمەڵایەتی و ئابوریەکان ژێرخانێکی ئابوری تایبەتیان هەیە .**

● ژێرخانی ئابوری کۆمەڵی سوشیالست زۆر جیاواز ترە لە ژێر خانی ئابوری کۆمەڵی سەرمایەداری . ژێرخانی ئابوری لە کۆمەڵی سوشیالست دا بەوە ناسراوە کە وەسائلی بەرهەمهێنان سامانی هەموانەو پەیوەندیش بریتیە لە هاوکاری و کۆمەك بەیەکتری کردنی کەسانێکی سەربەست و دوور لە دەست بەسەراگرتن و چەوساندنەوە . کۆمەڵی سەرمایەداریش بەندە بە خاوەنداریەتی تایبەتی ئامرازەکانی بەرهەم هێنان و پەیوەندیەکانیشی بریتیە لە دەست بەسەراگرتن و کارکردن بەکرێ .

● گۆڕانی ڕژێمێکی کۆمەڵایەتی لە شێوەیەکەوە بۆ شیوەیەکی کە یاخود بۆ ڕژێمێکی کۆمەڵایەتی تر ئەوا پەیوەندیەکانی بەرهەمهێنان واتە ژێرخان ئەگۆڕێ بەژێر خانێکی کەو لەگەڵ گۆڕانی ژێرخان سەرخانیش ئەگۆڕێ .

● سەرخان دەورێکی باڵای هەیە لە ژیان و گوزەرانی کۆمەڵایەتی داو ئەبێتە هۆی گەشەو پەرەپێدانی ژێرخان و چەسپاندنی و کار ئەکاتە سەری لەگەڵ پێش خستنی یان دواخستنی کۆمەڵ .

وەرگێر : ح . ع .

بۆ پێشەوای نەمر

سلیمانی – صباح غالب

کاروانی خەباتی بزوتنەوەی نەتەوایەتیمان « کوردایەتی » دەمێکە کەوتۆتە ڕێ، ئاشکراشە ڕێگای کاروانی کوردایەتی دروست کراوە لە ئازارو ئەشکنجەو درك و داڵ ، لە برسێتی و هیلاك بوون ، لە سەرماو گەرما ، لەلێدان و بەندیخانە ، زۆریش توشی مردن ئەبن، ئینجا .. گەیشتنە ئامانج و ئازادی، ئەمانە هەمووی بە لای ڕۆڵەی کوردەوە بەخۆشیەوە بەرەوپیری ئەچن .

یەکێك لە چاکترین پێشمەرگەی کورد کە سەرۆکی کاروانەکە بوو زۆر بە دلێرانە لە .. ساڵی ١٩٤٧دا خۆی کردە مەشخەڵی ڕووناکی تاکاروان بەباشی ڕێ دەرکەن و بگەنە ئەنجامی سەربەستی ، ئەو سەرۆکی کاروانەش « پێشەوا » بوو .

پێشەوا ، ئەم ووشە جوان و نازدارە ، ئەم ووشە کە بزورگی و ژیری و دلێری نیشان ئەدا ، ئەم ووشە جەرگی دوژمنان ئەخاتە خوارێ وەگوڕێکی بەتین ئەداتە گشت شۆڕشگێری کورد .

هەر کە بەر گوێمان ئەکەوێت سەرۆك « کوماری کوردستان » مان دێنێتەوە یاد ، کە ئەویش « قازی محمد » .

قازی موحەمەد کوڕی قازی عەلی کوڕی قازی قاسمە، کەسێ پشتی قازی مەهاباد بوون لە ساڵی ١٩٠١ زاینی لەشاری مەهاباد پایتەختی کوردستان لەدایك بووە ، بۆ خوێندن ئەچێتە مزگەوت و ئەبێتە زانایەکی ئاینی و دوای مردنی باوکی ئەبێتە قازی مەهاباد .

قازی موحەمەد زۆر زیرەك و دانا ئەبێ زمانی کوردی و فارسی و ئازربایجانی و عەرەبی و روسی بەخوێندن و نوسینەوە زانیوە لەگەڵ ... فەرەنسی و ئینگلیزی .

کە قوتابخانە نە مەهاباد ئەکرێتەوە ئەبێتە بەڕێوەبەری زانیاری و موچە لە میری وەرناگرێ ، زۆر هەوڵی داوە بۆ ئەوەی خوێندەواری .. بڵاو بێتەوە ، خۆشی هەمیشە حەزی بە ... خوێندنەوە کردووەو هەوڵی داوە زانیاری نوێ فێربێ ، لەگەڵ ئەمانەشدا هانی وەرزشی داوەو خۆی مەڵەوانێکی زۆرباش بووە .

قازی دۆستێکی ڕاستەقینەی چینی جوتیارو کرێکاربوە ، وەهانی داون بۆ مافی .. خۆیان تێکۆشن و هەمیشە دوژمنایەتی ... دەرەبەگایەتی کردووە .

گیانی کوردایەتی پاڵی پێوە ناوە لە تشرینی یەکەمی ١٩٤٤دا ئەچێتە کۆمەڵی « ژ.ك »ەوە بەهۆی ناو ناوبانگ و پلەی کۆمەڵایەتی و ... جەماوەریەوە زوو پێش ئەکەوێ هەتا ئەبێتە سەرەکی کۆمەڵەو ناوی نهێنی « بینایی » بووە .

ژیری و تێگەیشتنی و لە سەرخۆی بووە هۆی گۆڕینی « ژ.ك » بۆ حزبی دیموکراتی کوردستان لە ١٥ – ئابی – ١٩٤٥ کە ئەمەش دەسکەوتێکی گەورەی کوردایەتی بوو، چونکە پێویستی زۆر بوو بۆ پارتیەکی پێشڕەوی شۆڕشگێر کە بتوانێ هێزەکانی کورد کۆ بکاتەوە وتێکۆشن بۆ ئامانجی نەتەوایەتی .

لە ٢٢ – کانونی دووەم – ١٩٤٦ شاری مەهاباد بە بەیداخی کوردی و دروشمی .. نەتەوایەتی ڕازاندرابۆوە لە کۆبونەوەیەکی ٢٠ بیست هەزار کەسی لە گۆڕەپانی چوارچرا قازی موحەمەد بەبڕوای مافی چارەنوسی بۆگشت میللەتان بانگی دامەزراندنی کۆماری کوردستانی دابە گوێی خەلکیداو ووتی :

« سوێند ئەخۆم بەخواو بەقورئانی پیرۆز ، بەنیشتمان و شەرافەتی قەومی کورد بە ئاڵای پڕ ئیفتخاری کورد ، تا دوایی هەناسەم و تادوا تنوکی خوێنم بەگیان و بەماڵ لەڕێگەی مانەوەی ئازادی کوردو بەرز کردنەوەی پایەداری ئاڵای پڕ شانازی کوردا هەوڵبدەم و دوانەکەوموەوە بە سەرۆکی کوماری کوردستان و یەك گرتنی کوردو ئازربایجان شانازی ئەکەم و کۆشش .. ئەکەم بۆ مانەوەی ئەم ئامانجە»

ئینجا ووتی :

« کورد میللەتێکی تایبەتین کە لە خاکی خۆیاندا ئەژین و وەك میللەتەکانی تر مافی ئەوەیان هەیە کە بەدەستی خۆیان چارەنوسی خۆیان دیاری بکەن » .

وەلە دوایدا ووتی :

« با ئێمەش تەکانێك بەخۆمان بدەین وەدوای خوێندن و سنعەت کەوین و فەلاحەت و کشتوکاڵی خۆمان وەك خەڵکی لێ بکەین و میللەتمان پێ .. دەوڵەمەند بکەین و کارخانان بێنین و ئەو هەموو کانگاو معدەنانەمان باوە دەربخەین و بەمەنفەعەتی ئەوانە وولاتی خۆمان پێ بڕازێنینەوە » .

لە ٢٣ – نیسانی ١٩٤٦ سەرۆکی وەفدی کۆماری کوردستان بو بۆ گفتوگۆ لەگەڵ کۆماری .. ئازربایجان وە هەر لەهەمان ساڵا سەرۆکی وەفدی کوردستان بوو بۆ مۆرکردنی پەیمانی دۆستایەتی لەنێوان کوردستان و میری تارانا .

لە ١٥ – کانونی یەکەمی – ١٩٤٦ کوماری .. کوردستان روخاو قازی و هەڤاڵەکانی خرانە بەندیخانەوە .

لە ٣١ – مارت – ١٩٤٧ لە گورەپانی چوار چرا هەر لەو شوێنەی دامەزراندنی کۆماری تیا بلاو کرایەوە قازی کرا بە سێدارەداو گیانی سپارد لە ڕێگەی ئازادیدا .

زۆر لە هەڤاڵەکانی پێش خنکاندن داوایان لێ کرد کە ڕابکەن یا بۆ عیراق یا بۆ سۆڤیەت قازیش لە وەڵامدا ووتی « من لە خۆشیدا لەگەڵ ئەم میللەتە بووم ، لەناخۆشی وتەنگانەدا بۆ ڕزگاری خۆم بەجێیان نایەڵم » .

قازی بە دلێرانەوە بەرەو سێدارە ڕۆیشت و ئەی نەڕان بە ڕووی بێ ویژدانەکانا :

« ئێوە بەکوشتنی قازی موحەممەد نیازی لە ناوبردنی کوردتان هەیە ، نەخێر بەهەڵەدا چوون هەموو کورد پەروەرێك قازیەکە لە مەیدانی تیکوشانا نیشتمانیەکان پێویستی سەر شانیان بەجێ دێنن هەتا سەرکەوتن » وە ووتی «هەستی نیشتمان پەروەری و ئازادی خوازی لەدڵی هەموو کوردیکدا جێگیر بووە وە دەست لێ هەڵگرتنی نیە .

بەم جۆرە ئەم قارەمانە گیانی خۆی کردە قوربانی کوردو کوردستان ، هەتا دنیاش دنیابێ ناوی لەدڵی هەموو کوردیکدا هەر ئەمێنێ .

بروانە : ل ٧

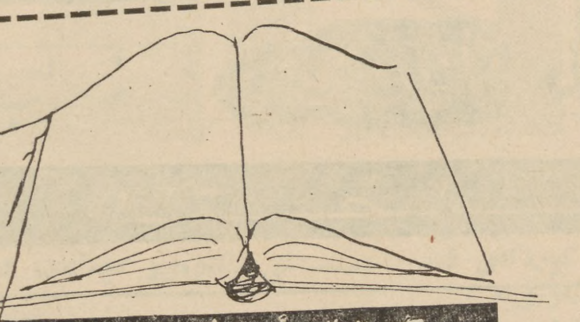

کتێبی هاوکاری

ڕاستی بوونی گەلانی ئێران و ئەفسانەی م . ماکان

بەجۆرێك ئوستۆرە دروست کراوەکانی جاسوسە ئیمپریالیستیەکان دەبارەی (نەتەوەی) کورد کاری تێ کردوون کە ئەیان گەیەنێتە ڕادەی نەژاد پەرستی و (وەکوو پان ئێرانیستەکان) ، کوردەکانیش بە « نەژادیکی پاك » خۆیان ئەژمێرن . سەیر ئەوەیە کە لە هەموو کتێبەکەی قاسملودا مەسەلەی نەژاد لەئارادا نی یە وەبەهیچ جۆرێك قسە دەربارەی پاکی نەژادی کورد لەناوانا نی یە .

بەڕاستی ئاغای ماکان لەشیواندن و هەڵگێرانەوەو تۆمەت هەڵبەستندا دەستێکی باڵای هەیە . ماکان جارێکی تر بە شێواوی و هەڵگێراوەیی نووسیویەتی « ئەگەر ڕاپەرینی سمایل خانی سمکۆ ڕاپەرینێکی جووتیاری بوو .. » لێرەشدا جارێکی کە ماکان شێوەی ناسراوی خۆی بەکار هێناوەتەوە قاسملۆ نوسیویەتی کە هێزی بنچینەیی ڕاپەرینی سمکۆ لەجووتیاران پێك هاتبوو نەك ئەوەی کە ڕاپەرینی سمکۆ ڕاپەرینێکی جووتیاری بوو . وەجیاوازی ئەم دوو ڕاپەرینە زۆر ئاشکرایە . بەقسەی ماکان قاسملۆ دان بەوەدا ئەنێت کە « ڕاپەرینەکانی کوردستان بەدرێژایی سەدەی ڕابوردوو وەسەرەتای ئەم سەدەیە بەهاندانی ئیمپریالیزم و لەژێر باڵی ئەوا ڕووی داوە » ئەم قسەیە بەتەواوەتی درۆیە . بێ نهێنی نی یە کە ماکان لە وەرگرتنی ئەم قسەیەدا لاپەرەی کتێبەکەی قاسملۆی دەست نیشان نەکردووە .

ماکان جولانەوەی مەهاباد بە دەستکردی بێگانەو قازی محمد بەدارەدەستی جێ بەجێ کردنی سیاسەتی بێگانەکان دائەنێت نە کوردستان دا .

ئەو ئەڵیت گوایا « ئەم کۆمارە بە بەڵگەی ئەوەی پشتی بە کۆمەڵانی خەڵك نەبەستبوو وەسەبارەت بەوەی بزوتنەوە یەکی جیابوونەوە خوازی بوو ، بێ ئەوەی بەڕاستی بەرهەڵستی لەشکری پەهلەوی بکات بڵاوەی لێ کرد » .

دیارەکە ئاغای ماکان لەبارەی کۆماری مهابادەوە زانیاری زۆر کەمە . بەسەلماندنی دۆست و دوژمن (ئەوەندە بەسە ماکان کتێبی نجفقلی پسیان از مهاباد خونین تا کرانەهای ارس بخوێنێتەوە) قازی محمد و کۆماری مهاباد دەسەڵات و خۆشەویستی یەکی زۆری لە ناو خەڵکی کوردستاندا پەیدا کردبوو . تا ئیستاش کۆماری مهاباد هەروەکوو دەرکەوتی خەباتێکی دوورو درێژی مێژوویی ، لایەنە ئیجابی و سەلبی یەکانی میراتێکی گەورەیە بۆ گەلی کورد . نە ئاغای ماکان و نە شۆڤێنیستەکانی کەی فارس بەگشتی ، وە نە کۆنەپەرستایەتی حمە رەزا شا ناتوانن کاری معنوی ئەم کۆمارە لەناو بەرن .

سەیر ئەوەیە کە ئاغای ماکان لە (لاپەرە ٤٠)دا لە حزبی تودەی ئێران داوا ئەکات کە دژی مافی بڕیاردانی چارەنووسی گەلەکانی ئێران خەبات بکات . ماکان ئەڵێت کە لە میانەی دروشمی بەرگری کردن لە هەموو خاکی ئێران ، وە مافی بڕیاردانی چارەنووسی گەلەکانی ئێران ، کە هەردووکیان لە پرۆگرامی حزبی تودەی ئێراندایە ناکۆکی (تناقض) هەیە . بە ڕێکەوت ئەم قسەیەی ماکان ڕاستە بەڵام ئەبێت ڕوونی بکەینەوە کە گەر ڕەخنەیەك هەبێت لە پرۆگرامی ئەو حزبە بگیرێت ئەوە نی یە کە بۆچی مافی بڕیاردانی چارەنووسی تیایە بەڵکو بە پێچەوانەی قسەی ماکان ڕەخنەی بنچینەیی ئەمەیە کە بۆچی بەرگری کردن لە هەموو خاکی ئێران لەو پرۆگرامەدا هەیە . دروشمێکی ئاوا واتە بەرگری کردن لە هەموو خاکی وولات دروشمی پارتی چینی کرێکار، پارتی مارکسیست نی یە . ئەم دروشمە دروشمی بورژوا وە وورده بۆرژوازی یە . ئەم دروشمە پاشماوەی قۆناغێکە کە تیادا حزبی تودە هێشتا ناوی حزبی چینی کرێکاری لە خۆی نە نابوو .

چارەسەرکردنی مەسەلەی نەتەوایەتی لەچین و یوگوسلاڤیا وە ڕای ئاغای ماکان .

لە دوایی‌دا ماکان بۆ ئەوەی قسەکانی خۆیمان پێ بسەلمێنێ قەڵەمباز ئەدات بۆ مەسەلەیەکی تر . ئەو ئەیەوێت هەستی لاوە شۆڕشگێرەکانی ئێران بقۆزێتەوە وە بەم هۆیەوە «بەشی کردنەوەی » سیاسەتی نەتەوایەتی چینی گەلی دەست پێ ئەکات کە گوایا نە چین مەسەلەی نەتەوایەتی بەجۆرێکی وا چارەسەرکراوە کە کۆتایی بەدروشمی مافی بڕیاردانی چارەنووسی گەلان هێناوە . بەڕای ئێمە ئەمە تۆمەتێکی نارەوایە ئەدرێتە پاڵ سیاسەتی نەتەوایەتی کۆماری چینی گەلی . وولاتێك کە لە سیاسەتی دەرەوەی خۆیدا لایەنگیری ڕزگاری بێ بۆ هەموو گەلانی گەورەو پچووك وە بەرگری لە خەباتی ڕزگاریخوازانەی ئەو گەلانە بکات چۆن ئەتوانێت پشت بکاتە سەرەتایەکی لێنینی وەك مافی بڕیاردانی چارەنووسی نەتەوەکان لەناو خۆی‌دا .

بەڵام ئەوەی بەلای ئێمەوە گرنگترە هەڵوێستی ڕێکخراوی شۆڕشگێرانەی حزبی تودەی ئێرانە لە دەرەوەی وڵات دەربارەی مەسەلەی نەتەوایەتی لە ئێراندا . هەموو ئەزانین کە ئەم ڕێکخراوە بەرگری لە هەڵوێستی پارتی کۆمۆنیستی چین لە مەڕ مەسەلە جیهانی–

ماویەتی

Institut kurde de Paris

گیانە ... هۆشی شەوگاری مات
لە ناسۆری ئێمە .. ناگات ،
گریان لەناو گلێنەکەی .. بێهوودەیە ،
لە ئازاری گیانی ئێمە .. ناگات .

◉ ◉ ◉

گیانە .. ئێمە .. شێتی ماچی لێوی ڕۆژین ..
دار بەرووی سەرکێوی دۆژین ،
دە هەڵتۆتێ .. لەباوەشی ئەم شەوگارە ..
تاکەی چەوی وەڕسی لەناو دڵ .. بکرۆژین ؟!

باوەڕ .. ڕووبارە بەفرێکە .. قژی سوورە
بۆ تینوێتی هەتاوی خۆشەویستیمان ،
.. گەڵای سەوزی .. ناوچەوانی .. ڕێگەی دوورە
بۆ ئارەقەی ڕوولی کاروانی سەربەستیمان .

◉ ◉ ◉

دە هەڵتووتێ ..
... دە هەڵتووتێ ،
تاکەی .. لێوی گەشمان لەناو ..
لێوی سەهۆڵا ... بسووتێ ؟!

ئەدەب و ژیان

سێ ڕێبواری .. کەللەڕەق

یەکەم ـ کات بەسەر بردنێکی بێتامە

دووەم ـ تێناگەم ؟

یەکەم ـ وشەکانمان مووروی کۆنی ڕستکراون بە دەوری خۆیانا ئەخولێنەوەو بەس .

دووەم ـ ئەی ئەتەوێ زاووزێ بکەن .. بەرەڵلابن !

یەکەم ـ ئەمەوێ وشەکانمان ئازادبن ، لە کاوێژ کردنەوە وەڕس بووم .

دووەم ـ یاخی هەی یاخی . سەر لە خۆت ئەشێوێنی ، لە کۆنی خۆت هەڵئەگەڕێیتەوە!؟

سێیەم ـ کەللەڕەقن ! جڵەوی خۆتان ونکردوە ، بە پێچەوانەی یەکترەوە ئەدوین .

یەکەم ـ بەڵێ بە پێچەوانەوە ئەڕۆم‌و ئەدوێم .. خۆم جڵەوی خۆم ئەگرمە دەست .. هەوڵ ئەدەم خەڵکی ئاوایی بخەمە بەر دەم ڕاستی‌یەکی ڕووت ، ڕێگەیەکی ڕۆشن .. لە کوێرە ڕێی گێلی‌و بەدبەختی هەزار ساڵە ڕزگاریان کەم .

دووەم ـ چەنە ، چەن .. کوللەی نالەبار .. پێ لە گۆڕی مردوون ئەخشێنی ، کێلەکانیان ون ئەکەیت .. ڕاسترین ڕێگە ئەوەی پێخوستی هەزاران ساڵە ئەوەی باوو باپیرانمان لە سەریەوە ڕۆیوو گۆڕستان ڕۆییشتن !

سێیەم ـ هەموو شتێك لە گۆڕانایە . تا ئێستا قسەی جاران ڕاستبوو ، ڕەنگە لەمەودوا باو قسەی یاخی بێ تا لێك ئەگەین .. با درێژە بە راوێژکردن بدەین .

دووەم : نەخێر ئەبێ بەر لەوەی نیازی گڵاوی دەربڕی قسەکەی لە سنگیا کپ بکرێ ، بە تەمایە سنووری هەزار ساڵەی پێ ببەزێنێ .

یەکەم ـ هێزێ نیە قسەکەم بخنکێنێ ، سنوور ، بۆ سنووری هەزار زەمان دائەنێ ، گومەزەکانی چەواشەکردن ئەڕووخێنێ ، وشەکانم هەستی ڕۆژن لە چیرۆکی دوێنێ‌و پەیامی بەیانی هەوێنی چارەی زامی تەشەنە بووی خەڵکی ئاوایی لێئەگرێتەوە .

سێیەم ـ با لەژێر تیشکی لێکۆڵینەوەش سەیریکیان بکەین لە وشەکانیان مۆڕبینەوە

دووەم ـ دەی کەس ڕێی نەگرتوویت !

« خت ، خیت ، نەتەوە ، چوار پارچەنیزم ، ڕەش‌و ڕووت ، سوسیالیزم ، کلکنیزم ، فیشەك ، فلسنیزم » .

سێیەم ـ ئەگەر لە جیاتی ئەمە بەریشی یەکتر پێبکەنین سوودی‌پترە .. ئاسنی سارد ئەکوتین ، تەنەکەی ڕاوەژێژك لێئەدەین .

یەکەم ـ قسە هەزارە ، دووانی بەکارە .. ڕاستی تەواو خۆی ئەسەپێنێ ، بەری خۆریش بەهێڵەك ناگیرێ .. قسەکەم سیپارەیەکی نوێی ژیانە .. بە پێی گۆڕانی مرۆڤ تازە تریشی بە دوواوەیە .

دووەم ـ وس : قوڕ بە دەمتا بدە .. بە چوار قسەی بێ سەرو شوێن خەریکی ناو بانگی ئێمە فش کەیتەوە . هەی دەم ڕووت . هێشتا تامی شیری خاوت لە زارایە ، نەمامۆستای نە دکتۆر ، نە پسپۆڕ ، نە چاویلکەی سپی نەسمیلی بڵ ، نە چوارشانەی نە کۆشکی زل ، هەروا بە ئاسانی ئەتەوێ لە چەقی ڕێ جڵەوی کاروان بگریتە دەست ، هەرچی سامانی کۆنە توورِ فرێی دەیت‌و بە جێی هێڵی .

یەکەم ـ کەللەڕەقی ناهەق ، جارێ دانایی بە ڕیش نیەو هەر کۆنی سوودی پێشکەوتن‌و ژیانی کۆمەڵ‌و مرۆڤی تیا بەدی بکەم بەسەر چاوو سەری ڕێز لێنانا لەگەڵ خۆم هەڵی ئەگرم ، بەجێی نایەڵم .. ناوبانگیش ئەگەر سوودی تێدابێ ، هەرگیز ناچێتەوە .

سێیەم ـ هەویرەکە ئاوێکی زۆر ئەکێشی ، بەڵام ئەم مشت‌و مڕەش یاسای پێشکەوتن‌و یەکالاّ کردنەوەی بەرزو نزمە .

یەکەم ـ گوڵ کاتێ کە بەسەر چوو ، لە گوڵدانی ڕۆژگارا لائەبرێ ، لە نێو گوڵزاری پەرچەم‌و ئەگریجەی بووکی ئارەزووا دائەگیرێ ! زۆر وشەش بە چاوێك گوڵەو بە سەدیش دڕکە ، چۆن هەتا هەتایە بەرئەگرێ .

سێیەم ـ لەگەڵتام دەست لەدەست پێکەوە لەگەڵ ئاوازی :

- وتەی نوێ
- بیری نوێ
- کرداری نوێ

لە ڕێی خەبات‌و تێکۆشان ، ڕێی ڕزگاری مرۆڤی چەوساوەی کوردستان .. بۆپێشەوە .

دووەم ـ نەخێر ڕێگەی ئەگرم ، لاسارە ، پێی لەبەرەی خۆی درێژتر کردووە .

سێیەم ـ چاو .. ڕەش لە سپی خاس لە یەك جیا ئەکاتەوە ؟!

سێیەم ـ بەرهەم لەسەر دەزگای ڕۆژانەی ژیان خۆی ساغ ئەکاتەوە .

یەکەم ـ بەڵام چاو تا چاو کەوتووە .. زۆریان ڕەش بە سپی‌و سپی بە ڕەش ئەخوێننەوە . چاویکمان پیویستە شت بە پێچەوانە نەبینێ !

دووەم ـ سەیری ناکەیت پەڵپ بەچی ئەگری ، خەوش لە چاویش ئەدۆزێتەوە .

سێیەم ـ مەبەست لە چاوی چاوی مۆمیا نەکراوە .

دووەم : مەتەڵی بە توێکڵ وشەی نموونەی هەزار وشە . دڵم ئەگوشێ بەرچاوم تەنگ ئەکا ، ئەم لاسارە .. ڕووخاوە ، ڕاسپێراوە ، وای تێ ئەگەم بە فیتی بێگانە ئەم جرت‌و فرتەی بێ . کەس بە خۆڕایی‌و بێخێو خۆی ناڕەتێنێ !

سەوای هەیرانی دەم کاروان

کاروانی شەوگار لەقۆناغ بڕینابوو ، تیشکی ئاگرەکە زەردو ڕەنگی سووری لەبەر بڕابوو ، توانای تەوەی نەمابوو زیاتر دەستەو یەخە بەرەنگاری تاریکی ناو ئەشکەوتە ڕەقەنەکە بێتەوە ، بۆیە تائەهات وەك بەزیو ئەکشایەوەو پشتی هەڵئەکرد .

لە دەووری ئاگرەکە کۆڕیان بەستبوو ، لەوە ئەچوو دەستی پێەوی بێڕەزای خەو جەستەیانی شکست کردبێ گێژو ووڕ نەهاتنە پێش چاو .

یەکێکیان کەلە دوەکەی تریان زیاتر لەئاگرەکە چووبووە پێشەوەو باوەشی پیاگرتبوو ناو بەناویش بەدارەکەی دەستی لەچاوی ئاگرەکەی ڕائەهێشت ، وەکو بەزۆر بێتەدەم‌و دوو ، ڕووی لەوەکەی تەکی‌یەوە ناو پێی ووت :

مامە .. شەومان بەڕێ کرد ، دەنگی حەیرانەکەتمان بەرگوێ نەکەوت .

مامە دەروێش وەك سەردەقی شیرینە خەوێکی شکاندبێ . کەمەکێك خۆی کێشایەوەو ، چاوە نەرمە سوور داگەڕاوەکانی هەڵ گلۆفت ، بەبێ ووزەوە ڕووی دەمی لێنا :

● ماڵۆکەتە .. هەر خەیاڵت وەلای عەیرانانەوە بێت !

● ئەی شەوگار چۆن بەڕێ کەین ؟ ئەدی شەوەکی واتۆف هەروا بێدەنگ لێمان ئاوا دەبێ ؟!

● شەومان بەڕێ کرد .. بڵێ چۆن خەوەکەمان بڕەوێنین

● هە .. ها .. ها .. قسەتە حەیرانەکانت خەوالووش بەئاگادێنن !.

سەرما بووردەڵەکەیان ئەمەی ووت‌و زیاتر لە ئاگرەکە چووە پێشەوە ، تۆزێکیش پشکۆیێ گیانەکانی گرد کردەوەو بەدەم پێکەنینە کەیەوە دەستی لەئەژنۆی زەلامەکەی ئەوبەری ڕاکێشاو ووتی :

● توخودا ڕەسووڵە حەیرانەکانی مامەخەم ڕەوێننین ؟! ڕەسووڵە شانی بەلوولەی تفەنگەکەیەوە داهێشت بوو ، وەنەوز ئەی بردەوە ، لەپڕ ڕاچەنی ، بەدەم باوێشکێکی درێژەوە هەڵی‌دایە:

● بەڕێ وەڵلا واتە .. بەڵام خۆوەڵلا لە خەوتنانەوە مامەم بێ‌کەیف دێتە پێش چاوان ، ئەبێ خولیایەکی لەسەردا بگەڕێت .

بەدەم بزەیەکی لاوازەوە چاوێکی بەهەردوو کیانا گێڕاو لەگەڵیشیا ووتی : حای .. حای .. ئاش لەخەیاڵەك‌و ئاشەوان لە خەیاڵەك !.

بە حەساوی یەوە ڕوویان لەیەك نا ، بە جووتەش کەوتنە سەرنجدان ئەمامە .

مامەش ڕووی لێوەرگێڕان و چارەکانی بڕییە کەلەسەر کەشەکانی ئەو بەری ئەشکەوتەکە کەبەسەر پۆشێکی برنجۆکی سپی سەراپا خۆیان داپۆشی بوو .

ناچار ڕەسووڵە کەوتەرە وەنەوزدان‌و ، سەرما بووردەڵەکەش کەوتەوە خۆش کردنی ئاگرەکە .

زۆری نەبرد مامە بەئاگای هێنانەوە :

● چاوەکی بەو کەلەسەر کەشانەدا بگێڕن ، تا ئەوانە بە پێوەبن .. عەیرانان‌و لاوکان لەئێوە نابڕن !.

سەرما بووردەڵەکە بەدەم داچەقاوی یەوە :

● مانای بەچی ؟!.

ڕەسووڵەش بە پێکەنینەوە:

● ئاش لەخەیاڵەك‌و ئاشەوان لەخەیاڵەك !.

مامەش بە توورەبوونەوە :

● مانای هەردەم ئارەزووی عەیرانانتان کرد ، بەو کێوەدا بڕوانن !!.

ڕەسووڵە :

● ئەم ووت !.

سەرما بووردەڵەکە بەدەم سەر هەڵ کرپاندنەوە :

● لێگەڕێ .. دان بەخۆتا بگرە .

مامە هەربەدەم توورەبوونەکەیەوە :

● ئەم شەوەکی عەیرانێکتان بۆ دەڵێم .. ئەو کەژو کێوە داویە بەگوێما ، تا نەفەسم تیا بگەڕێ لەبیری ناکەم !.

ڕەسووڵە : ئادەی لەبابێ منت کەوێ .

سەرما بووردەڵەکەش بە پەرۆشەوە : ئاخری ئەم‌شەویش بێ بەشت نەکردین .

دەستی نایە بناگوێی ، هەمدیس چاوەکانی بڕییەوە کەلە سەرکەشەکان ، وەکو پێیان بڵێ :

● ئێوەش گوێ ڕایەڵ کەن .. دەنگی حەیرانەکەم بگەیەنن بەوانەی دوورن .. بەوانەی نووستوون .. بەوانەی بێ ئاگان .

لەگەڵیا دەنگی هەڵبڕی :

(دە دوازدە ماڵەکی ڕەش‌و ڕووت‌بەدامێنی چیای‌ئاسۆسەوە سەریان وەیەکەوە نابوو ، خەڵکەکەی دڵنیاو بێخەم .. گەشاوەو ڕووکراوە .. ساویلکەو بێئاگا ... خەنی بوون بەو نانەسکی‌یەی کردگار پێی ڕەوابی نیبوون ... ئای .. ئای لەو ڕۆژەوەی ئەو غەزەبە ئاسنینە .. چەشنی تەوقی عەزازیل لەگەردنیان ئالاو .. لووتی نا بەلووتیانەوە .. بووە میوانی شەوو ڕۆژیان . بۆ ئێشك گرتن بەسەریانەوە .. ترس‌و لەرزی بەبالابڕین .. ژیانیان لەبەرچاو ڕەش داگیرسا .. سەری دنیایان لێهاتەوە یەك .. ئای .. ئای قەت بووە بزەی گەشاوەی سەر لێوی ئاڵی بەر مەمکان‌و ساوایان هەموو دەمەك بێتە کروزاندنەوە .. چ کەسەك بووە ئەو بەهەشتە جوان دڵ ڕفێنە بەجەهەنەم بزانێ‌و بیری هەڵاتن بکات .. کێ دیویە پەلەوەر ناوەختان لە کوێستانان ئارەزووی ڕەوبکات .

سبەینانەك زوو ئاگری خودایی لەگیانی غەزەبە ئاسنین بەربوو .. کلۆکۆی دامرد ... بووە قەرەبرووت .. خەڵکی بێ گوناه کەوتنە هەڵمژینی هەوای سەربەستی ... تەق‌و پێوەندی بەندێتی لەگەردنیاندا پسا ... بەخۆشی یەوە کەوتنە پاڕانەوەو سوجدە بردن ڕووەو ئاسمان ... ئای ... ئای هێندەی نەخایاند ... بەڵایەکی گەورەتر سواری کۆڵیان بووەوە ... ڕۆژی ڕوونی

چیرۆك

محمد رشید فتاح

لێکردنە شەوە زەنگ .. بەجارێ سەرلێ شێواو سەر گەردان ئەهاتن بەیەکدا .. ئای ... ئای ئەوڕۆژە چ ڕۆژەك بووە فرمێسك نە چاواندا ڕاوەستاو .. ووتە لەگەڕوان دایساوو تاساو .. ساوادەم داچەقاو .. دایکان پەنجە لەخوێناو .. باوکان لەرزین‌و دڵە کوتێ .. لاوان دەستی ڕەشی مەرگ بە یەخەوە .. چاو بەخوماران یەخە دادڕاو .. سەر بەقوڕان ... سێ هەرزەکاری تازە پێگەیشتوو .. تازەکی هەڕەتی ئەوەیان بوو مل ملانێ لەگەڵ خەت‌و خاڵداران‌و .. کاکۆڵ ڕەشان‌و .. بەرموورو مێخەك‌و شیلان لەگەردنان دابکەن .. بەخۆڕایی لەتۆڵەی غەزەبە ئاسینن دانران بەنیشانەوە .. بەپەلی دارەکەی حەرشی مزگەوتەوە لاشەکانیان شۆڕکرانەوە .

ئای ... ئای .. هەر لەتۆڵەی غەزەبە ئاسنینی بەڵای ناگەهان‌دا ئاگر بەردرایە تەڕو وشك .. گوندەبووە وێرانەو کاول‌بوو .. دەمەو ئێوارەکی پەپوو هێلانەی خۆی‌تیا دامەزراند .

دوانزە بانوو ١٩٦٤

فرۆکەش بە ئاگرو ناڵەی بوردومانەوە ..
لە نیوەی ڕێ لەشکری پێشمەرگەمان ، ڕاپەڕی
ئابلۆقەی سوپایان‌دا ، لەم پەڕ هەتا ئەو پەڕی
باوکی دڵسۆز ، یەکێ بوولەو لاوە پێشمەرگانە ..
کەفیشەکی بی پێکان ، نەئەگرتە بێگانە ...
خانەی فیشەکدان چۆڵ بوو ، هەڵساو ڕای‌کرد بە پەلە
پڕی‌کاتەوە ، تاکوو لە دەس نەچێ ئەم هەنە
فرۆکەی بۆمبا هاوێژ ، هاتەوە لە پڕێکا ..
داخی بەجەرگم بۆمبا ، باوکی‌دڵسوزی پێکا ..
شەهید بوو ، شەهیدی ڕێی سەر بەرزی‌و سەرفرازی
ناوی هاتە ناو ریزی .. نەمری‌و جێی شانازی‌ی ..
ئەستێرەی ناوی گەشی لەسامالی خەباتا ..
ورشەدارو بڵندو پیرۆزە .. هەتا هەتا

★ ★ ★

تۆش دایکی کۆرپەی ساوا ، توخوا مەکروزێرەوە
سروودی خەباتی کورد هەمیشە بلێرەوە
بە ئاوازی ناسکی ناو گەرووی خنجیلانە ..
بیکە بە لایەلایەی خەوی ساوای ناو لانە
بڵێ : بەبێ خوێن ڕشتن ناپشکوێ باخی ئاوات
(ڕزگاری)ش ناسەندرێ بەبێ شورش‌و خەبات
ئەم شۆڕشە پیرۆزەش هەرئەبێ ، هەر سەرکەوێ
شەکانەوەی ئالاّکەی نە گشت لاوە دەرکەوێ ..
ڕیگایەکەو گرتوویە ، بەری نەداو هەر ئەڕوات
هەتا ئەگا بە خوزگەو هیوا‌و ئامانج‌و ئاوات ..

١٩ی ئەیلوولی ١٩٦٣

(١) ئەم هۆنراوەیە لە بەرواری ناوبراوا دانراوە بەلام لەو کاتەوە لای هاورێیەکی شورشگیرم‌بوو لە دەرەوەو وینەی لای خۆم نەمابوو لەم‌روژانەدا دیم هێشتبوویەوە ، بە سوپاسەوە لیم‌وەرگرتەوە ، تا بلاوی‌بکەمەوە بۆ خوێندەوارانی کوردی خوشەویست .

ج.ش

شانۆی ناوماڵ

کۆمەڵێك قسەی خۆش‌و گاڵتەو گەپ‌و چیرۆکی کوردی‌یە .. کۆکرنەوەو نووسینی خوالێخۆشبوو « مەلا مستەفا سەفوەت » ە .

پێشەکی‌و بلاوکردنەوەی .. دوکتۆر عیزەدین مستەفا ڕەسووڵ .

بابەتێکی تازەیە دەچێتە سەر سامانی نووسینی پەخشانی کوردی .

بەم زووانە ..
.. دەرئەچێت .

دایکی دڵسۆز

١ ● هێشتا (دڵسوز)ی ساوای خونچەی تازە پشکوتوو
تازە .. میوانی دنیای شەشەم مانگی تەمەن بوو ..
لەو کاتەشدابوو دوزمن هێنای تەووژم‌و تینی
بە کوردو کوردستانی خوێناوی ئەرشت قینی
دەستی‌کرد بە تاوانی گرتن‌و لەناو بردن ..
بە فرۆکەو دەبابە کەوتە ماڵ وێران کردن
جەندرمەی بە خوێن تینوو هێرشی هێنایە شار
کەوتنە گیانی هەژار ، وەکوو گورگی برسی‌و هار
بە ئابڕوو تکاندن ، کوشتن‌و لەش شکاندن
بە بێچاوی بەزەیی لەمولەو تروکاندن

★ ★ ★

باوکی خوێن گەرمی (دڵسۆز) کوورەی دڵی هاتە جۆش
وەکوو هەزارانی تر بۆ نەتەوەی کورد پەرۆش
کە دی لەبەر چاوی خۆی‌خوێنی دوو برایان ڕشت
وتی ، مەرجە ، وەك ئەوان‌منیش خۆم بدەم بە کوشت
مەرجە هەتاکوو تۆڵەی براکانم نەسێنم
چەك نەکەمەوە لە شان ، لە خەبات واز نەهێنم
ئەبێ گیانم قوربانی ئەم نەتەوەو خاکە بێ
ژیانم پێشکەشی ئەم بیروبڕوا پاکە بێ ..
ئەم‌لاو ئەولای (دلسوز)ی‌جگەرسۆزی هەڵمژی ..
وتی : دڵسوزی کورد بی‌وهەر بۆ کوردستان بژی
وا من ئەڕۆم بۆ کۆڕی جەرگەی شۆڕشی پیرۆز
ماڵ‌ئاوا ڕۆڵەم ، کورپەم ، جگەرگوشەکەم ، دڵسۆز
تۆش دایکی دڵسۆز کاتێ کوژرام لەم ڕێ ئازادە
لە یادم نەکەی چونکە ..هەمیشە تۆم لە یادە ..
بیری دڵسوز ، بە شیری کوردایەتی گۆشی کە
نەخشەی کوردستان ، نەخشی خۆێن‌و گیان‌و هۆشی کە..
ماڵ ئاوا ، وا ڕۆیشتم ، ئەی بەهرەی خۆشەویستی
هیوادارم زوو بگەین بە ئاکامی سەربەستی
ئەوسا بە کامەرانی .. بەیەك شاد ئەبینەوە
ئاوازی بەختیاری بۆ یەك ئەهۆنینەوە

★ ★ ★

خۆی گەیانە لەشکری شۆڕشگێری قارەمان ..
برایانی پێشمەرگەی ڕێی:کوردستان یا نەمان ..
فیشەکدانی بەستە پشت ، شەستیری خستە سەر شان
خوێنی گەرمی شۆڕشی هاتە جۆشی تێکوشان ..

★ ★ ★

کاتێ سوپا ، ئەبەوێ ڕوو بکاتە ئەو جێیە ..
کە بارەگای لەشکری ناوچەکەیانی لێیە ..
بە هێزێکی گەورەوە ، بەزرێ‌و هاوانەوە

جمال شارباژێری

ئەی شەونمی فرمێسکی قەتیس ماوی شەوبۆی چاو ..
بەس بلەرزێ ، بە کڵپەی گڕی دەروونی قرچاو !
ئەی هەناسەی ، پڕ تاسەی هالاّوی سینەی گەرم
بەس بیتاسێنە گەرووی وشەی ناسك‌و نەرم
ئەی ئەموستی ژێر چەنەی ئەنیشکی سەر ئەژنۆی خەم
بەس گوێ شل کە بۆ ناڵەو قولپی هەنیسکی ستەم
ئەی خونچەی کاڵی لێوی دەمی گۆپکە پەمەیی
بەس‌بێ مژینی گەردی ماتەمی‌و بێ ئۆقرەیی
ئەی قژی زەردی خاوی پەخشی فریشتە شێوە
بەس بژاکێ‌و داپۆشە ئەو ڕوخسارە پەشێوە ..

★ ★ ★

ئەی ساوای وەك ئەستێرەی باوەشی هەوری پەستی
بەو نیگا ورشەدارەی .. پڕەلە خۆشەویستی
بەو تریفەی خەنینەی ناخی هەست ئەبزوێنێ ..
بەو گرو گاڵەی کە بۆی باخی شادی ئەهێنێ
تەمی ئاسمانی دڵی دایکی داماو .. سامال کە ..
ڕووی گوڵی زەردبووی ژاکاو ، بە شنەی شەماڵ ئاڵ کە

★ ★ ★

ئەی خوشکی خاوەن دڵی پڕلە سۆزو بەزەیی
منیش خوێنی ئارامم ، پڕابە شپرزەیی
وەك تۆ ، بەڵکوو زۆر زیاتر بوومە هاورێی خەمگینی
کە شێوەی کڵۆلیتم .. لە کۆشی ژینا .. بینی

★ ★ ★

ئەی هێلانەی ژیانی بەختیاری لێشێواو
دایکی ساوای نۆبەرەی تاقانەی باوکی کوژراو
ئەزانم دڵی زاری نائومێدو زامدارت
ناتوانێ ڕاگرێ‌و سارێژ نابێ ئازارت
ئەزانم کانیی بیرت سەرچاوەی یادگارە
مانگی سامالی دڵی ڕابووردووتی تیا دیارە ..
چونکە هەردوو نموونەی پاکی‌و خۆشەویستی‌ی بوون
سەردەمێکی زۆر بتی یەکتری پەرستی بوون
لەدوای دڵداریەکی پڕ لە هیواو خەوبینین
کە بنچینەی پەیمان‌و .. وەفابوو ، نەك دەس‌بڕین
بەیەك گەیشتن ، گوڵی هەردوو دڵ گەشایەوە
نەمامی خۆشەویستی چرۆکەی پەخشایەوە ..
ئاوات‌و خۆزگەی دڵی لاوی‌هەردوو هاتە دی
هەتا ساوای بەرهەمی‌خەوی هیواتان تیادی ..
سۆزی ئاوازی شادیی ژیانی بەختیاری
ساوای خرپنی ڕووخۆش هەمووی هێنا بە دیاری

★ ★ ★

بەڵام بێ‌گومان سۆزی خۆشەویستی‌ی نیشتمان
بەنرخ‌و پیرۆزترە لە خێزان‌و ماڵ‌و گیان

★ ★ ★

institut kurde de paris

ئێمەو شاعیری یاخی‌و شۆڕشگێری سودان محمد فیتوری

ئامادە کردنی
جلال میرزا کریم
عبدالله عباس

لێمان مەگرن ئەی خەڵکینە ۰۰
ئەی کوردینە ۰۰
ژانمان لەگەڵ ژانی برای ۰۰
شاعیرێکی ئەفریقیادا ،
تێکەڵ ببێ ۰۰
تیشکی چاومان ۰۰
لەگەڵ تیشکی چاوی ۰۰
جەنگاوەری نەوەی مەردی ۰۰
میللەتێکی تردا ۰۰
تێکەڵ ببێ ۰۰
خواست‌و مەرام ۰۰
لەیەك ڕێگەی پڕ خەباتی ۰۰
بەرەو جەنگی ئازادی‌دا ۰۰
تێکەڵ ببێ ۰۰
لێمان مەگرن ۰۰ ئەگەر کوردمان ۰۰
بەلاوێکی پێشمەرگەی مەردی ڕەش ناسی ۰۰
لێمان مەگرن ۰۰ ئەگەر مەردی ڕێی خەباتی ۰۰
کاروانی گەلێکی ترمان بەکورد ناسی ۰۰
لێمان مەگرن ۰۰ کە دووەتەی ۰۰ ئاگرینی ۰۰
دوو گۆرانی پڕ لە گەشەی ئاگرینی ۰۰
شاعیرێکی خاکی «سودان»۰
پێشکەش بکەین بە کوردستان ۰۰
یاخود خواستی ئەوەی ئەمرۆی نوێی کوردستان ۰۰
پێشکەش بکەین بە براو ئەوەی نوێی « سودان »
دوو گۆرانی لەیەك گەرووی پڕ ئاوازی ڕاچەنینا
وا تێکەڵ بوون ۰۰
وات ئەزانی زۆر دەمێکە لەشەوگاری ماتەمینا ۰۰
یەك مەشخەڵ بوون ۰۰
ئێمەو شاعیری یاخی‌و ۰۰شۆڕشگێری سودان ۰۰ محمد فیتوری) ۰

نازانین چۆن بۆمان هەڵکەوت یا ڕێکەوتین بۆ ئەوەی بتوانین، بیر لەوە بکەینەوە ، چەند کەسانێك ، چەند دلێرو مەردێکی تێکۆشەری گەلانێکی تر لەدیدەنی وڵاتی ژان‌و ڕاچەنینی عیراقماندا ۰۰ ببینن تەنیا ئەوە نەبێ ، وەك ووتمان کە دوو گۆرانین لە یەك گەرووی پڕ ئاوازی ڕاچەنینا ۰۰ لەو بینینەدا پاش سڵاو ۰۰ پاش خۆ بە یەکتر ناسین ۰۰ پاش ئەوەی ووتمان :

– ئێمە کوردین ۰۰ نەوەی ئازارو ، ڕاچەنینی پڕ تین‌و تەوژمین بەڕووی ئازارا ۰۰

هەر ئەو ڕاچەنیوە ۰۰ محمد فیتوری ۰۰ پێی ووتین :

– ئەتان ناسم ۰۰

● پێمان ووت :– « تۆی شاعیر لەکەیەوە شیعر ئەڵێیت ، وەکەی هەستت بەوە کرد که پێویستە شیعر دەر بڕێت » .

– کاتێ ووتنی شیعرم بە پێویست زانی کە هەستم کرد خەریکم بتاسێم‌و بخنکێم ۰۰ کاتێك پێشم ئەخواردەوە ئەم ئەزانی چۆن دەری ببڕم ۰۰ بەخەم ۰۰ یان بەشۆڕش‌و تووڕە بون ۰۰ یاخود بەسەرنج دانی دوور بینی ، لەو کاتەدا لە سەرەتای تەمەنی ژیانا بووم ۰۰ ئەوکاتەی جەنگی گیتی دووەم دوا هەناسەی مەرگی ئەدا ، لەو کاتەدا وا هەستم کرد کە شیعر تەنیا ئەو دەنگەی ناخی قوڵایی دەروونە کە ئەبێ بوو ڕۆژێ‌و بتەقێتەوە ، وەك دەست پێ کردنی هەر شاعیرێکی بچوك دەستم کرد بە لاسایی کردنەوەی شاعیرە کۆنەکان و ۰۰ لە ماوەی چوار چێوەی شێوازی ئەو لاسایی کردنەوەیەدا باسی زۆر شتی ئێنجگار تایبەتیم کرد ، ئەگەر چی زوربەی شیعرەکانی ئەو سەردەمەم لەوە دەرچوو کە بریتی بێ لە دەر برینی شتێك ، بەڵام ساڵ لەدوای ساڵ ، بە تایبەتی لە دەورو بەری ساڵی ۱۹۴۷دا توانیم کە سەرەتای دەست پێ کردنی شیعر ووتنم بەو شیعرە دەربرم که بەناوی (نە، ۰۰ ئەی برام) لە دیوانی (گۆرانی ئەفریقیا)دا بلاو کرایەوە۰

– لەو باسەتانا ، باسی خەم‌و شۆڕشتان کرد ۰۰ چۆن ئەتوانن بە یەکیان بگونجێنن ؟

● وا بزانم هیچ ناکۆکی‌یەك نیە لە نێوان ئەوەدا کە مرۆڤ لەیەك کاتدا خەمناك‌و تووڕە بێت ۰۰ من نیازم لە خەمناکی تێگەیشتنی حەقیقەتی خەمناکی‌یە کەوەك ئەو بلێسەیە وایە کاری ڕاچەنین‌و شۆڕشی لێوە بتەقینەوە ، لەبەر ئەوە وابزانم لە دیوانی یەکەممدا (گۆرانی ئەفریقیا) تا رادەیەك زۆر هەست بەوە ئەکرێت کە خەمناکی‌و شۆڕش بە ئاشکرایی دەست لەملی یەکترن ۰۰ «چۆن توانیم ئەمە بگونجێنم ؟ » کە پرسیاری ئێوەیە ، وەلام ئەوەیە کەمن هەمیشە هەوڵم‌داوە ڕاستگۆبم لەوەدا کە ئەینووسم ، واتا خەمناکی دەنگێکی زۆلاڵی تەقیووبێت لە شیعرەکانما ۰ خەمناکیم لە ڕوو بەڕوو وەستانەوەی جیهانی دەرەوەدا ڕوونەتەنی بوو ۰۰ راست نیشانەدەریش بوو لە ئاژاوەی جیهاندا ، ئەم خەمناکیەم تاك و تەنیا نەبوو لە کۆتاییدا ۰۰ بەڵکوو پردی بەیەك گەیشتنەوە بوو لەنێوان منو خەڵکی تردا ۰

– بۆکی ئەجەنگیت ۰۰؟ هەروەکو لە شیعرێکتا ئەڵێیت : بۆکی ئەجەنگم ؟!

● لەو شیعرەمدا مەبەستم لەو مرۆڤە گەمارۆ دراوەیە کە ڕووەو دوژمن پاڵی داوە بە دیوارەوە ، ئەو مرۆڤە ئەگەر هەڵمەت نەباتە سەر دوژمنی ئەبێ بەرگری لەخۆی بکات ، نیازیشم لەوە ، ئەوەیە کە ئێمەی گەلانی جیهانی سێیەم لەلایەن هێزە ئیمپریالیزم‌و شەرخوازو سەهیونیزمی‌یەکا ئەوە گەمارۆ دراوین ، ناچارین ۰۰ بگرە پێویستە بەرگری لە دواشتمان بکەین ، لە مێژوومان شارستانیەتمان ، لە بوونمان‌و مرۆڤایەتیمان وە لە ئەوەی داهاتوو شمان ۰

– وا هەست ئەکەین ئەو شیعرانەی لە پێش کارەسات‌و نوشستی‌یەکەی حزیرانی ۹۶۷ دا ووتووتە سیماو شێوازێکی ئەفریقیای پێوەیە ۰ بەڵام دوای کارەساتەکە ، ڕووی وەرچەرخاندوە بەرەو مەسەلەی نەتەوایەتی عەرەب کە لە ڕزگار کردنی فەلەستین »دا خۆی ئەنوێنێ، لەنێوان ئەو دوو قوناغەدا ، چ هۆیەك هاندەری ئەو گۆڕانە بوو ؟!

● من وەك شاعیرێك بە حوکمی نەژادو خوێن‌و ڕەگەزم ئەچەمەوە سەر وەچەی عەرەب، بەلام لەگەل ئەوەشدا هەر بەحوکمی هەمان نەژاد ئەچمەوە سەر وەچەی گەلانی ئەفریقیای رەش ، لەم دوو هەست پێ کردنەوە شاعیرێتیم پێك دێت‌و دەربرینی ڕاستە قینەی بوونی مرۆڤایەتیم نیشان ئەدا ، لەسێ دیوانەکەی یەکەمما (گۆرانی ئەفریقیا ۱۹۵۵ ، دڵدارێك لە ئەفریقیا ۱۹۶۴ ، لە یادم مەکە ئەفریقیا ۱۹۶۵) کە لە پێش ساڵی ۱۹۶۷ دا بلاوم کردەوە ڕووی ئەفریقیام پیشاندا ، کە ڕوویەکی تری خۆم‌و مێژووم‌و ڕووی گەلانی رەش‌و چەوساوەیە کە منیش بەشێکم لێیان ، بەلام ئەو دیوانانەی دوای ساڵی ۱۹۶۷ بلاوم کردنەوە (ڕووخانی ئورشەلیم ۱۹۶۷ ، ئاوازی دەروێشێکی گەڕۆك ۱۹۶۹ پاڵەوان‌و شۆڕش‌و سێدارە ۱۹۷۰) دەربرینی ڕادەی هەست کردنێکن بە واقیعی نەتەوەی عەرەب کە دوو چاری کارەساتی حزیران بوو، ئەمەوی هەندێ شت ڕوون بکەمەوە کە لەو دیوانانەدا تاوان‌و هۆیەکانی ئەو کارەساتەم هەر بە تەنها نەخستۆتە ئۆباڵی هێزە ئیمپریالی‌و سەهیونیزمەکان ، بەڵکو خستویشمەتە ئۆباڵی هەندێ لە ڕژێمە عەرەبی یە کۆنەپەرست‌و بەکرێ گیراوەکانیش ۰

– ویستیشمان کەمێك باسی ئەدەبی کوردی بکەین ۰۰ پرسیمان هیچتان دەربارەی ئەدەبی کورد بیستوە ؟

● لەراستیدا کەم لەو بارەیەوەم بیستووەو ، جارە ناجارێك ناوی شاعیرانی کوردم هاتۆتە بەرگوێ بەڵام بەداخەوە بەوجۆرە نەبووە کە بتوانم بەرهەمەکانیان ببینم، چونکە نە من کوردی ئەزانم‌و نە هەلێکی واشم بۆ هەڵکەوتووە کە بتوانم بگەڕێم بەدوای بەرهەمی ئەدیبانی کورددا ۰

بەلام بەشانازی‌یەوە ئەڵێم کە زۆرشت لەمێژووی نەتەوەی کورد ئەزانم‌و ماوەیەکی باش خۆم پێوە خەریك کرد ، هەر ئەم خۆ خەریك کردنەش بوو کە « کاوە »ی بەو جۆرە پێ‌ناسیم کە نموونەی پاڵەوانێکی نەبەردی ڕاپەڕیو بێت بە ڕووی زوڵم‌و زۆریدا ۰ نموونەی چیرۆکی خەباتی میللەتێك بێت کە زۆر دەمێکە لە خەباتدایە لەپێناوی سەرفرازی‌و ئازادیا ۰۰

فیتوری : هەمیشە خۆشەویستی خۆم بۆ کورد لەو خۆشەویستیەمەوە هەڵئەهێنجم کە هەمە بۆ کاوەی پاڵەوان

من هەمیشە خۆشەویستی خۆم بۆ کورد لەو خۆشەویستی یەمەوە هەڵئەهێنجم کە هەمە بۆ کاوەی پاڵەوان ۰۰ من نەوەکانی کاوەم خۆش ئەوێت۰ ئەم هەستەم وای لێ‌کردم کە لەکاتی خۆیدا بەپەرۆشەوە بیر لەوە بکەمەوە شانۆیی‌یەکی شیعری‌ی لەسەر کاوە دابنێم۰ بەلام لەبەرئەوەی تەواوی ئەو بەڵگەو سەرچاوانەمان چنگ نەکەوت کە بۆ ئەم مەبەستە باش بێت وازم لێ هێنا۰لەگەل ئەوەشدا هیوادارم پاش ئەوەی ئێوە ئەو بەڵگەو سەرچاوانەم پێ‌بگەیێنن، ئەو ئاواتە مەزنەم بەدی بهێنم ۰

ئاهەنگی دابەش کردنی «۱۶۲» خانوو بەسەر خێزانی شەهیدانی هەولێردا

خوێنی شەهیدانی گەل‌و نیشتمان هەردەم ڕێگای سەرکەوتن تەخت ئەکات ، ئەوانەی کە گیانی پاك‌و بەنرخی خۆیان لە ڕێی ئازادی میللەتا ئەبەخشن ۰

م۰ حیدری

شەهید ، واتا نموونەی ئەو پەری ئازایەتی‌و نەبەزینە ،بۆیە لە ناو دڵی میللەتا ،جێگایەکی تایبەتی هەیە ، وە هەڵگری ئاڵای تێکۆشانی شۆڕشێرانەیە بۆ ئەوانەی کە لە کاروانی خەباتا بەردەوام ئەبن ،بەکورتی خوێنی شەهیدان هەوێنی سەرکەوتنە ،بۆیە بۆ شەهیدان چ بکرێت هەر کەمە ۰۰!

میللەتی کوردیش وەك گشت گەلانی سەر ڕووی زەمین ، لە کاروانی خەباتا بە سەدەها شەهیدی داوە لە پێناوی سەرکەوتنی ئاوات‌و خواستی جوولانەوەی ڕزگاری نیشتمان پەروەری کورد ۰

لە ئەنجامی شۆڕشی ئەیلول میللەتی کوردمان تاقمێکی تری لە شەهیدانی کوردستان بەرێ کرد ، ناوی نەمریان لە لاپەرەی مێژوو بە وشەی زێرین تومار کران ۰۰

یەکێك لە دەست کەوتەکانی بەیانی ۱۱ی ئادار ، ئاوەدان کردنەوەی کوردستان بوو ،کە بەشێکی بریتی‌یە لە دروست کردنی خانو ئەوانەی مالیان وێران کرابوو لە ئەنجامی سووتان بوردمان ، وە بۆ خێزانی شەهیدەکانی کوردستان ۰

هەولێریش بنکەی پێشەوەی شۆڕشی کورد بووەو هەردەم قوربانێکی زۆری داوە لە پێناوی سەرکەوتنی خواستی میللەتی کوردی تۆشەر ، بۆیە کاربەدەستانی پارتی‌و شۆڕش هەول‌و تەقەلایەکی باشیاندا بۆ دروست کردنی تاقمێك خانو بۆ شەهیدانی هەولێر ۰۰ هەر چەند ئەمە ، ئەو برینە قوولەی سەدەها خێزانی شەهیدەکان بە تەواوی چار ناکات ، بەڵام لەگەل ئەوەشدا هەنگاوێکی گەورەیە،کە لێنیکی باش پڕ ئەکاتەوە ۰

بەبۆنەی تەواو بوونی ۱۶۲ خانو ، کە گەرەکێکی تایبەتی‌یە (گەرەکی شەهیدان) لە هەولێر ئاهەنگێکی خنجیلانە ساز کرا لە ڕۆژی ۲۳-۳-۹۷۱

لە ژێر چاوەدێری پارێزگاری‌هەولێر بەڕێز کاك عبدالوهاب ئەتروشی ۰۰

شوێنی ئاهەنگەکەو دیواری‌خانووەکان بەدەها دروشمی جوان دەربارەی نرخ‌و بایەخ‌دان بە شەهیدانی کوردستان رازا بووەوە ۰

ڕۆژی ۲۳-۳-۹۷۱ لە کاتژمێری ۱۰ی تەواو پاش ئەوەی وەزیری دەوڵەت بۆ کارو باری کۆماری دکتور « عبداستار الجواری » بەڕێز پارێز گاری هەولێرو تاقمێکی زۆر لە کاربەدەستانی شارو دەستەیەکی زۆریش لە ئافرەت‌و پیاو و خێزانەکانی شەهیدان ئامادە بون ئاهەنگ بە چەند ئایەتێکی قورئانی پیرۆز کرایەوەو دقیقەیەك وەستان بۆ گیانی پاکی شەهیدانی کوردستان ۰ پاشان سرودی ئەی ڕەقیب پێش‌کەش کرا، ئینجا بەڕێز پارێزگاری هەولێر ووتارێکی نایابی بەم بۆنەیەوە پێش کەش‌کرد۰ دووا بە دووای ئەو وەزیری دەوڵەت دکتور « عبدالستار الجواری » ووتاریکی خوێندەوە وە سڵاوی سەرەك کۆماری بەدانیشتوانی ئاهەنگ ڕاگەیاند ۰۰ پاشان محسن قوجە یاریدەدەری پارێزگار و سەروکی لیژنەی دروست کردنی خانووەکان ووتاری لیژنەی ناوبراوی پێش‌کەش کرد ۰۰ دووا بە دووای ئەو تێکۆشەر علی هەژار ووتاری لقی دووی پ۰د۰ك خوێندەوە۰ وە تێکۆشەر عبدالرحمن گومەشینی ووتاری لقی پێنجی پ۰د۰ك پێش‌کەش کرد ۰۰ ماموستا ملا علی ملا عبدالله سەروکی یەکیەتی زانایانی کوردستان ووتاریکی بە جۆشی حوێندەوە ، هاوری عبدالمنعم بادی ووتاری ریکخراوی پارتی بەعسی پێش کەش کرد ۰۰ پاشان کاك صابر شیخ جامی ووتاری هێزی دەشتی هەولێری خوێندەوە ۰ خوشکە شلێر عبدالقادر بولبولێکی خوش ئاوازی کوردستان چەند پارچە هەڵبەستێکی بە سۆزی پێش‌کەش کرد ۰ سروودی ئەی شەهیدان لەلایەن تیپی هونەری هەولێر پێش‌کەش‌کرا لە کوتایی‌دا بە سەرپەرشتی تێکۆشەر فارس باوە بلیتی خانووەکان بەسەر خێزانی شەهیدەکان دابەش کرا ئینجا بەڕێز وەزیری دەوڵەت‌و بەڕێز پارێزگارو موانەکان (خانووی شەهیدانی کردەوە ۰۰ بەم شێوەیە ئەم ئاهەنگە کوتایی پێ هات ۰

هەزارو یەك سڵاو بۆ گیانی پاکی شەهیدانی ڕێگای سەرفرازی کوردستان ۰

بیرەوەری ٤٦ ساڵەی ڕاپەڕینەکەی ساڵی ۱۹۲۵

انور محمودو محمد اسماعیل
کولیجی ئاداب

لە دوای شۆڕشی گەورەی ئوکتۆبەری سوشیالیستی ، گەلانی ڕۆژهەلاتی نزیك‌و ناوەراست دەستیان کرد بە تێکۆشان‌و ڕاپەرینی نەتەوایەتی بۆ بەدەست هێنانی ئامانجەکانیان ۰۰ میللەتی کوردیش یەکێك‌بوو لەو گەلانەی خەباتیان ئەکرد دژی زۆرداری‌و داگیرکەرانی خوێن مژی ئیمپریالیزم ۰ لە پێناوی ڕزگاری کوردستان‌و سەربەخۆی میللەتی کورد ۰

لەهەموو لایەك بزوتنەوەی شۆڕشگێری دەستی پێ‌کرد لە ئێران دژی ڕژێمی شاە وە لە تورکیا شۆڕشێك بەرپابوو لەم‌کاتەدا بە سەر کردایەتی (مستەفا کەمال) لە دژی داگیرگەرانی ووڵات بۆ ئەم مەبەستە داوای یارمەتیان لە کوردەکان کرد کە دەستی یارمەتیان بۆ درێژ بکەن ،کوردەکانیش یارمەتیان دان بەدڵ‌و دەروونێکی پاکەوە بەرامبەر بەوەی کە کەمالیەکان دان بە مافی نەتەوایەتی کوردا بنێن لە تورکیادا ۰

پاش خۆبەخت کردنی هەزارەها لاوی خوێن گەرمی کوردو گەلانی تورکیا توانیان تورکە کەمالیەکان بگەن بە ئامانج‌و مەبەستی خۆیان ۰بەڵام لە دوایدا پشتیان لە کوردەکان وەرگێرا لە باتی پاداش دانەوەیان کەوتنە ئازاردان‌و دەربەدەری گەلی کورد ۰ بەڵی بەوەشەوە نەوەستان درندانە هێرشیان دەبردە سەر کوردەکان بە ئاگرو ئاسن لێیان ئەدان ، زمانی زکماکیان لێ قەدەغە کرد بوون دەستیان کرد بوو بە گرتن‌و کوشتنی هەزاران منال‌و پیرو ئافرەتی کورد ۰ وە زۆریان لە بەندیخانە توند کردبوون وە شارو دیهاتی کوردستانیان بە جاری خاپوور کردبوو وەك درندە شاڵاویان ئەبردە سەر کوردەکان ۰۰

وە ئەم کەمالیە فاشستیانە کوردیان بێ‌بەش کردبوو لە پەیمانی شڤەریش چونکە پەیمانی دۆستایەتی لەگەڵ فەرنساو ئینگلیز بەست بەوەی کە مافی نەبێ لە ناوچەی سوریا وە واز لە شاری موسل بهێنێت بۆ ئینگلیز ۰

لە پاش ئەم هەموو کارە ناڕەوایانە کوردەکان لە نیازی گڵاوی تورکەکان گەیشتن ۰ ناچار بریاریان‌دا تێ‌بکۆشن‌و خەبات بکەن دژی کەمالیەکان وە ئەم بیروباوەڕە بە ناو هەموو چەماوەری کوردا بلاوبووەو بێجگە لە هۆی کوردایەتی‌و نەتەوایەتی گەلی هۆی گرنگ تریش هەبوو بۆ تەقینەوەی ئەم ڕاپەڕینەو داوا کردنی ئازادی‌و سەربەستی دژی کەمالیەکان لەوانە لە بارەی ئابووری‌یەوە کەمالیەکان دەستیان بە سەر هۆی هەموو بەرهەم هێنانا گرتبوو وە نرخی شتوومەك زۆر گران بوو لەگەڵ ئەوەشدا لە ئەنجامی هاتوو چۆکردنا لە ناو کوردستانا خەریك‌بوو بازارێکی هاوبەش دروست ببێت ۰ بەڵام کەمالیە فاشستیەکان زوو بەربەرەکانی ئەم کارەش وەستان وە قەدەغەیان کرد، وەچگە لە مانەش کوردەکان هەر لە زوووەوە کۆچەر بوون وە گەرمیان‌و کوێستانیان ئەکرد بەدوای لەوەڕدا ئەم کارەشیان قەدەغە کرد ئەمانە هەمووی بوونە هۆی ئەوەی کە زوربەی ڕەمەکی خەڵکی کوردستان بە شداری ئەوراپەڕینە بکات وە گرو گڵپەی ئازادی‌و سەربەستی لە دڵی هەموو کوردێکی بە شەرەفا پەرەی ئەسەند ۰ وە سەرەتای ڕاپەڕینەکە لە شێخ سەعیدی پیرانەوە دەستی پێ‌کرد لەناوچەی (کلدار) ۰وە خالد بەگ سەرەوکاری ڕاپەڕینەکەی گرتە دەست پیاوی نارد بەم لاو بەولادا وە چەکی بە سەر کوردەکانا دابەش‌کرد وە قسەی لەگەڵ کردن کە لە ڕۆژی (۲۱)ی مارتی ساڵی ۱۹۲۵دا بە جارێ تێکڕا لە هەموو لایەکەوە هێرش بەرنە سەر تورکە کەمالیەکان۰ لێرەدا تورکەکان هەستیان بەم کارەکردو هەر زوو کەوتنە خۆیان وە لە شکرێکی تورکی ڕووی کردە ناوچەی (کلدار) بۆ لێدانی کوردەکان وە لە ڕۆژی (۷)ی مارت‌دا لە بەینی ئەم لە شکرەدا و هێزەکەی شێخ سەعیدی نەمر کەوتنە شەر وە بەربەرەکانیان کرا ۰ وە ئەم ئاژاوەیە بووە هۆی هەڵگیرساندنی شەر وە ئەم دەنگە بە هەموو ناوچەیەکی کوردستانا بلاو بووەوەگەیشتەئەو شۆڕشگێرانەو فەرمان بەرانەی کەبریان وابوو لە (۲۱)ی مارتا بگەنە ئەوێ ۰ ئەمانیش هەر چەندە بە تەواوی خۆیان ئامادە نەکردبوو لە بارەی چەك‌و جبەخانەی شەڕەوە بەڵام بەدەنگ شەڕەوە ڕۆیشتن لە بەر ئەوەی ڕاپەڕینە کە دوو هەفتە پێش‌کەوت بووە هۆی کوشتن‌و گرتنی زۆر لە داناو سەرۆك‌و ناودارانی کورد لەوانە خالد بەگیش یەکێك بوو ۰ ئەم پێش‌کەوتنە زیانێکی زۆری‌دا لە ڕاپەڕینەکە۰ وە ئەو لە شکرەی تورکەکان کە هێرش بردە سەر دیاربەکر لە (۲۵) هەزار کەسس پێك‌هاتبوو بە چەکێکی زۆر قورس‌و گەورەوە چگەلەو هێزەی لەخوارووی تورکیا هات بو سەر کوردەکان لەگەڵ ئەم هەموو توانایەشدا لەلایەن تورکەکانەوە بەڵام کوردەکان توانیان بۆ ماوەی یەك مانگ بەرەنگاریان بکەن وە شەر بەردەوام بێت ۰

شیخ سعید پیران

بەڵام لە پاشا ڕاپەڕینەکە بە ناکامی سەری نایەوە بێ‌ئەوەی بگات بە مەبەستی خۆی بەڵی گرو گڵپەی ئەو ڕاپەڕینە گەورەیە لەو ساڵەدا کوژایەوە ،بەڵام ئایا تێکۆشان‌و قوربانی کۆتایی‌هات کورد مرد؟ نە۰۰ بەڵکو کورد بە ئامانجی دوورو نزیکی خۆی هەر ئەگات۰ وە ئەم ڕاپەڕینە توانی لاپەڕەیەکی مێژووی ڕەش بکاتەوەبە خوێنی ڕۆڵەی بەشەرەفی ۰ کە پێشەنگی کاروانی خەباتیان گرتبوو وە مەشخەڵی ئازادی‌و ڕزگاری گەلیان بەرزکردبووە وە بوونە سووتەمەنی بۆ ئەو مەشخەڵە ، ئەری ئەوانەی‌کە لەم چەرخەشدا

بڕوانە : ل ۷

Institut kurde de Paris

هونەر

چەند تێبینییەك دەربارەی شانۆگەری «پێشمەرگە»!

تیپی نواندنی مەشخەڵ لەرۆژی دامەزراندنیەوە تا ئەمڕۆ بەردەوامە بێ پشتلێ کردنەوە بەناساندنو دەربڕینی توانای هونەرمەندانی کوردمان لەشاری کەرکوکدا .. پێویستە دەست نیشانی مامۆستای هونەرمەند «سلمان فایق کاکەیی» بکەین کەبالاترین دەور ئەبینێ لە پێشخستنی ئەم تیپە .

بەبۆنەی بیرەوەری یەکەمی دەرچوونی بەیاننامەی ئازارەوە تیپی مەشخەڵ لەسەر شانۆی هۆڵی شارەوانی کەرکوك وە بۆ ماوەی چوارشەو شانۆگەری «پێش مەرگە»ی پێش کەش کرد کە لەنووسینو دەرهێنانی مامۆستا «سلمان کاکەیی» یە وە کاك «غفوری عوزیری» وەرگێراوەتە سەر کوردی .

شانۆگەری پێش مەرگە خستنەرووی لاپەرەیەکە لەخەباتی گەلی کوردمان .. ئەوڕاستیە دەرئەخات کە گەلی کوردمان هەمیشە لەرۆژگارو هەڵدێرو کۆسپی ژیان سەختر بووە .. وەجەنگاوەرێکی بێووچانە لەپێناوی کوردستاندا و بەهیچ جۆرێك دریغی نەکردووەو نەسەڵەمیوەتەوە .

دەربارەی بەرهەمی ئەمجارەی مەشخەڵ ، شانۆگەری «پێشمەرگە» چەند تێبینی ـ یەکم تۆمار کرد کەهەندێکی بۆ نووسەرەکەیو دەرهێنەرەکەی ئەگەڕێتەوە ، وەهەندێکی تریشی بۆ «مکیاج» و «رووناکردنەوە» ئەگەڕێتەوە .

⊙ کاك «محمد عبدالرحمن» کە دەوری باوکی «کامەرانی» ئەبینی دەنگی زۆر نزم بوو ، تەنانەت ریزی پێشەوەی بەردەم شانۆکە بەئاستەم ئەیبیست .. هەروەهاش ناوبراو لەکاتێك سیخورەکان ماڵیان ئەپشکنیو پیلکەیان لەسەر پیلکەی دەمانچە رووتەکانیان بوو ، کەچی زۆر بێ ترس هاتە ژوورەو بەبێ شەڵەژان بەدەنگێکی ئاسایی و سادەوە ، بەرووی سیخوورەکانیا ئەخوڕی ، وەلە کاتێك‌دا کە کورد کوشتنو گرتنیو دەربەدەری کردنی هەموو لایەکی کوردستانی گرتبۆوە .

⊙ خوشکە «پەروین» کەدەوری برای کامەرانی ئەبینی کەلە قوتابخانە گەڕایەوە ماڵ ، هەر بەو جلەی قوتابخانەوە ، پاڵتۆیەکی ئەستوور و پێلاو پانی بەرز، تاشەویشی بەسەرا ـ هات جلەکەی نەگۆڕی .. ئەبوابە لایەنی کەمەوە پاڵتاوەکەی داکەندایەو پێلاوە پانی بەرزەکانی لەپێدا نەمایە .

⊙ کاك «احمد أمين» کەدەوری باوکی ئازادی ئەبینیو لەدێیەك لەدیهاتەکانی کوردستانا لەکونجێك‌دا ئەژیا . کە کاتی ناوی «کوردو کوردستانی» ئەهێنا .. هەروەکوو لەووتار خویندنەوەدا بێتو هتاف بکات بەتەواوی رووی دەمی ئەکردە خەڵکی یەکەو هەڵویستەیەکی ئەکرد بۆ دووپاتکردنەوەو چەپڵەلێدان لەلایەن سەیرکەرانەوە ..

هیواشوان ـ کەرکووک

وابزانم ئەمە هەڵەیەو لەشانۆ ـ گەری‌دا ناگونجێ .

⊙ لەپەردەی دووەم‌دا کە «شێرکۆ»ی پێش‌مەرگە بریندار کرابوو وە لەماڵی ئازادا تیمارئەکرا ، دوکتۆر «محیی الدین»و چەندپێش‌مەرگە یەك بە پەرۆشەوە خەریکی تیمار کردنی شێرکۆ بوون ، هەتا دوکتۆر محیی‌الدین مێزەرەکەی بەریشەوە بوو دەستی نەبرد هەڵیگرێت . ئەگەچی کاك «ئازاد»ی سەر لق بەتایبەتی کە لەماڵی خۆشیاندا بوو بەو پەری بێ‌باکی‌یەوە مژی لە جگەرەکەی ئەداو بەهیچ جۆرێك نیشانەی بەتەنگەوە هاتنی شێرکۆی لەڕووا نەنیشت .. بەڵام ئەبوایە ئەم زیاتر لە هەموویان بەتەنگەوە هاتنی خۆی ئاشکرا بکردایە .

⊙ لە کاتی‌بوونی پێش ـ مەرگەکان لەدەشتی هەولێردا ، وەکە بیستبوویان کە ئیستگەی بەغدا ئاگاداری‌ی بڵاوکردۆتەوە کەشتێك هەیە .. ئیوارە سێ‌رادیوویان کردوە هەرسێ ـ کیان ئیستگەی بەغدایان کردەوەو لەدوای بەیاندا کردیانە شایی وخۆشی ، دوای شایی‌و بەزم ، ئەوجا یەکێك لەپێش‌مەرگەکان ئەڵێ «بائیستگەکەی خۆمان بکەینەوە» مەبەست لە ئیستگەی خۆمان «کوردستان ـ دەنگی پێشمەرگە» .. بەڵام ئەبوایە پێش هەڵپەرکێو شایی بیان کردایەتەوە تا دڵنیابوونایە وە ئەم بەشەی پەردەی سێ‌یەم دووبات‌کردنەوەی هەمان هەڵوێستە کە لە شانۆگەری «دایکی شەهید» داهەبوو ، هەروەهاش شەرەکانش هەر دووپات کردنەوەی شانۆگەری ناوبراوبوو .. گەر بشڵێم بەتەواوەتی لە«دایکی‌شەهید»ەوە وەرگیراوە رەنگە بەهەڵەدا نەچم .

⊙ ئەو هیتافانەی کە لەپەردەی سێ‌یەمیش‌دا ئەدراو رووی دەمیان ئەکردە خەڵکی ، بۆ سەندنەوەی‌و چەپڵەلیدان.. لە جێی خوی‌دا نەبوو .

سروودی «ئەی ڕەقیب» کە دوای کۆتایی هاتنو پێ‌ناساندنی ئەکتەرانو دەورەکانیان پێش‌کەش کرا .. لەجێی خوی‌دا نەبوو ، کە لەکاتی خۆپیشاندانو مەسیرەی پێش‌مەرگەکان کە لە پەردەی سێ‌یەم‌دا کرا بووترایە باشتر ـ بوو ، وەلەکاتی سروود ووتنەکەش‌دا یەکێك ئەیووتو یەکێك پێ‌ئەکەنی‌و ئەو پەنجەی ئەتەقانو ...

⊙ بێینە سەر «مکیاج» بۆ نموونە باوکی «ئازاد» کە کاك «أحمد أمين» ئەم دەورەی ئەبینی .. چ لەتەمەنو چ لەرەواڵەت‌دا فەرقی نی‌یە لەگەڵ «ئازاد»ی کوڕی‌دا «فاضل علی جاف» بەڵکوو ، هەردووکیان هاو تەمەنو هاوباڵان بگرە باوکی ئازاد گەلی لە ئازاد قیتو قۆزترو سمێڵ ـ رەشی قەترانی‌و مێزەر قیتو دەنگ نێرتربوو ، ئەبوایە بەلایەنی کەمەوە دەسکاری‌یەکیان لە سمێڵی بکردایەو ، کۆکەکۆکێکی بۆبکردایەو لەگەڵ کوڕە کوڕێك‌دا ، وەهەر خۆیان ئەمەیان خستەهەڵەوە لەپەردەی دووەم‌دا کە دوکتۆر محیی‌الدین رووی‌دەمی ئەکاتە باوکی ئازادو ئەڵێ «تۆ ریشت‌سپی کردووە» کەچی‌وا نەبوو .

⊙ ئەوەی کەزیاتر خەڵکی ـ یەکەی بێزار کرد ، یاری کردن بوو بە رووناکردنەوە ، زیاتر لەشەش حەوت جار دووپات بۆوە ، ناچار چەندجارێك پەردەیان دائەدایەوەو ئەیان کردەوە واتە بچربچری یەکی تەواویان خستە شانۆگەری یەکەوە .

⊙ پەشۆکاوی هەندێ لە ئەکتەرەکان بۆهۆی ئەوەی کە هەڵەو ئاڵوزاوی بخەنە ئاخاوتنیانەوە لەرووی زمانەوانی‌یەوە .

⊙ لەدوایی‌دا ئەڵێم مەبەستم لەدەست نیشانکردن روون کردنەوەی ئەم تێبینی‌یانە شکاندنەوەی تیپی مەشخەڵ نی‌یەو یا رەخنەیەکی ئاراستەیی کەسی بێ ، بەڵکوو تیپی خۆمەو ئەو پەڕی هیواو ئاواتمە کە لە لووتکەی پێش‌کەوتنو سەر ـ کەوتن‌دا بەدی بکەم . ئەوەی شایانی باسە ئەڵێین مایەی سەربەرزی‌یە کەچەند خوشکێکی کە هاتوونەتە تیپی مەشخەڵەوە وەکوو: خوشکەفوزیە عبدالقادر و خوشکە «سروە» و خوشکە «بەیان» وەخوشکی هونەرمەند «پروین = شاناز عبدالقادر» هەموو توانایەکی هونەری لی‌خستۆتە گەڕ بۆ خزمەتی هونەری کوردیمان .

فلیمێکی سینەمایی کوردی

بێ‌گومان کە خوێندەوارێکی کورد ئەم ناونیشانەی سەرەوەی بەرچاو ئەکەوێت ، لەخۆشیانا ئەگەشێتەوەو ، بست بست بالای پێ‌ئەکات ، کە نەتەوەی کوردیش وەکو نەتەوەکانی کە خاوەنی هونەرو هونەرمەندانی خۆیەتی .

جا ئێمە لێرەدا بەسەرپێوە بۆمان ناکرێت باسی سوودی هونەر بکەین ، بەڵام ئەوەندە ئەزانین کە لەکۆنەوە لە زۆر کەس ئەبیستین ، یان لە رۆژنامەکاندا ئەی‌خوێنینەوە کە خۆزگەی فلیمێکی کوردی ئەخوازن ، وە زۆر کەس بەلایانەوە وایە کە ئەبوایە تا ئێستا چەند فلیمێکی کوردی دەربچوایە ، وە زۆر کەسیش ئەپرسن کە بۆچی تا ئێستا فلیمێکی کوردی دەرنەچووە ؟ یان بۆ دەرناچێت ؟

بەڵێ . خۆزگەی زۆرو پرسیاری زۆر لەکۆنەوە وەك باران ئەبارێت . بەڵام چۆنێتی ئەم خۆزگانە وە وەڵام‌دانەوەی ئەم پرسیارانە، باس‌و خوازێکی زۆر دوورو درێژی ئەوێت ، کە لێرەدا ناگونجێ لێ‌ی بدوێین ، بەڵکو لەجیاتی ئەم لێ‌دووانە :

وا هونەرمەندانی هاوڕێیانی گەزیزە لە سلێمانی ، ئەم مژدەخۆشە بڵاو ئەکەنەوە بۆ هەموو کوردێك‌و بۆ هەموو عیراقی‌یەك کەوا :

لە ئامادەکردنی سیناریۆی فلیمێکی کوردی بوونەوە وە هەموو جۆرە کاروبارێکی ئیش کردنو بەرهەم هێنانێکی سەرەتاییان تەواوکرد وە نەخشەی ئیش کردنیان کێشاو تەنیا ئەوەماوە کە دەست بکرێت بەئیش‌کردن وەدەست پێ‌کردنیش واتە مەسرەفی فلیمەکە .

جا ئاشکرایە کە چەپڵە بەیەك دەست لێ‌نادرێ .

ئەوەی لەئەستۆی هونەر ـ مەندان بێت ئەوا خستیانە سەرشانو فرمانی خۆیان بەجێ هێنا وە زۆر دڵنیاشین کە هەموو هونەرمەندێکی کوردی دڵسۆز بەو پەڕی تواناو لێ‌هاتنی خۆیەوە ئەکەوێتە یاریدەدانو هاوبەشی کردن لە پێ‌گەیاندنی ئەم بەراهەمە پیرۆزەدا .

ـ عمر علي أمين ـ

بەڵێ ئەمە دەستی هونەرمەندان ئەی دەستەکەی کە کوا ؟ فەرموون ئەمە عەرزو ئەمە گەز !

دەستەکەی تریش بێ‌گومان ئەبێ هەر دەستی ئەو هاونیشتمانیە دەوڵەمەندانە بێت کە لەم رێگەیەوە بتوانن خزمەتی میللەتەکەیان بکەن کە ئەمەش هەڵێکە بۆ ئەو کەسانەی ببنە پێشەنگی شانازی لە مێژووی خزمەتی نەتەوەکەیاندا .

وە لەبارەی ئەم پرۆژەیەو ، ئەوەی کەشایانی روون‌کردنەوە بێت،چیرۆکەکە ، کە بەناونیشانی (قارەمانی ئافرەتان) ەوەیە ، چیرۆکێکە کە لەناو جەرگەی ژیانی کوردەواریەوە هەڵ‌قوڵاوە نیشانی ئەدات کە چۆن سپڵەیی‌و وەفا لە زۆرانبازیەکی خوینینا چنگیان داوەتە یەك . ئازایەتی بێ‌سنووری لاوی کورد شان‌بەشان داوێن‌پاکی ئافرەتی کورد ، کارەساتی سامناك کەموچوڕکە دێنێ بەلەشا ، ئەم رووداوانە لەژیانێک‌دا جۆش ئەخوا کە بەشێوەیەکی گشتی هەموو لایەنێکی ژیانی کۆمەلایەتی‌و ئابوری کوردەـ واریمانی‌گرتۆتەوە بەشێوەیەکی فۆلکلۆری ، ئەمەش لەسەر شانۆی هەرێمێکی جوانی تەلیسماوی کوردستانی عیراق‌دا وە ئەم چیرۆکەش بۆمان هەیە بڵێین شایانی ئەوەیە کە هەر خۆی ببیتە یەکەم فلیمی کوردی

بەرهەم‌هێنانی ئەم فلیمە ئیش‌کردنی بێ‌ووچانی ساڵێك ئەخاێنێ ، وەمەسرەفی لەشەش هەزار دینار کەمترنا بێت کە هیواش وایە لەشەش مانگدا مایەکەی خۆی دەربهێنێتەوە، وە بەم بۆنەیەوە ئاشکرای ئەکەین کە هاوڕێیانی گەزیزە لەپێناوی گەشەدان بە هونەری کوردی‌دا، هەموو جۆرە مافێکی خۆیان بەخشیوە بەم فلیمە لەمافی چیرۆك ، وە نواندن ، وەدەر ـ هێنان ، وەئیش‌کردن ، وە هەموو کاروبارێك کە پەیوەندی پێوەیەتی، ئینجا دوای ئەمەش مەسرەفی فلیمەکە پارەی ناوبراوی تێ‌ئەچێت

وە هاوڕێیانی گەزیزە کە بەرهەمەکانیان هەمیشە جێگەی پێ‌خۆشحاڵی‌و پەسەندیەکی گەرمو جێگەی شانازی‌و رێزگرتنو بایەخ‌پێ‌دان بوو ، لەلایەن جەماوەری گەلی کوردەو بەدڵنیاییەوە ئامادەن کە ئەم مەسئولیەتە مێژووینە بخەنە سەرشانی خۆیان وە بەبەرهەمە سەرکەووتووەکانیان سەلماند ـ وویانە کە (بەڕیش نیە بە ئیشە) وە تەنیا ئیش‌کردنی بێ‌دەنگ‌و بەرهەمی پوخت حسابە ، ئیتر باقیەکەی تری بەگوێچکەی ئێمە ئاشنا نیە .

جا ئەی کاکی هاونیشتمانی دەوڵەمەند ! بەتەنیا بیت یان چەند کەسێك بن .

لە کاتێکدا کە ئامادەیت یەکەم چەپکەگوڵی هونەری کوردی لەسەر پەردەی سینەما ـ کان پێشکەش بە میللەتەکەت بکەیت .

وە لە کاتێکدا کە ئەتەوێت یەکەم کەس بیت شانازی بە بەرهەم‌هێنانی فلیمێکی کوردیەوە بکەیت .

وە لەکاتێکدا کە ئامادەیت ناوت بەڕێزو بەرزی بنووسرێت لە مێژوی هونەری کوردی‌دا .

وە لە کاتێکدا کەئامادەیت مەسرەفی ئەم فلیمە بکەیت ، پەیوەندی بکە بە هاوڕێیانی گەزیزەوە لە سلیمانی بەم ناونیشانەی خوارەوە . بۆ گفت‌وگۆ کردنی لەم بارەیەوە وەڕێك‌کەوتن لەسەر ئەو مەرجانەی کە دائەنرێت .

ئیتر هونەری کوردی چاوەڕوانی ئەم خزمەتانەیە

لەگەڵ تیپی هونەری هەولێردا .

أمير رفعت بۆتانی

شتێکی زۆر روونە کە لە شاری هەولێردا بزوتنەوەی هونەر چرۆی نەمامی بەهاوکاری و یارمەتی‌دانی دەستەی لاوانو هونەرپەروەرانو ئەو کەسانەی کە هەرکات ئاگری هونەری لەناخو دەرونیاندا گڵپە ئەسێنێ‌و هەستیان ئەخرۆشێنێ بەرامبەر هونەرو دنیای هونەرمەندان . ئەم نەمامە وەنەبێ تەنها هەر چرۆیەك یان گوڵێك بێنێتە بەرهەم بەڵکو چەندەها چرۆو گوڵی گەشاوەی جوان لەکۆڕی سروشتی ژیان‌دا سەر دەرئەهینێ بۆ شکۆفەدان وپشکووتن . بەر لەچەند ساڵێك لەشارە جوانەکەماندا تیپێکی هونەری لە لقی نواندنو مۆسیقا دامەزرێندرا لەدوای ئەمەش تیپی یەکیەتی لاوانی دیموکراتی کوردستان ـ لقی هەولێر ـ ئەم دوو تیپە کە لەسەر هەستو ئارەزوی لاوانو دەستەی هونەرمەندەکان دامەزرا بەردەوام‌بوون‌بەتایبەتی تیپی (یەکیەتی لاوان) لە پێشکەش کردنی چەندەها ئاهەنگی شانۆگەری وگۆرانی ومۆسیقا جەماهیرێکی باشی لەناخی شارەکەدا سەرنج‌کێش کات بۆ متمانەو باوەر پێ‌کردنی .

وانیە شاری‌هەولێر پڕاوپڕی هونەرمەندو بەهرەو توانای هونەری باڵاو تێروتەسەڵ نەبێت .. یاوا دواکەوتە بێت کە تەنیا وبەس شاری سلێمانی بەشاری هونەر دابنرێت لەنێو هەموو شارەکانی تری کوردستان .. بەڵام بوونی چەند هۆی تایبەتی‌و گیرو ـ گرفتی ئاڵۆز وای لەم شارە بەهرەمەندە کردوە کە بەم شێوەیە رەنگ‌بڕێژێ کە بەلای ئێمەوە ئەمانەن :

یەکەم ـ ئەو کەسانەی کەئیش‌و کاری شانۆگەڕی ئەخەنە سەرشانیان لە دەرهێنەرو نووسەرو گەورە ـ کانی تیپ بەهیچ جۆر بایەخ بە کۆمەڵەی نواندن نادەن ـ لەهیچ رووێکەوە ـ سەرەرای ئەمەش هەر ئەندامێك ئەبێ مانگێ نیو دینار بدا بۆ تیپەکەی خۆی ، ئەگەرهات‌و نەیدا ئەوادەرئەکرێ و ناوی رەش ئەکرێتەوە !.

دوهەم ـ دوای ئەوەی ئەگەر هات‌و کۆمەڵی نواندن داوای یارمەتی‌و وبایەخ‌پێدانی کرد ، دەرئەکرێن وناویان لەسەر شانۆ رەش ئەکەنەوە ، ئینجا کاربەدەستانی تیپ لەسەرۆك‌و دەرهێنەرەوە دەس ئەکەن بەخستنی پرۆپاگەندەی هیچ وپووچ لەناو تیپەکانی تری شاری هەولێرو تێك بەردانی کەسانی تیپی نواندن لەگەڵ تیپەکانی‌تر بەشەڕیان ئەدەن کەئەو تیپەش وەك خۆیان شرۆڵ‌بێ یان کەسانی تیپەکانی تر بە پارەو پول وقسەی خۆش هەڵئەگێرنەوە بۆ ئەوەی ببنە لایەن‌گیری تیپەکەی خۆیان بەکوردی‌و کورتی ماڵی یەکێ ئەروخێنن بۆ ئەوەی بەکاریتە ـ کەی ئەو ماڵە روخاوە خانوی نوێ‌ی خۆیانی پێ دروست‌کەن

هەمە ڕەنگی

جانێ

جانێ مە سویندخار بوو بوێ گافێ
یامە بوو راندی لسەدەف ئاڤێ
بوان روژێت خوش‌و پر ئەڤینی
لناف مێرگاو بەرهەتاڤێ

⊙ ⊙ ⊙

هەرێ کانێ دلێ پاروپێرار ؟
کانێ هەمی ئاخفتن‌وبریار ؟
کانی کە نیاتە ؟ کانێ ڕوندکێت‌تە ؟
هەمی تەژبیر کرن .. هەر ئێکجار !!

⊙ ⊙ ⊙

نەء ، ئەز تە ژبیر ناکەم‌قەت چ‌جارا
نەء .. لسپێدەیاو نەلئێڤارا ..
تو گولەك بووی لناف مێرکێت بوهارا
توی هیڤی خەملا دل بریندارا

نەوزەت زێباری

ئەیاسێ دڕنیاس

ئەیاس مروڤەك بو یێ شەهرەزا یێ عاقل مەند یێ شول زان هەمو وەختا د گەل پاشایێ ئاکرێ بو چ شول پاشای نەد کرن هەکە پسیارا ئەیاسی نەکربا ، دیارە پاشایێت هەر جهەکی ئێك لبن دەستی هەبو بو زانینا شول وکارێت مللەتی ، وەکی پاشایێ ئامێدیێ وعیسێ ، بو مە دیار دبیت کو ئەو پاشایێت هاتنە دیار کرن کو حوکمی لڤان جها بکەن ئان ژ وان مروڤا بون ئەویت بکێر نە هاتی ، بەلێ سولطانا د وی وەختی دا یا حەس کری کو ئەو حوکمی بکەن بەلکی خوش دڤیان ـ ئان ژ بەر چاکیەکا وان بێت ـ ئان بپارە و بەر تیل د هاتنە دانان ـ بو وێ چەندێ کو زێرەسەرێ و سیاوریێ و عەسکەرێ ژ مللەتی وەرگرن ، چنکی ئەو عەردێ کەفتیە بن دەستێد عوسمانلیا زورێ بەر فرهە بۆ ، و جهێ بێ (خودان) بو ، هەر کي یێ بتاقەت تر بو زێرەك تر بو ، یێ گەلەك مێر هەبان ئەوی ئەو جە دخار ئەوێ دەمان دکەفتە دەستا دا بخو (شانا ـ خولاما ـ زرتەکا) گریت بو رێ و بەراتیا گوندا و گەهاندنا گوتنیت خو ، و سوخرە و زبارا ، و یامای ئەڤە حەتا نوکە دەست لدیف دەستی و کوڕ لدیف بابێ ، ئەف زنجیرە نە هاتیە (پچاندن) ، ئان ژی ئەو پاشایێت سولطانا ترخان د کرن کو حوکوم داریێ لهندەك جها بکەن (نە خەلکێ وی جهی بون ، د بیانی بون) ڤێجار ئەو د پێدفی بون کوێت عاقل مەند و ێت شەهرەزا ێت جهی د گەل بان و د نێزیکی وی بان ، چنکو ئەوی پاشای خەلکێ جهی نەد نیاسي عادەت و رەوەشێت وی مللەتی نەد زانین ،.

د بێژن ڕۆژەکێ پاشایێ (بخویك و خەڕاجە ڤە) ، بقەمچیر و دەهێك ڤە و تشتەکێ کیم نیشا سولطانا د دا ، ل گەلەك شوینا سولطانا جهەك بدەمان د دا مروڤەکی ئان ب بەرتیل ، و ئەو مروف دا وی جهی هەمی‌یێ (پیڤیت) بکەڤا خو ، و دا حوکمی لمروڤێت وی جهی کەت ، وەیا دیارە کو وی وەختی کەسێ باهر د چ تشتا دا نە بو هەمی یێ سولطانا بو، د گەل عەردی ، ئەو مروڤێت لسەر وی جهی و لوان گوندا دژین ، ئەو ژی دهاتنە فروتن د گەل عەردی ، وەکی وی (متای و درامەنی) ئەوێ ژ وان (ئاڤاهي و دیما د هات) ئاکرێ ژ ئەیاسي تورە بو ، و روییێ خو لێ سار کر ، ئەیاسي خو لپاشای بەرزە کر و چو بو خولامێ ئاشڤانەکی ، گوتە ئاشڤاني ناڤێ من ل چ عەردا نە ئێنە کو ئەزێ لنك تە ئاشڤان هەیڤێ جارەکێ د چو ئاکرە بو تشت کرینێ ژ بازارێ بازێرێ، روژکێ پاشا لئەیاسی پێشەمان بو لسەر روی دانا هندەك گرفتاریا بەلێ چ دەوس ژ ئەیاسي ڕانە کرن و نە زانی کا ب چ سەر چو ، پاشا ڕابو ، باگوڕدانەکێ زێری دانا بنێ دیوان خانێ و گوت : چی کەسێ بزانیت ئەڤ باگوڕدانە چەندێ د ئینیت دێ خەلاتەکێ چاك دەمێ ، (پاشای ژ بەر هندێ بو دا بزانیت کا ئەیاس لکیرێ یە) ئاشڤانی لئاکرە گوه لێ بو ، زڤری بەر ئاشی و گوتە ئەیاسی کو پاشای یا چ کری ... ئەیاسی بشەهرەزایا خو زانی کو پاشا یێ لێ پیشەمان بوی ... بەلێ ڤ جهێ وی نا کەڤیت ، گوتە ئاشڤانی ئەز دێ بو تە بێژم کا ئەو باگوڕدان چەندێ د ئینیت بەلێ ناڤێ من بو پاشای نە ئینی ، ئاشڤانی سویند بو خار کو بەحسێ وی نە کەت ... ئەیاسي گوتە ئاشڤانی هەکو تو چویە دیوانا پاشای ببێژە (بارانا نابەینا گولانێ و نیسانێ د ئینیت باگوردانێ بنێ دیوانێ) ئاشڤان چو قەستا دیوانا پاشای کر ، دیت دیوان یا پڕی مروڤە ئێکێ د بێژیت ئەڤە دەه کوڕێت لاو چاك د ئینیت و ئێکێ دی ێت بێژیت ئەڤە ژنەکا جان د ئینیت ئێکێ دی ێت بێژیت ماهینەکا کەعێل د ئینیت ، هەر ئێك یێ تشتەکی د بێژیت ، ئاشڤانی ژی جهێ خو لناف مروڤا کر و گوت : پاشا گەڕا منە ... پاشای گوتی : دێ تو ژی یا خۆ ببێژە ... گوت : بارانا نابەینا گولانێ و نیسانێ دئینیت باگوڕدانێ بنێ دیوانێ ... هەر سڤل پاشای کوتێ : کا ئەیاس من نوکە ژ تە دڤێت ... هندی ئاشڤانی کر و نە کر ... پاشای بێهن لێ طەنگ کر و گوتە : ئەوێ سەرا د بڕیت ئەڤرو ئاشڤاني ببە بەر طەشتا سەر بڕینێ ئاشڤان گەلەك ترسا ، گوتێ : پاشا ئەیاس یێ لنك من لسەر ئاشي ... دبێژن پاشا بخو دگەل ئاشڤانی چو و ئەیاس زڤراندە ڤە و پتر نێزیکی خو کر و گەلەك ڤەنجی دگەل کرن ، و ئاشڤان خەلات کر .

اسماعیل عقراوی

بێ حال

مروڤەك چو نك خاندڤانەکی دا (مەزبەتەکێ) بو بنڤیسیت بو کاربەدەستەکی ، وی ژی بو گوت ، کو چەند تەعدایی و نەحەقی یا دگەل هاتیە کرن، و گازندا حالێ خو تێدا نڤیسي، و گەلەك خو شکاند ، سێ چار ڕوژا خو گرت چ ژێ دیار نە بو هاتە ڤە نك وی خاندڤانەی ، گوتێ : پانێ چ ژ مەزبەتا من درنەکەفت ، وی ژی گوتێ ، دینارەکی بدە من دێ ئێکا ڕەق بو تە نڤیسم ، ئەوژی هەر وەسا برێکا یادی ڤە چو ، هاتە ڤ نك (ئەرزوحالچی) ، وی ژی گوتێ ، دو دینارا بدە دێ ئێکا وەسا بو تە نڤیسم کو ئەو کاربەدەست بو تە بکەتە گری ... ما تو نزانی سەڤا لدیف حەقی‌یە . وەختێ مەزبەتا وی بو خاندی بهەردو چاڤا بەردا گری ، نڤیسەڤانی گوتێ : تو بو چی دکەیە گری ... وی مروڤی گوت : من نە زانی کو هندە نەحەقی یا دگەل من هاتیە کرن ئەزێ بو حالێ خو دکەمە گری دیارە ئەزێ گە[illegible]ەکێ (مەغدورم) ، وی ژی گوتێ، هندیکە ئەڤ کاربەدەستەیە [illegible] دل [illegible]توبرە وکی ئەڤا[illegible]ت خو ، دلی وان بکەسێ ڤە نینە و چ لبەر نینە ژ [illegible] [illegible]ڤە [illegible] .

institut kurde de paris

ژماره ـ ١٢ ـ
٣ی نیسانی ١٩٧١

ئەدەب و هونەری واقعیی شۆڕشگێڕ*

كەمال میراوەلی

ئەدەب و هونەر شێوەیەكن لە شێوەكانی ئایدیولۆژیەت و، بەشێكن لە سەرخانی كۆمەڵ و ئینعیكاسی ژیانی ئابووری و كۆمەڵایەتی و رامیاری و نەفسی ئەو كۆمەڵەن ٠ وە هەر گۆڕان و پێشكەوتنێك لە ژێر خانی كۆمەڵا ڕوو بدا ، دەرەنگ یا زوو ، خۆی ئەكێشێتە سەرخانی كۆمەڵیشەوەو گۆڕانی تێدا پەیدا دەكا ٠٠ لەبەر ئەوە شتێكی زۆر ئاسایی و سروشتیە كە لە دوای دە ساڵ شۆڕش لە نیشتمانەكەماناو ، گۆڕینی زۆر باری كۆمەڵایەتی و سیاسی و چینایەتی تێیدا ، ئەم گۆڕانە لە سەرخانی كۆمەڵیشا ـ وە ئەدەب و هونەریش كە بەشێكن لەم سەرخانە ـ ئینعیكاس بكا٠

تاڤگەی وشە

ئەمەوێ دیمەنێكی زیندووتان بخەمە پێش چاو ، دیمەنێك كە حەزم ئەكرد هەمووتان بتان دیایە ٠

ئافرەتێكی گەنج ٠٠ ڕەنگی زەرد ، لێوی لەرزۆك ، چاوە سافە سادەكانی وەك چاوی كارئاسكی كێوی پڕی ترس و سڵەمینەوە بوو ، هات بۆ لامان سكاڵای خۆی هەڵ ئەڕشت ٠

خەڵكی كوردستانی توركیەیە شەش ساڵ لەمەو بەر لەگەڵ مێردەكەیا ناچار بوون دیاربەكر بەجێ بێڵن و بێنە كوردستانی عیراق ، مێردەكەی بە هەزار دەردی سەری كرێكاری یەكی دەسكەوتووە لە كەركوك كە هەر بەشی ژیانێكی كوڵەمەرگی كردوون ٠

كارەساتەكەیان لەوەوە دەست پێ ئەكات كە مێردەكەی چەند مانگێكە تووشی شەلەل بووە ، كە بە یەكجاری پەكی خستووە ٠٠ یەعنی پەكی هەموو خێزانەكەی خستووە ، كە هیچ شك نابەن لە ژێر ئەم ئاسمانە بەرینەدا ، لە هێزی بازووی پیاوەكەیان زیاتر ٠ هاتونەتە بەغدا ، بە هیوای یارمەتی و كۆمەكی پیاو ماقوڵانی كوردی ...

زۆردار

كەمال ڕەشید كەریم هەیەر

ئیمرۆ بۆت ناردوەتەوە ؟
دایكم دەستی كرد بە لەخۆدان ٠٠

ـ هەی ڕۆ حەسەن جوابی چی ! تۆ بۆ ماڵی خۆت كاوڵ ...

ـ كورە ئەلەكویری پێیاوی ٠
ـ وا نەڵێی كاك ڕوستەم خۆ خاوەر دراوە بە مێردو تەواو بوە ، هەر ئەوەندە چاوەڕانی ڕەسولی مامم ئەكەین كە لە عەسكەری بگەڕێتەوە ...

... بە ژورا ٠
ـ كورە حەسەن ، هەستە ئاغا تۆی ئەوێت ٠
ـ ئاغا منی بۆچی یە بەم شەوە ؟
ـ بۆ ئەو وەڵامە جوانەی ...

... كەوت قیراندی :
ـ ٠٠ ببەن ، لێیدەن ئەمەم وتوو ئاوزنگی لێداو ڕویشت ٠٠ شەوو بوو لە گوێی ... لە ناوو وڵاخەكان ئاگردانەكە سەرمان كز كردبوو بێ تاوەكو بەیانی ٠

... هەندێ بێخەفە شڕو كەمێك زەخیرەو بزنەلاتەكانو خوشكەكانم پێش خۆم داووم كردوتە شار ٠٠

ـ كام عەلی كاك ڕوستەم ؟

« ئازار » و بێ ئیشی فەلاحەكانی كوردستان

ب. كەریم قانع

تەنیا باسی لێوە ئەكەین !! بەلكو تەنیا ئەوە ئەخەینە ڕوو كە مەسەلەی جوتیاران كەوتووەتە پاشكوی لە بیرچونەوە لە لایەن لێپرسراوانەوە ٠

... كشتی ناسروشتی هینا لە كوردستانا كە لە ئەنجامی هاتنە ... تایبەتی و وەزعو باری سیاسی ئاڵۆزی كوردستان هاتبوە دی ... (نۆ ساڵی شۆڕش) ٠
... دوای یەكی عیراقیش زۆر هەوڵیان دابو كە بگەنە ئەو ... ١١ی ئازار جیگای خۆی تیا كردوەتەوە ٠٠ بەڵام لە توانایانا ... بۆ سەر ڕوی كوردستانی عیراق ٠

جگە لەمانەش نەبوونی ئیش و كار لە كوردستاناو بەرزبونەوەی نرخی شتومەك بە تایبەتی (خواردەمەنی !) سەرەتای گیرو گرفتێكی گەورەتر نیشان ئەدات ، وە ...

كە ئەبوایە دەس پێشكەری لێ بكرایە ، چونكە مەسەلەی چارەسەر كردنی زەوی و زار بووەتە شائەڵقەی زنجیرەی گیرو گرفتی مەسەلەكە ، وە ...

... ڕێزی جوڵانەوەكەوە بە نیازی تایبەتی خویان !! ئینجا بو ئەوەی لە باسەكەمان دەر نەچین ...

... بە ڕەوتی ژیانی چینە چەوساوەكانەوە ٠

سەرەتا جڵەوی شۆڕش لە دەستی ڕەش و ڕوت و زۆر ...

كۆماری عیراق وەزارەتی كاروباری ژورو

بەریوەبەرایەتـی

ئنحساری تونـن

مەڵبەندی گشتی

بەیانی بەریوەبـەرایەتی ئینحسـاری توتن ـ ژمـاره(٤)ی سـاڵی ١٩٧١

بەپێی ئەحكامی بڕگە یەك لە مادەی (١٧)ی یاسـای ئینحساری توتن ژماره (٥٤)ی ساڵی ١٩٥٢ وە بۆ جێبەجێ كردنی بڕیارەكانی ئەنجومـەنی بەریوەبەرایێتی ئینحساری توتن ژمـاره (١) لەمـەحزەری جەلسـەی سێهەم لــــە٢١ـ١ـ١٩٧١ بڕیارماندا :ـ

یەكــەم :

دەست نیشان كـــردنی چاندنی بەرهەمی توتنی ساڵی ١٩٧١ لەو ناوچانەی خوارەوەو بەمساحەی دیاریكراو بەرامبەرهەر ناوچەیەك :ـ

پارێزگە	قــەزا	ناحیــە	ئـەو مساحانەی ڕێگا دراون بە دۆنم	
سلێمانی	سلێمانی	سورداش	٣٠٠٠	سێ هەزار
		قەرەداغ	٢٧٥٠	دوو هەزارو حەوسەدو پەنجا
		سەرچنار	١٥٠٠	هەزارو پێنج سەد
		تانجەرۆ	١٢٥٠	هەزارو دوو سەدو پەنجا
		بازیان	١٥٠٠	هەزارو پێنج سەد
		گشتی	١٠٠٠٠	دە هەزار
	شارباژێر	چوارتاوسیوەیل	٤٠٠٠	چوار هەزار
		ماوەت	٣٢٥٠	سێ هەزارو دووسەدو پەنجا
		سروچك	١٢٥٠	هەزارو دووسەدو پەنجا
		گشتی	٨٥٠٠	هەشت هەزارو پێنج سەد
	هەڵەبجــە	خورماڵ	٣٠٠٠	سێ هەزار
		وارماوە(دەربەندیخان)	٣٥٠	سێ سەدوو پەنجا
		سیروان	٢٥٠٠	دوو هەزار پێنج سەد
		شارەزوور	٣٠٠	سێ سەد
		گشتی	٦١٥٠	شەش هەزارو سەدو پەنجا
	پنجـوین	مەركەز	٢٥٠٠	دوو هەزارو پێنج سەد
	پشـــدەر	مەركەز	٥٥٠٠	پێنج هەزارو پێنج سەد
		بنگرد	١٧٥٠	هەزارو حەوسەدو پەنجا
		گشتی	٧٢٥٠	حەوت هەزارو دووسەدو پەنجا
	رانیـــــە	خەلەكان	١٠٠٠	هەزار
		سەنگەسەر	٣٨٠٠	سێ هەزارو هەشت سەد
		چوارقورنە	٣٢٥٠	سێ هەزارو دووسەدو پەنجا
		گشتی	٨٠٥٠	هەشت هەزارو پەنجا •

پارێزگەی سـلیمانی بـەگشتیێوە ٤٢٤٥٠ چـل‌و دووهەزارو چوار سەدو پەنجا

١ـ٣

پارێزگە	قــەزا	ناحیــە	ئـەو مەساحانەی ڕێگا دراون بە دۆنم	
هەولێر	كۆیسنجق	مەركەز	٢٠٠٠	دوو هەزار
		تەق‌تەق	١٩٠٠	هەزارو نۆسەد
		گشتی	٣٩٠٠	سێ هەزارو نۆ سەد
	شەقڵاوە	مەركەزو خۆشناو	١٠٠٠	هەزار
		حەریر	٥٠٠	پێنج سەد
		سەلاحەدین	٥٠٠	پێنج سەد
		گشتی	٢٠٠٠	دوو هەزار
	ڕەواندوز	مەركەز	٥٠٠	پێنج سەد
		برادوست	٨٠٠	هەشت سەد
		دیانا	٣٠٠	سێ سەد
	زێبــــار	زێبارو ناحیەكانی	١٠٠٠	هەزار
	چۆمـــان	چۆمان	١٣٠٠	هەزارو سێ سەد
		گشتی	٣٩٠٠	سێ هەزارو نۆ سەد

پارێزگەی هەولێر بەگشتی یەوە ٩٨٠٠ نۆ هەزارو هەشت‌سەد

پارێزگە	قــەزا	ناحیــە	ئـەو مەساحانەی ڕێگا دراون بە دۆنم	
دهۆك	ئامێدی	ئامێدی	٦٠٠	شەش سەد
		سەرسەنك	٧٠٠	حەو سەد
		گشتی	١٣٠٠	هەزارو سێ سەد
	دهـۆك	دهۆكو ئەتروش	٥٠٠	پێنج سەد
	ئاكـــرێ	ئاكرێ	٣٠٠	سێ سەد
	زاخــۆ	زاخۆ	٣٠٠	سێ سەد
	شێخان	شێخان	٣٠٠	سێ سەد
		گشتی	١٤٠٠	هەزارو چوار سەد

پارێزگەی دهۆك بەگشتی یەوە ٢٧٠٠ دوو هەزار حـەوسەد

پارێزگە	قــەزا	ناحیــە	ئـەو مەساحانەی ڕێگا دراون بە دۆنم	
كەركوك	چەمچەماڵ	چەمچەماڵ	٦٠	شەست
		ئاغجەلەر	٦٠٠	شەش سەد
		گشتی	٦٦٠	شەش سەدو شەست

پارێزگـــەی كەركوك بەگشتی‌یەوە ٦٦٠ شەش سەدوو شەست

هەر چوار پارێزگاكـــە بەهەمویەوە ٥٥٦١٠ پەنجـــاو پێنج هەزارو شەش سـەدودە

دەووەم :

چاندنی تنباك :

ڕێگای چاندنی (٣٠٠٠)سێ هەزار دونم تنباك ئەدرێ‌ودابەش ئەكرێت بەسەر ئـەو زەویانەدا كە بەكەڵكی ئەم جورە توتنە دێن لە پارێزگەی بابل‌و كربلاء •

سێهەم :

هیچ كەســێك نابێ هەڵسێ بەچـــاندنی توتـن یان تنباك لەو ناوچانەی كە لەم بەیانەدا دیاریكراون ئەگـــەر اجازەی چاندنی نەبێت لەلایەن بەرێوەبەرایەتیەكانی ئینحساری بەرپرسیار •

چوارەم :

چاندنی توتن‌و تنبـــاك قەدەغەیە لە غەیری ئــــەو ناوچانەی كە ڕێگا دراون لــە سەرەوە وە ئەوەی پەیرەوی ئەم بەیانە نەكات ســـزا ئەدرێت بەگوێرەی یاسای ئینحســاری توتنی ژماره (٥٤ ی سـاڵی ١٩٥٢) •

پێنجەم :

اجازە ئەدرێ بە توتنــەوان‌و تنباك چێن تەو ناوچانەی سەرەوە بەپێی پەیرەوی ئــەم بەرێوەبەرایەتی‌یە •

جێگری بەریوەبەری گشتی‌و
سەرۆكی ئەنجومەنی بەریوە
بەرایەتی
ناجی عبود

پاشماوەی : بۆ پێشەوای •••

دوای لە سێداره دانی قازی كەئەم هەواڵە ئەگاتەكوردستانی عیراق ، خەلكی ماتەمیەكی زۆر دایان ئەگرێ ، رق‌و پەستی دەر ئەبڕن بەرامبەر بەكوژرانی‌قازی نەمر ، وە بەلێن ئەدەن كــە لەسەر رێگاو شوێنی ئەو بڕۆن‌و خەبات بكەن تا سەربەستی •

هەڤاڵی خۆشەویســتی رێی‌خەبات‌و چەكی قازی مامۆستای بلێمەت « بلە» ئیبراهیم ئەحمەدشینێكی بەكوڵی بۆ ئەكا لــە ژێر ناوی « شینی پێشەوا » ،سەرەتا بـەم جۆره دەست پێ دەكات :

یاران ، با بادەی پڕ مەی ، بڕیژین
با كۆرپەی شادی‌و خۆشـی بنێژین
با بـــەئوف ، بــەئاخ ،بەحەسرەت ، بەداخ
تەماوی بكەین ، ئاوێنــەی‌دەماخ

بە هەناسـەی ســـارد ، بەگریەی بەكوڵ
دەركێشـین لەبن رەگـــو ریشـــەی دڵ
بابە دڵۆپە فرمێســــكی‌خوێنین
قوڕێ بۆ شـــینی نەمرۆ بشێلین
با بەقولنــــگی تیــژی‌فەرهادی
هەڵكوتینە سەر بێســتونی‌شـادی

مامۆستا ئیبراهیم باوەڕێكی‌تەواوی هەیە بە نەمردنی هەموو پێشەوایەك بەلكــو لەناو دڵی‌میللەتا ئەژین وەك قازی بۆیــە ئەڵی :

گۆڕی بۆ لەشی ، نەوەك بۆگیـانی
گیـانی نەمری دوور لــە نەمـانی

ئینجا روو ئەكاتە رۆڵەكانی گەلی كوردو دڵ خۆشـــیان ئەداتـــەوە ، سەرزەنشـــتو ئاموژگاریان ئەكات‌كە شورەیی‌یە گریان‌و هاوار ، چونكە گـر ان پیشەی بێهێزو بێ زەیە ، وەك لە شیعریكی تریا ئەڵێ :

چاوە وەك لێزمـــەی بارانی بەهـــار
فرمیسكی خوێنت بۆ پیـــا دێتە خوار
گـــریان كــردەوەی بێ دەسەڵاتە
بێ دەســـەڵاتان ئــەرزێن‌لەژێر بار

پیاوی خەباتكەر نابی بگری‌بەلكو ئـــەبێ لێی رون بێ بەتێكوشان خۆر وە دەســـت دێنی‌و ئەگاتە ئاوات ، وەك ئەم ئاموژگـــاریانەی كۆتــــای شیعرەكە :

گەرچی شیوەنە ، شـینی پێشــەوا
گریان ، نەنگی‌یە ، لەشینی ئـــەوا
بێنی ناكوكی‌و نیفـــاق هەلكەندن
رێگەو شوێن دانان بۆ تۆلەســـەندن
یەكگرتن ، جەنگین ، نەبەرد، تامـردن
هەوڵ‌و تەقەلای گـەل ئازادكـــردن
گیانی بڵندی سەرۆك دەكەن‌شـــاد
ئەی گەیەنـــە بەهەشـــتی مـــراد

بەڵێ پێویست نیە بگرین ،ناشیرینە ، بەلكو یاماكـــی ناكۆكی وڕەگ‌و ڕیشەی دووبەرەكی هەلكەنین ، نەخشە بۆ ئامانجی كوردایەتی بكێشین كەبەوە تۆڵەی پێشـــەواو هەڤاڵەكانی ئەكەینەوە •

بە یەك گرتن‌و دەست لەناودەست‌و برایەتی ، بەخەبــات وتیكوشان و جەنگین ، بـــەئازای‌و بەجەرگی و نەبــەردی بە قوربانی‌دان بەسەرو بەماڵ بەگیانی خۆشەویســـتی‌و لێبوردن ئەتوانین گەل ئـازادبكەین،وە گیانی نەمرەكانیشمان داوای ئەوەمان لێدەكـــەن‌و شادئەبن‌و ئەگەنە بەهەشتی ئارام‌و خۆشی •

شاعیری بەرزی كوردایەتی ،ڕۆڵەی ئازارو ئەشكنجە ،كوڕی كورد ، مامۆستا كامـــەران موكریش بـــەم جۆره بـــۆ پێشەوای ووتوە :

بە پەنجـــەی بیـــری ئاگریت
لە سەر دڵـی كـــورد پـەرووەریت
رێ‌و شوێنـــی خـــەباتت نەخشان
بۆ رزگـــار بونی كوردستان

ئینجا ئەڵی

ناتـــە گەردنت ئەلقـــەی پـەت
مردی بۆ ئازادی میللەت
ئەی پێشەوای ئێمـــــەقازی
تۆ بو كـــورد بوی بـــەشانازی

لەدوایدا ڕوی تێ ئەكـــاوداوای ئارام‌و دڵنیایی لێ‌ئەكـا وەمژدەی برایەتی‌و یەكیتـــی‌ریزەكانی گەلی كوردی ئەداتێ، كەكورد هۆشیارەو ڕێگاكـــەی‌ئەو وون ناكەن و ئەڵی :

دوای كۆچی تۆ ، بـــرای ڕەنجبەر — بەخاكی (شنۆ) و (مەهـا باد)
لاوی بێ پەروای تێكوشــەر — بەبۆكانی دڵ برینداز
پێچای پشتێنی نـــە بـــە زین — بەفرمێسك‌و خوێنی هــەژار
بۆ هەڵمـــەت ، بۆ رۆژی خوێنین — دەس هەڵ نەگری تـا كورد ستان
كالەی هەوڵــی هـــە لكێشـــا — رزگار ئەبێ ئەی قارەمان
خەتی سەر لە نوێوە كێشـــا — ئەی ئاگری ڕووت پێشـــەوا
سوێندی خوارد بەتۆ ، بـــە شێرزاد — یادت وەك گوڵاڵە ڕوا

سلیمانی صباح غالب

پاشماوەی بیرەوەری راپەینەكەی

هەر هەوڵی توانەوەو نەمانـــی نەتەوەی قارەمانی كورد ئەدەن •• دەرزتان وە نەگرت پێمـــان‌نەسەلماندن كە كورد هەرگیــز نامرێ •• هەر ئەبێ بگات بـــەمافی خۆی لە شــــەوی (٢٨)ی حوزەیرانی ساڵی ١٩٢٥دا شێخ‌سەعیدو٤٦ هاوریان‌خنكاندن لە قەراغ شاری دیاربەكر •لەگەڵ‌ئەوەشدا ئەم راپەرینەیـــان بەبزوتنەوە یەكی‌دەرەبەگایەتی‌و ئاینی‌و سەر بە ئینگلیز ئەدایە قەڵەم • بەلام لە راستیدا نـــەراپەرنێـــكی دەرەبەگایەتـــی‌و ئاینی‌و سەر بە ئینگلیز نەبـــوو بەلكۆ راپەرنێكی كوردایەتـــی هەستی نەتەوایەتی پالی پێـــوەنابوون وە زووریەی بەشداری ئەم راپەرینەی كـــردبوو وەئەگەر سەر بە ئینگلیز بوایـــە نەك یارمەتی ئەدا بەلكۆ دژیش نەئەوەستا كە یارمـــــەتی توركەكان بدەن بۆ كوژانەوەی‌راپەرینەكە •• وەكو لە وەپێش وەتمان راپەرێنكی نەتەوایەتی

لاپەڕەیەکی سەربەست

بەسەرپەرشتی : نوری حەیران

لەم گۆشەیەوە

گەلێ لەو شتانەی ئەیـــان بینین ، زۆر لەو شـــتانەی لەگەڵیـــاندا ئەجووڵێینەوەو تێکەڵاوی ئەبین ، داخ ئەکـــەنە دڵمـــانو نارەزاییمان پێ دەرئەبرن .. هـــەندێ کرداری وا هەیە ناوچەوان تە شەرمەزاریدا لێی تـــەر ئەبێـــت !! هەمووش بە چاوێکی ناقایلی‌یەوە تێی ئەڕوانین کـــەچی ئەوەش ئەخەینە پشت گوێ کە خۆشمان بەشێکین لـــەو شتانەی بـــە نابەجێ‌یان دائەنێینو نامانەوێ روو بدات ، ئەمە ئەوە ئەگەیەنێت یا هەست ناکەین ، یا خۆمانی لێ گێل ئەکەین .. هـــەچێ ئەگرێت خۆی بە فریشـــتەیەك ئەزانێت .. خاوێنە .. پاکە .. بێ‌گوناهو هەڵەیە ..!! ئەی باشـــە ئـــەو کردارە نابەجێیانە کێ ئەیکەن .. ئەگەر ئێمەی فریشتە لـــە خۆمان نەوەشێنەوە ..؟

هەموو دەردەکەش لەوەوەیە کـــە هەریەکە ئەیەوێت ئەوی‌تر چاك بکات . هەریەکە کۆمـــەڵ وەك ئەم ئەیەوێت بڕوات کـــەم کەسیش بەورێگایەدا دەروات کە سوودی زۆربەی خەڵـــکی تیادابێتو وەك پیاو پەنجە بـــۆ خەوشی خۆی رائەکێشو بەدوای چارەسەریدا ئەگەرێت ..

جا ئەگەر هەریەکێ لەئێمەی فریشتە ، وازی لـــە سیفەتی فریشتەیی هانیو بەچـــاوی مەردومەوە تەماشای خۆی کرد ، وەسەری خۆش نەئێشان بەوەوە خەڵکی بکات بـــە فریشتەو ، گەڕا بەدوای چارەی خۆیدا ، ئەو کۆمەڵە ئەبینێت نەك هـــەر خۆی بەڵکـــو خەڵکی تریش شانازی پێوە بکەن .

نوری حەیران

جەژنی ناکامی (١)

ئیبراهیم ئەحمەد

جەژنی بەشێوەی پەشێو بوو بەشین
بەئاخو ئـــۆفو بەناڵەو گرین
بە ئاوزی دڵ ، دڵانی غەمگـــین
بەئـــاهی ساردو بـــێ برژەی برین
ڕازابێتەوە جەژنی من کوانێ ؟
کواکامەرانی کواشادی ، کوانێ »
جەژنی (بەرزانی) دیلو دەربـــەدەر
دایکانـــی دلسۆز مـــاتو قوربەسەر
ئەو جەژنە کۆڕی شـــینو شەپۆڕە
دل پڕ لـــەزامو ژیان سەرشۆڕە
جەژنی نوێ جەژنی قارەمانـــان بێ
یادی (خۆشناو) ، کاك (حەمە) گیـــان بێ
بۆ (خەیری)و (عیزەت) شینو گریان بێ
جێ کۆمـــەڵ بەستن گردی سەیوان بێ
کوا جەژنـــە ، شینە، رۆژی گریانە
کوردستان ماتەمو هەر قوڕپێوانـــە
جەژنی خۆشکانی (بەرزانی) کـــۆڵ
لێ‌قەوماو بێکـــەس لەشـــیوو لـــە دۆڵ
یا لـــە تەلبەندا لە (دیانـــەی) چـــۆڵ
خواردنیان بـــەروو دڕکو داڵو خـــۆڵ
ئـــەو جەژنە رۆژی قاتـــیو قڕانە
قڕانـــی کۆڕپەو کچـــی کوردانە

جەژنێ جێ‌بینین ژووری زینـــدان بـــێ
جەژنانـــەی لاوان کۆتـــی گـــران بێ
میللەت هەژارو رووتو بێ‌نـــان بـــێ
شادیو بـــەزمەمان جگەر یەشـــان بێ
یاخوا ئەو جەژنە بەزەهری ماربێ
گیانم بێ بەخاك لە ڕاگـوزار بـــێ
جەژنـــێ جەژنمە خاکـــی نیشـــتمان
ژێر چەپـــۆك نـــەبێو بژی کامـــەران
میللەت تێروپڕ بـــەرزو شـــادمان
دایکان بیســـڕن فرمێسکی چاوان
کاتێ جەژن ئـــەکەم بگەم بەموراد
میللەتم شـــادبێو نیشتمان ئازاد
تۆڵەی لاوانـــی لەدار دراوم
خوێنی گـــەنجانی کـــوردی کوژراوم
بسێنم ئەوسا نانـــی بـــڕاوم
دەس گیـــرم بێ تابێ هەناوم
ئەوسا پڕ بەدڵ ئەڵێم شـــادییە
ئەڵێم وا جەژنـــی گـــەل ئازادییە

١٩٤٧ی ز

(١) ئەم پارچە شـــیعرەی ماموستا ئیبراهیم کـــاك داراجەلال حوسێن لە سلێمانییەوە ناردویەتی . سوپاسی بـــێ پایانمان .

درێژترین ئافرەت لە جیهاندا

دولۆریس بۆلارد بـــە درێژترین ئافرەت دانـــراوە لـــە جیهاندا ، بەهۆی ئەو بـــاڵا بێوێنەیەیەوە کە درێژی‌یەکەی گەیشتۆتە دوو مەتـــرەو ٤٩ سانتی مەتر .. ئەم درێژیەی دۆلۆریس بۆلارد بەهۆی ئـــەو ئاوساویەوەیە کە لە (غودەی نوخامیدا) پەیدابووە ... وە ئێستا لە یەکـــێ لـــە نەخۆشخانەکانی هیوستندا سەریان عەمەلیات کردوە بـــە سەرکەوتوی بۆلارد تەمـــەنی ٢٤ ساڵە ، لەیەکێ لە سێرکـــە بچوکەکانی شاری هیوستندا ئیش ئەکات وە ناوبانگی بە ، درێژ داهۆڵە رووخۆشەکـــە .. دەرکردوە .

چیرۆك بۆ منداڵان

« دایکی ئاری »

پیاوێك ئەبێ خاوەنی‌سامانو کوشکو تەلارێکی رەنگین ئەبێ، باخچەیەکی وای ئەبێ کە هەموو جۆرە درەختو نەمامێکی جوانی تیائەبێ ، هەمیشە خووی دابوو ڕاوکردن بەتایبـــەتی راوی پەلـــەوەران ، لەبەر ئـــەوە هەرکاتێك ئارەزووی بکردایـــە بە پیاوەکانی رائەگەیاند کـــە پەلەوەران هەڵفڕێنن ، ئەویش بەتیر ئەیخستنە خوارێ ..

ئەم کابرایە ... ژنێـــکی جوانی هـــەبوو ... رووی تێ‌ئەکردو ئەی ووت :

ئا ... دێت چۆنم خستەخوارەوە !!.

ئەویش وەلامی ئەوە بوو : ... راهاتنە !!.

پیاوەکە بەم وەلامـــە زۆر دڵ‌تەنگ ئـــەبوو ، ماوەیـــەکی زۆری پێچوو هەموو جارێك ووەلامی ژنەکەی بەو جۆرە بوو .... رۆژێ لە رۆژان بەدەمیا نەئەهات ئافەرینێکی پیاوەکەی بکات ، لەبەر ئەوە زۆر رقـــی هەڵساو ژنەکەی دەرکـــردە دەرەوە .

ژنەش بەو خشڵو پارەیەی کە هەیبو کۆشکێکی دروست کردو گامێشێکو پەلخێـــکی بچوکی کری . بەیانیو ئێوارە ژنە پەلخەکـــەی بە باوەش هەڵ‌ئەگرتو لە نهۆمی یەکەمەوە بە پێ‌پلیکەکانا سەری ئەخستەســـەرەوە ... بەم جۆرە بەردەوام بوو لە هەڵگرتنـــی تاوای لێ‌هات پەلخەگامێشەکە کە گەورەبوو .

ژنەکە ویستی ئەم کردەوەی خۆی بەخـــەڵکی راگەیێنێ ، مێردەکەیو پیاوە ناسراوەکانی شارەکەی بانگ‌کرد لـــەپاش نان‌خواردن ژنـــەکـــە چووگوریسێکی هێناو خستیە ناو تەڵەنگی پەڵخەکەو سەری خستەسەرەوە ، لـــەم کردەوەیە خەڵکەکە زۆر سەریان سوورماو ووتیان :

- بەراستی ئەمە ئازایەتیو هونەرە .

بەلام ژنەکە بەلایەوە سەیر نەبوو ، چەند جارێك خوارو ژووری پێ‌کرد لەپاشا روو لـــە بەندەکەی لابردو ووتی :

- ئازایەتی نیە راهاتنە !

کە مێردەکەی گوێی لـــەم قسەیە بوو زانی کە ژنەکـــەی خۆیـــەتیو داوای لێ بوردنی لێ‌کردوو لەگەڵیا ئاشت بووە . هەمووشتێك ... بە هەوڵو کۆششو راهاتن بەئاسانـــی دێتە بەرهەمو هەموو هونەرێك مرۆڤ ئەتوانێ بەدەستی بهێنی ئەگەربێتو لەســـەری بەردەوام بێت ...

◉ ◉ ◉

هەولێر - ماجدة قاسم

جارێکیـــان دوو مشـــكو کەڵەشێرێك بوونە هـــاورێو لە نێو خانوەیەکی بچکۆلـــەدا دەژیان ئەم کەڵەشـــێرە زۆر زاناو زیرەکو کارامـــە بوو ، هەموو رۆژێك لەگەڵ خۆرکەوتن لەخەوبێدار ئەبووەوە ودەستی بەکارکردن دەکرد .

رۆژێك لە رۆژان کە خەریکی ئیش‌کردن بوو شتڵەگەنمێکی دۆزیەوە وهاواری کردو ووتی : ها . ها . ها . مشـــکەکان فەرموون سەیری ئەم شـــتڵە پیرۆزە بکەن ، مشـــکەکان بەجووتە رایان کـــردە لایو ووتیان‌پێویستە ئەم شتڵەگەنمە بکرێت بەدەنکەگـــەنم ... کەڵەشێر بەشـــێنەیی ووتی کامتان ئەیکەن .. مشکەکـــان بەجووتە ووتیان ئێمە نایـــەین وبەمـــەش خۆمـــان ماندوو ناکەین ...! کەڵەشێر ووتی : دەباشـــە من دەیکـــەم بەدەنکەگەنمو زۆر تامەزرۆشم ئەنجامی ئەم ماندوو بوونـــەم ببێنم .. شانوقۆڵی کوتـــاو کردی بەدەنکەگەنم ، ئینجـــا بانگی کردن ووتی : هاورێیان فەرموون تەماشاکەن ئەم شتڵەچەند دەنکە گەنمی تێروتەسەلی لێ‌کەوتوتەوە .. ووتیـــان : راستە بەلام ئەبێ ببردرێت بۆ ئاشو بکرێ بـــەئارد تا نانـــە-لاسورەی لێ‌دوروست بکرێ ..

کەڵەشێربەهێمنی ووتی :کامتان ئەم کارە ئەگێرن ؟ وەلامیان دایەوە : ئێمە ناتوانین ئـــەم ئارەقە رەش‌وشینە برێژینو ملی خۆیان شۆڕکردو جلیت‌یان‌دا بۆ دەرەوە بـــۆ یاریو رابـــواردن کەڵەشێر ناچار بوو هەڵسـاو کردی بەئارد ولەپاشـا نانی-لاسورەو ناسکەنانی جوانجوانی لێ‌دوروست‌کردو لەسەر مێزێکی گەورەی ریزکردن ، لە ناوکاو مشـــکەکان کردیان بەژوورا وتێـــك قژانو چاویان بڕبـــووەدەستو چاوی کەڵەشێرەکە بۆ ئەوەی پارەیەك لـــەم نانەیان پێ‌ببەخشێ ..!

وچوار مەشقیی لەســـەر کورسی‌یەکـــانی دەورەی مێز دانیشتبون .. مشکی‌یەکـــەم ووتی : ئای چەند برسیمە !؟ مشکی دووەم ووتی : ئای چەندحەز لەنان ئەکەم .. مشـــکی سێ‌یەمو چوارەم وپێنجەم وتاد .. هەر یەکە بە چەشـــنێك ئارەزووی دڵـــی خۆی بـــۆ کەڵەشێرەکە درکاند .. ئینجا کەڵەشێر هەر بەشێنەیی‌یەکەی جارانی ووتی :

باشە..کێ ئەم شتڵەگەنمەی دۆزیـــەوە .. مشـــکەکان بەدەنگێکی نزمو لەرزۆکـــەوەووتیان : (تۆ) ووتی : باشە کێ کردی بە دەنکەگـــەنم ؟ هەمویان بەیەك دەنگ ووتیان : (تۆ) ووتی : ئەی ئێوە چیتان کرد ؟ هەموویان قڕوقپ بوونو وەلامیان نەدایەوە !! کەڵەشێرووتی : ئیتر من لەگەڵ ئێوە هاوڕێ‌یەتی ناکەم چونکە ئێوەگشـــتتان حازرە خۆرەنو تەمبەڵن .. دەستی ماندووش‌لەســـەر زگی تێرە ! ئینجـــا هـــەموویانی دەرکردو هـــەزار نەفرەتیشی لێ‌کردن !!

ڕوکفلەریش ئەگیرێت

\- پۆلا -

\- ئەم جیهانە ئـــەبێ بگۆڕێت ..!

\- چۆن .. ؟

\- بـــەو چەشنەی ئەمـــانە ئەیانەوێ .. !

« لە ڕێی خوادا دە فلس .. سێ چوار هەتیوم بەسەرەوەیە »

\- ئەو پیرەیش پارەی ئەوێ بۆ تیمار کردنی ورگـــە چرچەکەی کە لـــە برســـا کرژبوبووە ..

دەنگەکان بەرزتر ئەبوونەوەو .. دنیاش تا ئەهات گەرمتر ئەبوو .. گەڵای دارەکان لـــە بەهاریشدا هەر ئەڕژێـــن .. دەهۆڵو زوڕناش هـــەر لێ‌ئەدرێن .. دومـــەڵان .. تۆڵەکە .. هاز هیچیـــان نیـن ..

\- ڕۆنیش نیە ..

\- کورە .. بەنانی وشکەوە ئەخورێن ..

ئافرەتێکی لاوازی دەم قوپاو خۆی کرد بە ژووراو جامەکەی دەستی درێژ کرد :

\- بیکە بە خاتری ئەم مانگە پیرۆزە .. دە .. پێنج فلس

\- پۆری ..ڕوکفلەر بتداتێ ئێمەش برسیمانە ..

\- بەلام .. خۆ ئێـــوە ئەفەندینو .. منیش نـــە رەفەکەلێش ئەناسمو .. نـــە ئەزانم لە کوێیە ..؟

\- بەلێ .. ئەویش نـــو ناناسێت .. بەلام ئـــەزانێ هەیت .. !!

\- قسە هیچـــی لـــێ دەرناچێ !..

ئافرەتەکە رۆیشـــت .. دووکەڵی جگەرە ئەو خەڵکەی قانگ دابوو .. بارانیـــش نەماوە ..

\- با دورنجی قـەنیـــلە ژەنگنەکان بخۆن .. با زنجەکان بسووتێن .. با رەنـــگی تۆزاوی شەقامەکان تۆختر بن . شایلۆکیش هەر گیرفانەکانی گەرمتر بێتو باشتر دەستی پیا بکا ..

\- چی ئەبێ .. ؟ کیسـە ئارەدەکانی روکفلەر ئەگات !.

\- بەلام خۆ لە مووچـــە خۆزەکانی میری زیاتر کەسی کە کونکێکی لێ ناخوات !

دەنگەکان زۆر بلحن .. بەلام چی بە چی ئەکەن .. بێهودەیە فانە .. ساڵە .. هەســـەن هەر ئەبێ دورنج بخـــۆن .. تەنانەت قامیشی زنجەکانیشیان نابێ تازە بێت .. چونـــکە درەنگ ئەسووتێ!شوانەکانیش نابێ شمشاڵ لێ بدەن ..

\- ئەی هەسەن ؟.

\- هەسەنیش ئیتر نابـــێ ماڵ‌ئاوایی بکات !.. چونـــکە کیسە ئاردەکـــان ئەگات ..

« دۆینەش لێ مەنێن ..ساوەر ئەگات .. »

\- بەلام خۆ بە تەمـــای نەورۆزین !..

\- نەورۆز لە کێوی قافە.. ئەزانی کەی دێت ؟.. هـــەر کاتێ دورنجو دۆینە نـــەما .. ساوەرو ئاردیش لەگەڵ خۆیدا ئەهێنێ .. ئاگرەکـــەش گەورەتر ئەبێتو .. سـەری ڕوکفلەریش هەڵئەکرووزێنێ !

دروست کردنەوەی شانۆی شکسپیـــر سەر لە نوێ .

بایەخێکی زۆر دراوە بـــەوپرۆژەیەی دانراوە بۆ دروست‌کردنەوەی شانۆی شکسپیر سەر لە نوێ لە جێگای خۆیدا کـــە ئەکەوێتە رۆخی باشـــووری‌زوباری تایمســـەوە .. وە ئێستا ئـــەو جێگایە کۆگایەكو کارگەیەکی بیرەدروست کردنی تیادایە .. ئەم شانۆ تازەیە لە شێوەیەکی کوتو متی ئـــەوشانۆیەدا دروست ئەکرێت کەوەختـــی خـــۆی شکسپیر چیرۆکەکانی لەسەر پیشـــان‌داوە .. شێوەی شانۆ کۆنـــەکەی شکسپیر وەك ئیفور براون باسی ئەکات ، خڕبووەو لـــە تەختە دروست کراوە بنمیچـــەکەشی بە پوش داپۆشراوە وە لە سێ لایەوە دالانی بـــە دەورداکراوەو سەر ئـــەو دالانانەش‌داپۆشراو بووە بەلام بەردەمی شانۆکە سەری بەتـــال بووە ،بویە هەر کە باران باری بێت‌خەڵکەکە رایان کردوەو شـــانۆکەیان بەجێ هێشتووە .. هەرئەمە بۆتە هـــۆی ئەوەی ئەوشانۆیە تەنیا لە بەهـــاراندا ئیش تیادا کراوەو بە زستـــانیش داخراوە .. وەئـــەوەی شایانی باســـە ئەوەیە کـــە لەمەوپێش شانۆیێك لـــە لەندەن دروست کرابوو لە سەر شێوەی شانۆکەی کـــۆنی شکسبیر .. بـــەلام لەکاتی گێرانەوەی چیروکیدا پریشکی ئاگـــری گوللەتوپێك گـــری بەردابۆ تەختەی شـــانۆکەو ئاگریکی وەهای لێکەوتەوە ســـەراپا شانۆکە سووتا وە .. جـــا ئێستاش ئەوە ئەترسن کـــە ئەنجامی ئەم شانۆ تازەیـــەش وەك ئەوی کۆنی بەسەر بێت .

سوپـــاس

لە ناخی دڵەوە سوپاسێکی بێ پایانی ئەو خوشـــكو برابەرێزانە ئەکەین کە بـــە بۆنەی نەورۆزی پیـــرۆزەوە ، جەژنە پیرۆزەیان لێ کردووین هیوادارین کە هەموو ساڵـــێ نەتەوەی کوردی نەبەزمـــان ئەم جەژنە پیرۆزەی لە ژێـــر سایەی سەرکەوتن‌دا بباتەسەر .

- هاوکاری -

ئاوازێك

تۆ قەندی من قەنداوم
تۆ بەفری من شەکراوم
سەد لەعنەت لە بێ‌شەرتیت
من لەسەر قەولم ماوم
چاوت رەشە لەگەل برۆ
بەو ئەگریجەی دەورەی لیمۆ
من نەماوم لەتاوی تۆ
بەس پیم بدە وەعدەی درو
لەسەردا دێ ئەلێی پۆرە
لەژێر دا دێ ئەلێ پۆرە
گوارەی زێری بەگوێ شۆرە
دڵ لە جیرانان مەگۆرە

عبدالقادر ماوەتی - ئاداب

تووتنو بەرو بیستانم
تەزبێحی نوێژەکانم
وەك عەجەمی میانـــدواو
بەردەمۆری گیرفانم

حیدر نانەکەلی

دەزگا گەورەکانی داهێنانی‌مۆدەی جلو بەرگ پانتـــۆلی کورتیان پێشکەش‌کرد بـــۆ مۆدەی ئەم ساڵ .. بەلام لـــەدواپیشاندانی ئەم بەرگەدا لـــە پیشانگایەکی لەندەن‌دا ، لـــەم وێنەیەدا ئاشکرایە یەکـەم ئەوبەرگە بـــە شێوەیەکـــی‌سەیرخرایە روو ، وەك ئـــەم برێتییە لە پانتۆلێـــکی کورتی‌رەشو بەســـەر ئەوپانتۆلەدا پاڵتۆیەکی تەنکی لەبەرکردوە ، ئەوی تریان جلێکی کورتی سەرسورهێنـــەرتری لەبەرکردوە ،لەگەڵ جزمەدا ..

راکیل والش ...

راکیل والش لـــە راوەستانێکی جوڵێنەردا لـــەو فلیمەپۆلیسی‌یەدا ، کە ئێستا خەریکی وێنە گرتنین لـــە ئیسپانیا .

وەك لەم وێنەیەدا دیـــار ئەکەوێت راکیل والش دەمانچە بەکار ئەهێنێت ، بەلام بەبـێ ئەوەی ئەوەندە جل بەکـــار بهێنێت .

ئێستاو رابـــردوو لەپیشاندانی شەپقەدا

ئەدوارد مان خاوەنی بـەناوبانگترین کارگەی شـــەپقەدروست کردنە لە لەندەن‌دا .. لـــەم دوایانەدا پێشانگایەکی کردەوە نەك بۆ ئەوەی تـــازەداهاتووترین شەپقەی تیادا نیشانداتـ بەلکـــو بۆ ئەوەی‌هونەرمـــەندی خۆی نیشانداڵەوبەرهەمانەیدا بەســـەری ئەوکچە شۆخانەوە کە لـــەم‌وێنەیەدا دیار کەوتوون ئـــەوشۆخەکچەی لای راســـت شەپقەکەی ناوی هیـــلانەی‌هەنگی‌لێنراوەو مۆدەکـــەی ئەگەرێتەوە بۆ ســـاڵی ١٩٢٢ بەلام ئەوی لای‌چەپ شەپقەکەی‌ناوی شەپقەی نانەوای لێنراوە .

Institut kurde de paris